

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT POLİTİKASI BİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ UYUM SÜRECİNDE TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNÜN
GELİŞİMİ

Yüksek Lisans Tezi

Nuray AYDINALP

İstanbul, 2012

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT POLİTİKASI BİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ UYUM SÜRECİNDE TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNÜN
GELİŞİMİ

Yüksek Lisans Tezi

Nuray AYDINALP

Danışman: Yrd. Doç. Jale YALINPALA ÇOKGEZEN

İstanbul, 2012

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İKTİSAT Anabilim Dalı İKTİSAT POLİTİKASI Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi NURAY AYDINALP nın AVRUPA BİRLİĞİ UYUM SÜRECİNDE TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ adlı tez çalışması ,Enstitümüz Yönetim Kurulunun 08.03.2012 tarih ve 2012-6/45 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

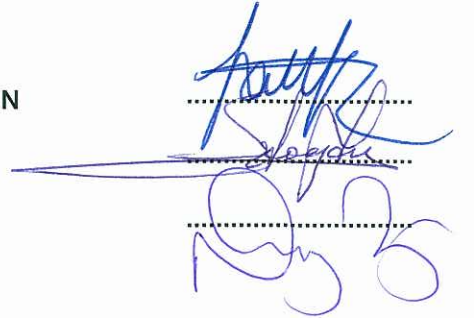
İmzası

Tez Savunma Tarihi : 21.03.2012

1) Tez Danışmanı : YRD. DOÇ.DR. JALE YALINPALA ÇOKGEZEN

2) Jüri Üyesi : DOÇ. DR. M. MUSTAFA ERDOĞDU

3) Jüri Üyesi : DOÇ. DR. NURAY TERZİ

AVRUPA BİRLİĞİ UYUM SÜRECİNDE TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ

İsim ve Soyadı: Nuray Aydınalp

Anabilim Dalı:İktisat

Programı:İktisat Politikası

Tez Danışmanı: Yrd.Doç. Jale Yalınpala Çokgezen

Tez Türü ve Tarihi:Yüksek Lisans-Mart 2012

Anahtar Kelimeler: Türkiye Sigorta Sektörü, Avrupa Birliği Sigorta Sektörü

ÖZET

Günümüzde meydana gelen entegrasyon hareketleri tüm dünyada yapılmakta olan üretim, sunulmakta olan hizmetlerin belirli standartlara ulaştırılması ve şirketlerin ayakta durabilmesi için oldukça önem taşımaktadır. Bu bakımdan Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik müzakere sürecinde Avrupa Birliği standartlarına uyması gerekmektedir. Avrupa Birliği uyum sürecinde bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler başta Bankacılık sektörü olmak üzere sigortacılık sektöründe meydana gelmiştir.

Çalışmada Avrupa Birliği'ne tam üyelik için müzakere aşamasında olan ülkemizin Türk sigorta sektörü incelenmiş ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerin sigorta sektörünün verileri ile kıyaslanması yapılmıştır.

TURKISH INSURANCE SECTOR IN THE PROCESS OF DEVELOPMENT OF COMPLIANCE WITH THE EUROPEAN UNION

Name and Surname: Nuray Aydinalp

Field: Economics

Programme: Economy Policy

Supervisor: Assistant Professor Jale Yalınpala Çokgezen

Degree Awarded and Date: Master-March,2012

Keywords: Insurance Sector in Turkey, Insurance Sector in the European Union .

ABSTRACT

Today entegresyon movements that occur all over the world who made the production, delivery, and companies with specific standards of services that are offered are very important prosthetic limb. In this regard, Turkey's EU membership negotiation process required to comply with European Union standards. Some changes were made to the European Union harmonization process. These arrangements have occurred in the insurance sector, particularly in the banking sector.

The study of the negotiation stage of our country for full membership in the European Union, the Turkish insurance sector were analyzed and comparisons were made with data from European Union member countries, the insurance industry.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TABLO LİSTESİ.....	vi
GRAFİK LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

SİGORTA SEKTÖRÜ VE GELİŞİMİ

1.1.Sigortanın Tanımı.....	3
1.2.Sigortacılığa İlişkin Temel Kavramlar.....	4
1.2.1.Sigorta Primi.....	4
1.2.2.Sigorta Aracıları.....	4
1.2.3.Reasürans.....	5
1.2.4.Koasürans.....	7
1.2.5.Konservasyon.....	8
1.3.Sigortanın Temel Prensipleri.....	8
1.3.1.Sigorta Edilebilir Menfaat Prensibi.....	8
1.3.2.Azami İyi Niyet Prensibi.....	9
1.3.3.Tazminat Prensibi.....	9
1.3.4.Halefiyet	10
1.3.5.Çifte Sigorta ve Hasara İştirak.....	10
1.3.6.Yakın Sebep Prensibi.....	11
1.4.Sigortacılığın Tarihsel Gelişimi.....	11
1.4.1.Dünya’da Sigortacılığın Tarihi.....	11
1.4.2.Türkiye’de Sigortacılığın Tarihi.....	14
1.5.Sigorta Türleri.....	18
1.5.1.Özel Sigortalar.....	19
1.5.1.1.Hayat Sigortaları.....	19
1.5.1.2.Hayat Dışı Sigortalar.....	20
1.5.2.Sosyal Sigortalar.....	25
1.5.2.1.Emekli Sandığı.....	26
1.5.2.2.Sosyal Sigortalar Kurumu.....	26
1.5.2.3.Bağ-Kur.....	27

II.BÖLÜM TÜRKİYE’DE SİGORTA SEKTÖRÜ

2.1.Sigorta’nın Ekonomik İşlevleri.....	28
2.1.1.Sigortanın Mikro İşlevleri.....	28
2.1.1.1.Girişimcinin Kararlarını Etkilemesi.....	28
2.1.1.2.Girişimcinin Ucuz Fiyatla Yatırım Sermayesi Bulmasını Sağlaması.....	28
2.1.1.3.Girişimcinin Dondurduğu Risk Karşılığı Sermaye Miktarını En Aza İndirmesi.....	29
2.1.1.4.Kredi Olanakları Yaratması.....	29
2.1.1.5.Fiyatların Daha Gerçekçi Düzeyde Oluşmasını Sağlaması.....	29
2.1.2.Sigortanın Makro İşlevleri.....	30
2.1.2.1.Önemli Bir Tasarruf Kaynağı Olması.....	30
2.1.2.1.Sosyo-Ekonomik Çöküntü ve Kayıpların Önleyicisi Olması.....	31
2.1.2.3.Uluslararası Ekonomik İlişkileri ve Ticareti Genişletici Etken Olarak Sigorta.....	31
2.1.2.4.Vergi Kaynağı Olması.....	32
2.2.Türkiye’de Sigorta Sektörünün Ekonomideki Yeri.....	32
2.2.1.Türkiye’de Sigorta Sektörünün Prim Üretimi.....	34
2.2.1.1.Hayat Sigortaları Prim Üretimi.....	37
2.2.1.2.Hayat Dışı Sigortalar Prim Üretimi.....	39
2.2.2.Sektörün İstihdam Durumu.....	41
2.2.3.Sektörün Portföy Yapısı.....	42
2.3.Türkiye’de Sigorta Sektörünün Gelişimini Etkileyen Faktörler ve Çözüm Önerileri.....	44

III.BÖLÜM AVRUPA BİRLİĞİ’NDE SİGORTA SEKTÖRÜ

3.1.Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri.....	52
3.2.Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası.....	53
3.3.Avrupa Birliği’nde Sigorta Hukuku ve Mevcut Sigorta Mevzuatı.....	54
3.4.Avrupa Birliği Sigorta Sektöründe Mali Yapı.....	56
3.4.1.Solvency I Projesi.....	58
3.4.2.Solvency II Projesi.....	60
3.5.Avrupa Birliği Muhasebe Standartları.....	62
3.6.Avrupa Sigorta Prim Üretimi.....	66
3.6.1.Hayat Sigortası Primleri.....	67
3.6.2.Hayat Dışı Sigortaları Primleri.....	68

3.7.Avrupa Sigorta Sektörü İstihdam Durumu.....	69
---	----

IV.BÖLÜM
TÜRK VE AVRUPA BİRLİĞİ SİGORTA SEKTÖRLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

4.1.Avrupa Birliği ve Türk Sigorta Mevzuatı Arasındaki Temel Farklar.....	71
4.2.Türkiye ile Avrupa Birliği Sigorta Prim Büyüklükleri Karşılaştırması.....	73
4.3.Mali Yeterlilik Alanında Düzenlemeler.....	76
4.4.Muhasebe Standartları Uygulamaları.....	81
4.5.Rekabet Politikaları.....	84
4.6.Avrupa Birliği İlerleme Raporlarına Göre Türk Sigorta Sektörünün Durumu.....	86
SONUÇ.....	92
KAYNAKÇA.....	95

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Türk Finans Sektöründe Bilanço Büyüklükleri.....	34
Tablo 2. Hayat Sigortası Prim Üretimi.....	38
Tablo 3. Hayat Dışı Sigortalar Prim Üretimi.....	40
Tablo 4. Sektörün İstihdam Durumu.....	41
Tablo 5. Sigorta ve Reasürans Şirketleri Menkul Kıymet Yatırımları.....	43
Tablo 6. Avrupa Birliği Ülkeleri Prim Üretimi ve Türkiye.....	74
Tablo 7. Avrupa Birliği ve Türkiye Kişi Başına Prim Üretimi.....	75
Tablo 8. Avrupa Birliği ve Türkiye’de Prim Üretiminin Milli Gelir İçindeki Payı.....	76

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1.Direkt Prim Üretimi.....	35
Grafik 2. Prim Üretiminin GSYİH'ye Oranı	36
Grafik 3.Hayat Dışı Direkt Prim Üretimi.....	39
Grafik 4.Avrupa'daki Toplam Prim Üretimi.....	66
Grafik 5.Avrupa'da Hayat Sigortası Braşındaki Primler.....	67
Grafik 6.Avrupa'da Hayat Dışı Sigorta Braşındaki Primler.....	68

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB:**Avrupa Birliği
AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu
CEA: Avrupa Sigorta ve Reasürans Federasyonu
CYKY: Cari Yükümlülük Karşılama Yeterliliği
GSMH: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GYKY: Gerekli Yükümlülük Karşılama Yeterliliği
KHK: Kanun Hükmünde Kararname
SMK: Sigorta Murakabe Kanunu
OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
TBMM:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TFRS:Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS:Türkiye Muhasebe Standartları
TSRŞB:Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği
UFRS: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
YKY:Yükümlülük Karşılama Yeterliliği

GİRİŞ

Bireyler ve işletmeler yaşamları boyunca maddi ve manevi yönden meydana gelecek birçok tehlike ile karşı karşıyadır. Günümüzde riskler değişmiş, teknolojik gelişmelerle birlikte tehlikelerin meydana gelme olasılığı da artış göstermiştir. Aynı zamanda bireyler ve şirketlerin almış oldukları koruma önlemleri çoğu zaman yetersiz kalmıştır. Bu nedenlerden dolayı ortaya çıkmış olan sigortacılık, insanları ve şirketlerde meydana gelen zararları maddi yönden garanti altına alarak günlük yaşamın önemli bir parçası haline gelmiştir.

Sigorta işletmelerinin ekonomi alanındaki rolü sadece riskleri üstlenmesi ile kalmayıp bünyelerinde topladıkları fonları sermaye piyasalarında değerlendirerek piyasaların derinlik kazanmasında da etkili olmaktadır. Dünya ekonomilerine baktığımızda uzun vadeli fon sağlayıcısı olarak sigorta sektörünün ön plana çıktığını görmekteyiz. Ancak Türkiye koşulları incelendiğinde sigorta şirketlerinin sermaye piyasalarına derinlik kazandıracak kapasitede fonu elde edemediğini görmekteyiz. Ülkemizde sigorta bilinci tam olarak oluşmadığı için sigortaya olan talep de ülke potansiyelinin çok altında kalmaktadır.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik aşamasında olan ülkemizde son dönemlerde sigorta sektörü gelişme gösterse de bu gelişme yeterli değildir. Ülkemizin ekonomik kalkınmasında büyük önemi olan sigorta sektörünün rekabet seviyesinin artırılması için yasal mevzuatların Avrupa Birliği sigorta sektörüne uyumlu hale getirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türk Sigorta sektörünün Avrupa Birliği karşısındaki durumunu ortaya koyarak, sigorta sektörünün rekabet seviyesinin artırılması için yapılması gereken düzenlemelere yer vermektir.

Çalışmamızda hem ülke hem de insanlar açısından büyük önem taşıyan sigorta sektörünün tarihsel gelişimi ile Avrupa Birliği üye ülkelere ait hukuksal mevzuat, prim üretimi ve piyasa yapısı açıklanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde sigorta sektörü hakkında genel bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise Türkiye'deki sigortacılık sektörüne değinilmiştir. Üçüncü bölümde Avrupa Birliği'nde sigorta sektörü anlatılmış olup, son bölümde ise Avrupa Birliği ve Türk Sigorta Sektörlerinin karşılaştırması yapılmıştır.

I.BÖLÜM

SİGORTA SEKTÖRÜ VE GELİŞİMİ

Sigortacılık; ekonominin sanayi, tarım, ihracat, ulaştırma alanında riskleri karşılaması yönünden, özellikle gelişmekte olan ölkelerde ayrı bir önem taşımaktadır. İş alanında çeşitli madde ve değerlere yatırılan sermayenin muhtemel tehlikelere karşı korunması, ancak iyi bir sigorta teminatının varlığı ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle günümüzde sigorta, her tür ticaret, endüstri ve sosyal yaşamın önemli bir parçası, koruyucu güven unsuru ve ekonomik faaliyetlerin fon yaratıcı gücü olarak benimsenmiştir.

1.1. Sigortanın Tanımı

Sigorta, Latince “güvence” anlamına gelen “sicurta” kelimesinden gelmektedir. Rizikolara karşı kişinin güvenlik gereksinimi duymasının bir sonucudur. Kişi var olduğu sürece kendini tehdit eden rizikolara karşı koruma zorunluluğu hissedecektir. Sigorta, aynı rizikonun tehdidi altında bulunan bir topluluğun bir araya gelerek, doğabilecek hasara birlikte karşı koymasıdır. Sigortanın amacı hasara engel olmak değil, bu hasarı grup üyeleri arasında dağıtmak, böylece hasar yükünü grubun her üyesi için taşınabilir hale getirmektir.¹

Diğer bir ifadeyle sigorta, aynı riske maruz kalan birçok insanın prim ödeme yolu ile sigorta şirketleri tarafından bir araya toplandığı ve risk geręekleřtięinde, bu insanlardan toplanarak oluşan fondan hasarların karşılandığı bir havuz sistemi olarak adlandırılabilir.²

Sigortacılık risk paylaşma ve transfer tekniğidir. Sigortalı ile sigortacı arasındaki sözleşme ile sigortalının karşı karşıya bulunduğu risklerin geręekleřmesi halinde doğacak zarar sigortacıya aktarılmaktadır.

¹ Enver Alper Güvel, Afıtap Öndas Güvel, **Sigortacılık**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002, s.23.

² Ayşegöl Bölükbaşı ve E.Baturalp Pamukçu, **Sigortanın Temel Prensipleri**, İstanbul: Türkmen Kitabevi,2009, s.1.

1.2. Sigortacılığa İlişkin Temel Kavramlar

1.2.1. Sigorta Primi

Sigorta primi, sigortacı ile yapılan sigorta sözleşmesi sonucu sigorta ettiren tarafından ödenmesi gereken bedeldir. Sigorta primi para olarak ödenir. Primin peşin olarak ödenmesi esastır, ancak taraflar arasında primin aylık veya yıllık olarak taksitle ödenmesi de kararlaştırılabilir³.

Sigorta sorumluluğunun başlayabilmesi için primin tamamının ya da ilk taksitinin muhakkak ödenmesi gerekir. Sigorta sorumluluğunun başlangıcı, sözleşmenin imzalandığı tarih değil, primin tamamının ya da bir kısmının ödendiği tarihtir. Sigorta sözleşmesinin ve sorumluluğunun başlangıç tarihlerinin farklı olması durumunda bu durum poliçede belirtilmelidir⁴.

1.2.2. Sigorta Aracıları

Sigorta aracıları acenteler, prodüktörler ve brokerlerdir.

Acenteler: Sigorta acentesi, işin teknik kısmı ile ilgilenmektedir, ama bu sadece başlangıç noktası olmaktadır. Sigorta acentesinin esas görevi, kişinin hangi sigorta türlerinden ne kadar korumaya ihtiyacı olduğuna dair doğru kararı vermek ve sigortalıyı yönlendirmektir. Sigorta planını oluştururken en önemli aşamalardan biri de doğru sigorta acentesini seçmektir. Doğru sigorta acentesini bulmak için yakın çevreden destek alınabilmekte, diğer sigortalılara çalıştıkları sigorta acenteleri sorulabilmektedir⁵.

Prodüktörler: Bir sigorta şirketine bağlı olmaksızın faaliyet gösteren prodüktörler, 2007 yılında yürürlüğe giren Sigortacılık Kanunu ile kaldırılan Sigorta Murakabe Kanunu'nun değişik 37. maddesinde "Sigorta ettiren ve sigortacıya bağlı olmaksızın çeşitli sigorta dallarında sigorta olmak isteyenlere bilgi vererek sigorta sözleşmesinin şartlarını müzakere eden ve tehlikenin konusu ve özelliklerine göre sigorta teklifnamesini hazırlamada yardımcı olan ve çalışmalarının karşılığı olarak

³ TTK md.1294, <http://www.turkhukuk sitesi.com/mevzuat.php?mid=2216> (Erişim Tarihi:19.06.2011)

⁴ Güvel ve Güvel, s.63

⁵ Hakan Özcan, **Sigorta Sektöründe Acente – Şirket İlişkileri**, İstanbul:Sigortacı Gazetesi Yayınları, 1996,s. 43.

komisyon alan gerçek veya tüzel kişilere prodüktör denir” şeklinde tanımlanmıştır. Prodüktörler, acenteler gibi sigorta şirketi adına prim tahsil edemezler ve sigorta tazminatı ve tazminata ilişkin avans ödeyemezler⁶.

Brokerler: Prodüktörlerden farklı olan bu meslek, ülkemizde yaygın değildir. Brokerler sigorta ve reasürans piyasasının özel profesyonel araçları olup, sigorta ettirene en uygun ve ucuz sigorta teminatını temin eden gerçek veya tüzel kişilerdir. Sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri arasında bu işleri yapanlara " reasürans broker'ı " denir. Sigorta ve reasürans brokerlerinin Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nden ruhsat almaları zorunludur⁷.

1.2.3. Reasürans

Sigorta edilmiş riskin belli bir kısmı veya tamamının yeniden sigorta edilmesidir. Sigorta kurumlarına, tek başlarına yüklenmeleri mali açıdan mümkün olmayan riskleri, sigortalama imkanı vermektedir. Reasürans anlaşmalarının sigorta kurumlarına sağladığı en önemli faydalardan biri de felaket seviyesindeki kayıplar karşısında sigorta kurumuna sağladığı güvencedir⁸.

Reasürans, sigorta şirketlerine, tek başlarına yüklenmeleri kendi sermayeleri, ihtiyatları, özvarlıkları bakımından kısaca mali yönden mümkün olmayan riskleri, sigortalayabilme imkanı verir. Bir takım mali ölçüler esas alınarak, branş esasıyla tespit edilen saklama payları, sedan şirketin risk üzerindeki sorumluluk miktarını göstermekte, aşan kısımlar ise çeşitli reasürans anlaşmalarıyla, reasürans şirketlerine devredilmektedir. Reasürans işlemlerinde riski bu şekilde devreden şirkete sedan, devir alan şirkete reasürör denir. Şirket, sigortalıdan toplamış olduğu primlerin ve sigortalıya ödemiş olduğu hasarların belli bir kısmını, değişik tekniklere göre yapılmış reasürans anlaşmaları vasıtasıyla, reasürans şirketine yansıtır. Ancak sedan şirket ile reasürör

---

⁶ Işıl Ulaş, , **Uygulamalı Sigorta Hukuku**, 6. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi, 2007,s.28

⁷ Uygur Temizer, **Sigorta İşletmelerinde Muhasebe Düzeninin "İncelenmesi ve Tek Düzen Hesap Planı Önerisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi** ,Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995, s.3.

⁸ Alan Punter, **Risk Financing and Management**, United Kingdom, Institute of Financial Services (ifs), 2003.,s.65

arasındaki risk transferi işlemi, yıllık anlaşmalar olmaksızın da yapılabilmekte; sedan şirket, her bir risk için, ihtiyari olarak, reasüröre müracaat edebilmektedir.⁹

Reasürans işleminden söz edebilmek için, öncelikle sigortalı ile sigorta şirketi arasında bir sigorta sözleşmesinin bulunması gerekmektedir. Daha sonra da sigorta şirketinin bu sigorta sözleşmesinden dolayı yüklendiği risklerin gerçekleşmesi halinde uğrayacağı zararı devretmek için başka bir sigorta şirketi ile sigorta şirketinin üzerindeki riski tazmine yönelik ikinci bir sözleşme yapması, reasürans sözleşmesidir. Sigorta sektörü tam bir kısır döngü şeklinde çalışmaktadır. Sigortalı riskini sigorta şirketine devreder, sigorta şirketi riskini reasüröre devreder, reasürör de riskini başka bir sigorta şirketine devreder¹⁰.

Reasürörlerin de kendi üstelendikleri riski tekrar sigortalaması işlemine retresasyon denilmektedir.

Reasürans işlemlerinin yarattığı faydaları şu şekilde sıralayabiliriz¹¹:

- Reasürans, sigorta şirketinin kendi kapasitesinin üstünde büyük rizikolar kabul etmesine olanak sağlayarak, iş kabul kapasitesini artırır.
- Yüklenebileceği riziko miktarını reasürans yolu ile devretme olanağı bulan sigorta şirketi bölge itibarıyla kabul hacmini arttırır.
- Karşılıklı iş alış-verişine dayanan reasürans işlemleri uzun zaman dilimleri içinde rizikonun geniş alanlara dağılması ve büyük sayılar kanunun etkili şekilde çalışabilmesini sağlar.
- Reasürans işlemleri, sigorta kuruluşlarına finansal destek sağlar.
- Özellikle yeni ve küçük, gelişmekte olan sigorta şirketleri reasürörün finansal desteğine gerek duyarlar. Cari rizikolar ihtiyatı, zorunlu blokele, yıl içinde

⁹ Cahit Nomer, **Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans**, İstanbul: Ciltüt Matbaacılık, 1977, s.8-9.

¹⁰ Şebnem Uralcan, **Sigortacılık Uygulamaları**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2002, s.126

¹¹ Hilmi Acinan, **Reasürans**, İstanbul: 5G Matbaacılık Ltd. Şti., Kasım 2006, s.2.

üretim harcamaları, hasarlar gibi ödemeleri karşılayan şirketi güç durumda bırakır. Reasürans ile hasar payının bir kısmını devreden sigorta şirketi, reasürans komisyonu ile de şirkete gelir sağlamış olur.

- Herhangi bir sigorta konusu bir bölgeye girebilmek ya da bir bölgeden çıkabilmek için kolay vs. masrafsız bir olanak sağlar.

1.2.4. Koasürans

Birden fazla sigorta işletmesinin tek bir riski üzerlerine almalarına koasürans (müşterek sigorta) adı verilir. Koasüransta genel olarak büyük bir risk çeşitli sigorta işletmeleri tarafından aynı şartlarla paylaşılmaktadır. Fakat reasüransın aksine, koasüransa giren bir sigorta işletmesi koasüransa dahil olan diğer sigorta işletmeleriyle ayrı ayrı muhatap olmaktadır. Koasürans işlemleri bir işletmenin öncülüğü ile yapılır ve öncülük yapan işletmeye "jeran işletme" adı verilir. Jeran işletme koasüransa iştirak eden işletmeler arasında sigorta poliçesinin düzenlenmesini sağlar ve belirli bir komisyon karşılığında diğer işletmeler adına tahsilat yapar, vergi ve harçları öder. Ayrıca jeran işletme çok defa hasar anında gerekli işlemleri de yapar. Bu nedenle koasürans, sigortacı için oldukça karışık ve masraflı bir işlemdir¹².

Sigorta şirketlerinden her birisinin sorumluluğu, üstlendiği pay kadar olup tahsil edilecek primler ve ödenecek hasarlar bu paylarla orantılı olarak bölüşülmektedir. Reasüransa göre ayırt edici özelliği, sigortacılardan her birisinin sorumluluğunun taahhüt ettikleri pay kadar olmasıdır. Koasüransda, bir şirketin büyük çapta bir riski tek başına karşılama riskini göze alamaması veya sigorta ettirenin kişisel ya da ticari nedenlerle birden fazla sigorta şirketine sigorta yaptırmak arzusu ile riskin paylaşılması amaçlanmaktadır¹³.

---

¹² Necdet Sağlam, “Sigorta İşletmelerinde Finansal Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği’ne Uyum”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996,s.28.

¹³ Ahmet Genç, “ Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterliliğin Ölçülmesi ve Türkiye İçin Bir Erken Uyarı Modeli Önerisi, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**; Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002,s.18

1.2.5. Konservasyon

Herhangi bir sigorta şirketinin teminatı altına almış olduğu riskin gerçekleşmesi halinde, ödemeye hazır olduğu tazminat miktarına konservasyon (saklama payı) denir. Konservasyon tespitinde çeşitli faktörler göz önünde tutulmaktadır. Bu nedenle "doğru konservasyon" limiti yerine, her sigorta şirketi için değişen "en uygun konservasyon" limitleri söz konusudur¹⁴.

Konservasyonun saptanması sigortacıya aittir. Ama sigortacı sınırsız özgür değildir. Yasalar gereği konservasyon hadlerini gösteren tabloları "Ticaret Bakanlığı"na sunmaya, sonra da yapılacak değişiklikleri bildirmeye mecburdur. Sigortacının konservasyon tayininde kati ve objektif formüller yoktur. Ama deneyimle dayalı olarak uygulanan metodlar vardır. Bu metodların önemli olanları şöyledir; "sigortacının mali gücü (sermayesi, nakit hali, vb.)", sigortalı risklerin sayısı ve alınan primler toplamı, risk gruplarının (ticari-sınai gibi) "hasar-prim" oranları ve bunlardan maksimum sapmalar, risklerin özellikleri vs.¹⁵

1.3.Sigortanın Temel Prensipleri

Sigortanın temel prensipleri altı başlık altında incelenmiştir.

1.3.1.Sigorta Edilebilir Menfaat Prensibi

Sigortalanabilir menfaat, poliçe sahibi ile sigorta konusu arasındaki yasal bir mali ilişkiden doğan sigorta ettirme hakkı olarak tanımlanabilir.

Sigortanın konusu, sigortalı nesne ya da olası sorumluluktur. Bu yangın sigortalarında bina, gayrimenkul, nakliyat sigortalarında gemi, yük; sorumluluk sigortalarında bir kimsenin yasal sorumlulukları ve hayat sigortalarında ise yaşamdır.

Sigorta sözleşmesinin konusu ise poliçe sahibinin bunlar üzerindeki para ile ölçülebilir menfaatidir. Sigortalıya verilen teminat, sigorta sözleşmesinin koşulları

---

¹⁴ Sağlam, s.56

¹⁵ Vedat Baydar, **Türkiye'de Reasürans İnhisarı**, İstanbul: İstanbul Matbaası, 1965, s.15.

çerçevesinde sigortalının finansal kaybını gidermeyi ve yerine koymayı amaçlamaktadır.¹⁶

1.3.2. Azami İyi Niyet Prensibi

Sigorta mukaveleleri azami iyi niyet ilkesi üzerine kurulur. Sigorta şirketi hasarı yüklenme konusunda karar vermek için sigorta konusu risk ile ilgili bildiği ya da bilmesi gereken tüm bilgileri sigortacıya azami iyi niyet ilkesi gereği açıklamak zorundadır. Bu bilgiler iş kabulü açısından önemlidir ve olasılık hesaplarını etkiler.¹⁷

Sigorta ettiren, teminat altına alınmasını istediği şeyle ilgili bütün esaslı hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Bu nedenle,

- Sigorta konusunun özellikleri kullanılış biçimi ve konumu, yapısı ile ilgili teknik bilgi
- Hasar olasılığını attıran hususlar
- Sigorta konusunun geçmişte yaşadığı hasar, tazminat ve benzer riskle ilgili bilgiler
- Sigorta konusuyla ilgili başka poliçelerin varlığı gibi konular esaslı husus sayılırlar.

Bu çerçevede, yangın sigortalarında, binanın yapım tarzı ve kullanım amacı; nakliyat sigortalarında, normalde ambarda yüklenen bir malın güvertede taşınması; hırsızlık sigortalarında söz konusu konutta daha önce birkaç kez hırsız girmiş olması; hayat sigortalarında, sigortalın geçirmiş olduğu önemli hastalıklar esaslı hususa örnek gösterilebilir.¹⁸

1.3.3. Tazminat Prensibi

Sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilen bir menfaatinin zarara uğratan bir tehlikenin meydana gelmesi halinde onu tazminle

¹⁶ Bölükbaşı ve Pamukçu, s.28.

¹⁷ G.Şebnem Uralcan, **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**, İstanbul: Beta Basım Yayım, 2004, s.45.

¹⁸ Cahit Nomer ve Hüseyin Yunak, **Sigortanın Genel Prensipleri**, İstanbul: Ceyma Matbaası, 2000, s.64.

yükümlüdür. Mal ve sorumluluk sigortaları tazminat sözleşmeleridir. Bu sigortalarda hasara uğrayan malın hasar anındaki değeri tazmin edilir.¹⁹

1.3.4. Halefiyet

Bir kimsenin bir başkasına karşı sahip olduğu hakların, üçüncü bir kişiye devredilip bu üçüncü kişi tarafından kullanılmasına hukuk dilinde halefiyet adı verilmektedir. Sigortacılıkta da, sigortacı bir hasar ya da ziya ile ilgili olarak sigortalıya ödediği tazminat oranında, hukuken sigortalının yerine geçer ve sigortalının söz konusu zarardan ötürü üçüncü kişilere karşı bir dava hakkı var ise, bu hak tazmin edilen zarar oranında sigortacıya devredilmiş olur.²⁰

Halefiyet prensibinin amacı, sigortalının hem sigortacıdan hem de kendisine zarar veren kusurlu taraftan tazminat alarak haksız kazanç elde etmesini önlemektir.

1.3.5. Çifte Sigorta ve Hasara İştirak

Tazminat prensibinde amaç, sigortalının gerçek zararından fazlasını sigorta yoluyla elde etmemesi ve sigortayı bir kâr aracı olarak kullanmamasıdır. Bu çerçevede, sigorta konusunun birden çok sigortacıya sigorta ettirilmiş olması halinde zarar, bu sigortacılar tarafından belli esaslar çerçevesinde karşılanacaktır.

Hasara katılım prensibi ise, poliçe koşullarına göre hasarı ödemiş olan bir sigortacının, aynı hasardan dolayı herhangi bir şekilde sorumlu olan diğer sigortacıları hasarı paylaşmaya davet hakkıdır. Hasara katılımın söz konusu olabilmesi için aşağıdaki koşulların varlığı gereklidir:

- İki ya da daha çok sayıda tazminat sigortası poliçesi bulunmalıdır.
- Bütün poliçeler, aynı sigorta konusu ile ilgili olmalıdır.
- Söz konusu poliçelerin hepsi, hasara yol açan tehlikeyi temin etmiş olmalıdır.

---

¹⁹ Hilmi Acınan, **Sigorta'nın Temel Prensipleri**, İstanbul: Talat Matbaacılık, 2005, s.25.

²⁰ Nomer ve Yunak, s.75

- Hasar anında bütün poliçeler yürürlükte olmalıdır.
- Poliçeler, aynı sigortalının aynı menfaat ilişkisini temin etmiş olmalıdır.
- Söz konusu poliçeler, hasara katılımdan alıkoyacak bir hüküm içermemelidir.

Hasara katılımda genel kural, sigortalının tazminatı sigortacıların herhangi birinden talep etmesi, bu sigortacının da ödemeyi yaptıktan sonra, diğer sigortacılara rücu etmesi yönündedir.

1.3.6. Yakın Sebep Prensibi

Bir sigorta poliçesi ile tazminat ödenmesi ancak o poliçe ile teminat altına alınan rizikolardan birinin gerçekleşmesi ile mümkündür. Yakın sebep prensibi, prim hangi teminatın karşılığında alınmış ise tazminatın da o rizikonun gerçekleşmesi halinde ödeneceğini ifade eder. Örneğin, ferdi kaza poliçesi yaptırmış bir kişinin merdivenden inerken ayağı takılır ve düşer ölürse tazminat ödenir. Ama kalp krizi nedeniyle öldükten sonra düşerse veya kriz sebebiyle düşme veya ölüm olursa ferdi kaza poliçesi kapsamında tazminat ödenmez.

Diğer bir örnek olarak, yangın poliçesine deprem teminatı almamış bir sigortalının işyerinde deprem sonucunda yangın çıkmışsa oluşan zarar tazmin edilemez. Çünkü yangının yakın sebebi olan deprem teminatı poliçede mevcut değildir. Maruz kalınan zarar nedeniyle sigortalının sigortacısından bir talepte bulunabilmesi için meydana gelen hasarın poliçede teminat altına alınmış olan bir tehlikeden ileri geldiğinin saptanması gerekmektedir.

1.4.Sigortacılığın Tarihsel Gelişimi

1.4.1.Dünya’da Sigortacılığın Tarihi

Dünyada sigortacılığa benzer ilk uygulamalara, günümüzden yaklaşık 4000 yıl önce Babiller Dönemi’nde rastlanmaktadır. Zamanın ticaret merkezi durumundaki Babil’de, kervan tüccarlarına borç veren sermayedarlar, kervanların soyulması veya

fidye ödeme durumuyla karşılaşmaları halinde tüccarların borçlarını silmekte, buna karşılık borcu tüccarlardan geri aldıkları zaman, taşıdıkları riskin karşılığı olarak ana borç miktarı üzerinden bir miktar para almaktaydılar. Bu olay daha sonra Kral Hammurabi tarafından yasallaştırılmıştır. Hammurabi Kanunlarının en büyük özelliği haydutların saldırısına uğrayan kervanların zararlarının bütün diğer kervanlar arasında paylaşılmasını öngörmeseydi. Bu, tehlike paylaşımının kara taşımacılığındaki ilk örneğidir²¹.

Daha sonra buna benzer sigortalamayı özellikle deniz ticaretinin geliştiği Eski Yunan ve Roma'da görmek mümkündür. Eski Yunan'da sigortacılık M.S. 500'lerde tefecilerle başlamıştır. Bu uygulamada uzun yola mal taşınması yapan gemi sahibine borç veren tefeci borcuna karşılık gemiyi rehin almaktaydı. Tefeci, eğer gemi seferden dönmezse borcunu iptal edeceğini de kabul ediyordu. Bu durumda tefeci gemiyi verdiği borç miktarı olarak sigortalıyordu. Denizcilik riskinin değişimini içeren sistem zamanla Akdeniz ülkelerinde yayılarak bir nevi gemi sigortacılığı başlatılmıştır. İlk çağlarda Çin'deki uygulama riski azaltma yönünde idi. Tek gemide bir kişinin yükünü taşımak yerine birden fazla kişinin yükü taşınarak risk azaltılmaya çalışılmaktaydı. Babilliler, Yunanlılar, Romalılar, derken günümüz sigortacılığına benzer ilk uygulamalar İtalya'da başlamıştır. Denizcilik sigortaları en eski branştır ve 13.-14. Yüzyılda Cenova'da uygulanmaya başlamıştır. Bu uygulamalar İtalya'dan İspanya'ya yayılmıştır²².

Bugünkü anlamda sigorta ilk olarak 14. yy'da İtalya'da görülmektedir. Bu dönemde dünya ticaret pazarlarından birisi olan Belçika'nın Brugges bölgesinde, Belçika Kralı'nın oğlu Kont van Flander tarafından 1310 yılında "sigorta odası" açılmıştır. Bu odada tüm sigorta işlemleri yarı resmi bir şekilde yapılmaktaydı. İlk sigorta poliçesi olarak kabul edilen mukavele 23 Ekim 1347 tarihini taşımaktaydı ve İtalya'nın Cenova Limanı'ndan Mayorka'ya "Santa Clara" adlı geminin yükünü temin etmek amacıyla düzenlenmiştir. Bununla birlikte ilk sigorta şirketi 1424 yılında Cenova'da kurulmuş; sigorta konusundaki ilk yasal düzenleme ise 1435 yılında yayımlanan "Barcelona Fermanı"yla gerçekleşmiştir. Bu fermana göre, yabancı gemilerin değerlerinin yarısından fazlasının, İspanyol gemilerinin değerlerinin ise en

²¹ Mahir Çipil, **Risk Yönetimi ve Sigorta**, Ankara: Nobel Yayınları, 2008, s.28.

²² Özcan, s.5.

çok dörtte uunun sigortalanmasına izin vermiştir. Bunun nedeni ise, fazla miktarda yapılan sigortanın ahlaki tehlikeye yol aacağının dşnlmesidir²³.

Denizde başlayıp gelişen sigortacılık, daha sonraları hayat sigortası fikrinin doğmasına neden oldu. Gemi ve yükünün sigorta edilebilmesi, kaptan, yolcular ve tayfaların da sigorta edilebilmesi fikrini gündeme getirdi. 17. yüzyılda bir İtalyan bankeri olan Tonti'nin getirdiği "Tontines" denilen sistemde, belirli kişiler bir araya gelerek, belirlenen bir süre için ortaya belirli bir para koymakta, süre sonunda hayatta kalanlar parayı aralarında paylaşmaktaydı. İnsanların çoğu, kendilerinin başkalarından daha çok yaşayacaklarına inandıklarından epey rağbet gören bu sistemde ölenlerin maddi kayba uğradıkları düşünülerek, öngörülen sreden önce ölenler için de ölüm rizikosu karşılığı prim ödenmesi öngörüldü ve hayat sigortalarına geçiş de bu şekilde başladı.²⁴

Kara sigortacılığının çıkış noktası ise 2 Eylül 1666 tarihinde Londra'da meydana gelen ve dört gün sürerek 13.000 evle 100 kilisenin kl olmasına yol açan büyük yangındır. Kara sigortalarının doğmasına neden olan bu olay, halk üzerinde büyük etki yaratıp böyle felaketlerin sonuçlarına karşı önlem alınması fikrini doğurmuştur. Gelişen bu fikirden hareketle 1684 yılında ilk yangın sigorta şirketi "Friendly Society" faaliyete geçti. 1688 yılında İngiltere'de Lloyd's'un temellerinin atılmasıyla sigortacılıkta yeni bir dönem bařlamıřtır²⁵.

Dünyada modern anlamda sigortacılık gerçekleşebilecek fiziki risklerin ticari yaşam ve dolayısıyla ekonomik faaliyetler üzerindeki olumsuz etkilerini giderebilmek düşüncesinden hareketle başlamıştır. Ekonomik kayıpların sigorta şirketleri tarafından nlenerak giderilmesi sigorta olgusunun yaygınlaşmasını sağlamıştır. 20. yy başlarında sigorta şirketleri her türlü sigorta ihtiyacına cevap verebilecek şekilde örgütlenmelerini tamamlamış kuruluşlar olarak etkin hizmet verebilecek düzeye ulaşmışlardır.

---

²³Necdet Timur, **Sigortacılık**, İzmire: İktisadi ve İdari İlimler Akademisi Not Yayınları Serisi No:6, 1982, s.19.

²⁴ *Sigorta Acenteleri Teknik Personel Eğitim Programı Ders Notları*, www.segem.org.tr (Erişim Tarihi 23.11.2011)

²⁵ Uygur Kocabaşoğlu, "Sigortacılığın Tarihi", **Ekonomik Forum Dergisi**, TOBB, 1994, s.42.

1.4.2. Türkiye’de Sigortacılığın Tarihi

Türkiye’de sigortacılık 19. yy. sonlarında başlamıştır. Bundan önce sigorta pek bilinmemekte ve uygulanmamaktadır. Batıda sigortacılık alanında büyük gelişmeler sağlanırken, Osmanlı döneminde uzun yıllar dini nedenlerle sigortadan uzak durulmuştur. Sigortacılık ancak 1839 yılındaki Tanzimat Fermanı’ndan sonra, dışa açılımla birlikte gelişme göstermeye başlamıştır. Osmanlı toplumu tarafından olası zararlarının karşılanması yardımlaşma ve dayanışma vakıfları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Meslek grubu olan loncalar gelişmiş ve bu loncalar içinde sigorta benzeri yardımlaşmalar yapılmıştır. Başlangıçta sigorta tamamen yabancı şirketlerin elinde ve genellikle Osmanlı topraklarında yaşayan yabancılar tarafından yapılmaktadır²⁶.

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlatılan batılılaşma hareketi sonunda benimsenen yeni yaşam biçimi ve alışkanlıklarda yabancı şirketlerin İstanbul’a gelerek faaliyet göstermelerine neden olmuştur. Özellikle İstanbul’un bütün tarihi boyunca en büyük problemlerinden biri olan yangınlara karşı sigorta teminatı verilmeye başlanması, bu yıllara denk gelmektedir. Nitekim ülkemizde de bugünkü anlamda sigortacılığın başlamasına neden olan olay 1870 yılında Beyoğlu’nda çıkan yangındır. Pera yangını olarak bilinen ve 3000’i aşkın ev ve iş yerinin yanmasına birçok insanın hayatını kaybetmesine neden olan bu yangın, dini inançların ve kaderci yaklaşımın sebep olduğu sigorta ile ilgili olumsuz düşüncelerin kısmen de olsa ortadan kalkmasına yardım etmiş ve böylelikle sigortacılığın ülkemize girmesine en önemli etken olmuştur.

12 Temmuz 1900 tarihinde meydana gelen toplantıda; İstanbul’da faaliyette bulunmak amacıyla Yangın Sigorta şirketleri Sendikası’nın kuruluşu, 1 Ağustos 1900 yılından itibaren geçerli sayılacak olan ortak bir yangın tarifesi uygulaması; devamlı bir şekilde denetim mekanizmasının oluşturulması kararları alınmıştır. 1916 yılında tescil işlemleri tekrar baştan düzenlenerek dernek, Türkiye’de Çalışan Sigorta Şirketleri Cemiyeti adını almıştır. 12 Aralık 1914 yılında Ecnebi Anonim ve Sermayesi Eshama Münkasım şirketler ile Ecnebi Sigorta şirketleri Hakkında Kanun-ı Muvakkat ile Osmanlı Devleti’nde faaliyet gösterecek olan yabancı sigorta şirketleri tescil ve teminat

---

²⁶ Murat Özboilat, **Temel Sigortacılık**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007,s.37.

göstermeye zorunlu tutulmuşlardır.²⁷ Bu kanun ile birlikte ayrıca Türk sermayedarlar ile işbirliği içine girilerek ulusal şirketlerin kurulması girişimleri başlandığı görülmektedir. Ancak araya Birinci Dünya Savaşı'nın girmesi sonucunda ulusal anlamda sigorta şirketlerinin kurulması Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar geciktiği görülmektedir.²⁸ Bu yenilikler ile birlikte yabancı şirketler Türkler ile ortaklık kurma yoluna gitmişlerdir. 1918 yılında Fransız Union Assurance de Paris, Türk kanunları bakımından İttihadı Milli Şirketi'ni kurmuşlardır. 1923 de İtalyan Riunione Adriatica di Sigorta, Cumhuriyet'in ilanından önce Türk mevzuatına göre Şark Sigorta'yı kurmuştur.²⁹

Cumhuriyet yıllarında sigortacılığın gelişimi yönünde gerek kurumsal gerekse de yasal yönden önemli girişimler ortaya çıktığı görülmektedir. 1924 yılında 1920'te kurulmuş olan Fransız Urban Şirketi'nin iştiraki faaliyete giren "Milli Sigorta şirketi" Ankara Hükümeti tarafından tanınmıştır. Ayrıca Emtia ve Yol Eşyası Avrupa Anonim Türk Sigorta şirketi ile Milli Sigorta şirketi kurulmuştur. 14 Mart 1925 yılında Güneş Sigorta TAS şirketi tesis edilmiş ve bunu 19 Eylül 1926'da kurulmuş olan Bozkurt Türkiye Umum Sigorta Şirketi izlemiştir.³⁰ Bu dönem içerisinde Türkiye İş Bankası sigorta sektörü alanında faaliyete geçmiştir. Acentelik biçiminde başlamış olduğu girişimlerini geliştirmiş ve dönemin ilk milli sigorta şirketi niteliğindeki Anadolu Sigorta Şirketi'ni kurulmuştur. Dönem içerisinde kurulacak olan Türk sigorta şirketlerinin hemen tamamı yabancı şirketlere sahip olması dikkat çekicidir.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte sigorta alanında gerek yasal, gerekse kurumlaşma açısından büyük adımlar atıldı. 1924 yılında Türkçeyi kullanma zorunluluğu getiren yasa ile poliçelerin İngilizce ve Fransızca düzenlenmesine son verildi ve aynı yıl Sigortacılar Kulübü kuruldu. Daha sonra bu kulübün adı Sigortacılar Daire-i Merkeziyesi'ne çevrilmiştir. Bu mesleki teşekkül 1960'da kurulan bugünkü Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'nin nüvesini teşkil ederek faaliyetini günümüze kadar devam ettirmiştir. 1932 yılı itibarıyla Türkiye'de 8'i Türk, 29'u yabancı

---

²⁷ *Türk Sigorta Tarihi*, <http://www.evrenselsigorta.com/index.php?contentId=11&mid=11>, (Erişim Tarihi:17.04.2011).

²⁸ Güvel ve Güvel, s.34.

²⁹ Erdoğan, s.26.

³⁰ Haydar Kazgan, Alkan Soyak, Murat Koraltürk, *Cumhuriyet'in 75 Yıllık Sigortacısı*, İstanbul: Koç Allianz, Creative Yayıncılık, 1998, s.20.

toplam 37 sigorta şirketi faaliyet göstermekte idi. Bu şirketlerin faaliyet gösterdiği branşlar; 24 şirket ile yangın, 14 şirket ile nakliyat, 4 şirket ile kaza ve 3 şirket ile hayat branşlarında idi³¹.

1959 yılından bu yana yürürlükte olan Sigorta Murakebe kanunundaki temel değişiklikler önce 3379 sayılı kanunla 1987 yılında yapılmıştır. Ancak; yapılan değişiklikler hızla gelişen sektörün gerisinde kalmıştır. 7397 sayılı SMK'nun sektördeki yapı değişikliği için yeterli olmadığına anlaşılması, sektörün ülke ihtiyaçlarına cevap verecek dinamizmi kazanması için kademeli olarak tarife serbestisine geçildiği 1990 yılından itibaren yeni bir denetim hukuku çerçevesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Kanundaki eksiklikleri gidermek amacıyla hazırlanan ve TBMM'ne sevk edilen Kanun Tasarısının uzayan kanunlaşma sürecinde sorunlara acil çözüm getirmek amacıyla hazırlanan ve 1992 yılında yürürlüğe giren 510 sayılı KHK'nin Yetki Kanunu'na bağlı olarak iptal edilmesi ile birlikte, özü itibariyle 510 sayılı KHK'den farklı olmayan 539 sayılı KHK 1994 yılında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak 539 sayılı KHK'nin yasal dayanağını teşkil eden 3991 sayılı Yetki Kanununun 10/02/1995 tarihinde iptali ile, 539 sayılı KHK'nin ve buna bağlı olarak da değişikliğe uğrayan Sigorta Murakebe Kanunu hükümlerinin iptali mümkün hale gelmiştir. Nitekim, Sigorta Murakebe Kanununun 20.maddesinin üçüncü fıkrasının (d) bendi,9. maddesinin son fıkrası ile bunun sonucunda Acenteler Yönetmeliği, 26. maddesinin son fıkrası ile 27. maddesi Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir³².1963-1980 yılları arasında uygulanmış olan planlı dönemde, sigortacılık sektörünün düzenlenmesine, geliştirilmesine, düzenlenmesine ve denetlenmesine yönelik bir takım önlemler alınmıştır. Alınan kararlar doğrultusunda hayata geçecek olan tek uygulamada ise şirketler arasındaki rekabetin önlenmesi amacı ile sayılarının artması engellenmeye çalışılmıştır.³³

1980 sonrasında ekonomide yaşanan liberalleşme eğilimleri sigorta sektörünü de etkisi altına almıştır. Sektör 1980'lerin sonlarından itibaren liberalleşmeye yönelik

---

³¹ Melih Algüney, **Temel Sigortacılık Kavramları**, İstanbul: Bayındır Hayat Sigorta Yayınları, 1999, s.12

³² T.C.Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü, **Sigortacılık Kanunu Tasarısı Genel Gerekeçe**,Ankara 2006, s.45

³³ Suna Oksay, **OECD Ülkelerinde ve Türkiye'de Sigorta Sektörünün Ekonomik Büyümeye Etkisi**, Geleneksel Finans Sempozyumu, BSY ve BSE Marmara Üniversitesi, 28 Mayıs 2004, s.5.

bazı düzenlemelere sahne olmuştur. Sosyal sigorta sistemindeki problemler de özel sigortacılığa çeşitli olanaklar sunmuştur. 1981-1990 döneminde sektörün reel prim üretimi ortalama yıllık büyüme hızı % 14,7 olarak gerçekleşmiş ve aynı dönem hizmetler sektörünün yıllık ortalama büyüme hızının (% 5,7) çok üstüne çıkmıştır. 1994 kriziyle prim üretimi büyüme hızı negatife inmiş ve %8,7 olarak gerçekleşmiş, bunun etkisiyle 1991-1996 döneminde ise reel prim üretimi ortalama yıllık büyüme hızı % 9-8 olarak gerçekleşmiştir. Yine de sektörde prim üretiminin yıllar itibariyle reel anlamda bir artış içinde olduğu açık bir biçimde göze çarpmaktadır. Bununla birlikte üretilen primlerin hizmetler sektörü GSMH'sı içindeki paylarına bakıldığında, 1990'lardan sonra ancak yüzde 1'lere geldiği görülecektir. Bu durum da sektörün hala yeterli büyüklükte prim üretimi gerçekleştiremediğini göstermesi bakımından önemlidir.³⁴

1990'lı yılların başlarından itibaren şirket sayısı hızlı bir artışın içine girmiştir. Bunun ile birlikte Türkiye ekonomisinde meydana gelen 1994 ve 2001 krizleri, sigortacılık sektörünü de olumsuz yönde etkilemiştir. Kriz yıllarını izleyen yıllar içinde bazı şirketlerin tasfiyesi veya iflası, bazılarının da yeni sigorta sözleşmelerini yapma yetkisinin Hazine Müsteşarlığı'nın durdurulması sebebiyle sigorta şirketlerinin sayısında dalgalanmalar meydana gelmiştir. Diğer taraftan bakacak olursak 1999 Marmara Depremi nedeniyle, sigorta şirketleri büyük hasar ödemeleri yapmıştır.³⁵

2001 yılında bireysel emeklilik sistemi yürürlüğe girmiştir. Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu bu ruhsatı almış olan firmaların faaliyetlerini ferdi kaza ve hayat sigortaları ile sınırlandırmış, ruhsat tarihinden itibaren ise 2 yıl içerisinde sağlık sigortaları ile ilgili faaliyetleri sonlandırmak zorunda kalmışlardır.³⁶ Bu nedenden dolayı sağlık sigortası yapan hayat sigortası şirketlerinden bir bölümü bireysel emeklilik şirketine dönüşmüştür. 2006 yılı içerisinde 11 sigorta şirketi sağlık sigortalarındaki faaliyetlerine son vererek bireysel emeklilik şirketi olmuştur.³⁷ Bu şirketler sağlık

---

³⁴Haydar Kazgan ve diğerleri,s.21.

³⁵Evrin Turgutlu, Recep Kök ve Adnan Kasman, , **Türk Sigortacılık Şirketlerinde Etkinlik: Deterministik ve Şans Kısıtlı Veri Zarflama Analizi**, D.E.Ü., İzmir, 2004, s.5.

³⁶ **Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu**, Resmi Gazete, No: 24366, 07 Nisan 2001.

³⁷ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, **Faaliyet Raporu**, 2006.

sigortası özelliğinde olan portföylerini hayat dışı diğer branştaki sigorta şirketlerine dönüştürmüşlerdir. Böylece de sağlık sigortası sektöründe yapısal bir dönüşüm yaşanmıştır. Sigortacılık alanında ise birçok farklı alanlarda faaliyet göstermiş olan hayat dışı şirketler açısından sağlık sigortası, gerekli satış ve operasyon yapısına sahip bulunmamaları ve sağlık sigortası dalına yabancı olmaları nedeniyle ilk yıllarda bir sorun haline almıştır. Ancak hayat şirketleriyle kıyaslayacak olursak daha büyük yapıda daha geniş bir acente ağına sahiptirler. Daha geniş bir ağa sahip olmaları fazla üretim yaparak büyüme beklentisi yarattığı görülmektedir. Ayrıca bireysel emeklilik konusunda çalışan hayat şirketleri 2002 yılından sonra Hazine Müsteşarlığı'na başvuruda bulunarak emeklilik şirketine dönüşüm izni almaya başladıkları görülmektedir.³⁸

Bireysel emeklilik sistemlerinin günlük denetim ve gözetim yaparak, çıkabilecek sorunlara hemen müdahale edebilmek, sistemin güvenli ve düzenli işlenmesini sağlamak, katılımcıların menfaatlerini ve haklarını korumak, şeffaf ve güvenilir bir sistem oluşturmak amacıyla 11 emeklilik şirketi tarafından "Emeklilik Gözetim Merkezi" kurulmuş ve bireysel emeklilik şirketleri 27 Ekim 2003 tarihinden itibaren poliçe düzenleme kararı almışlardır.³⁹ Bireysel emeklilik sistemi içerisinde 10 yıl içinde milli gelirin %5-10'u arasında gerçekleşen bir fonun toplanacağı uzun vadede işyeri temel tabanlı özel bir emeklilik sisteminin AB'ye üyeliği içerisinde yürütülecek politikalara paralel olarak ekonomide meydana gelecek makroekonomik dengelerin sağlanması amacıyla toplamda özel emeklilik fonlarının milli gelire oranı giderek daha fazla artacağı öngörülmüştür. 2007 yılında sigortacılık sektörünün yasal yönden alt yapısı yenilenmiş ve Sigortacılık Kanunu Tasarısı, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 3 Haziran 2007 tarihinde kabul edilerek yasalaşmıştır.⁴⁰

1.5. Sigorta Türleri

Sigortalar yapılaş şekillerine göre özel sigortalar ve sosyal sigortalar olmak üzere ikiye ayrılır.

---

³⁸ Başak Sigorta A.Ş., **2001 Yılı Faaliyet Raporları**, İstanbul:Başak Sigorta Yay., 2001, s.14.

³⁹ Başak Sigorta A.Ş., **2004 Yılı Faaliyet Raporları**, İstanbul, Başak Sigorta Yay., 2004, s.7.

⁴⁰ *2010 Yılında Türk Sigorta Sektörüne Genel Bakış*, <http://www.millire.com.tr/tss.htm>, (Erişim Tarihi:14.04.2011)

1.5.1. Özel Sigortalar

Faaliyetlerine göre sigorta türleri genel olarak “Hayat Sigortaları” ve “Hayat Dışı Sigortalar” olarak ikiye ayrılır.

1.5.1.1. Hayat Sigortaları

İnsan hayatına yönelik rizikoları teminat altına alan sigortalara hayat sigortaları denir. Hayat sigortaları insanları ölüm, sakatlık, hastalanma, yaşlanma, kaza geçirme gibi tehlikelere karşı teminat altına alır.

Ölüme Bağlı Sigortalar

Ölüme bağlı hayat sigortaları, sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün ancak sigortalının ölümü ile meydana geldiği bireysel hayat sigortası türüdür. Ölüme bağlı hayat sigortaları süreli ölüme bağlı hayat sigortaları, süresiz ölüme bağlı hayat sigortaları ve karma sigortalar olmak üzere üçe ayrılır.⁴¹

Süreli hayat sigortalarında sigortacının tazminat ödeme sorumluluğu sigortalının belli bir süre içinde yaşamını yitirmesi ile doğmaktadır. Bu süre genellikle on yıl olarak kabul edilir ve bu sürenin sonunda sigortalının ölmemesi halinde sigortacının yükümlülükleri sona erer.

Süresiz hayat sigortalarında ise sigortalıya ömür boyu teminat verilir. Sigortalı hangi tarihte ölürse ölsün, sigortacı sözleşmede belirtilen tazminat tutarını ödemekle yükümlüdür.

Karma hayat sigortasında, sigortalının belirtilen süre içinde ölmesi halinde mirasçılara, süre sonunda hayatta kalması halinde ise de kendisine tazminat ödenmesini içeren bir sigorta türüdür.

Tasarrufa Bağlı Sigortalar

Birikimli Sigortalar olarak adlandırılan bu tür poliçeler, değişik şekillerde düzenlenmelerine rağmen, ana amaç, sigortalının ölümü halinde belirlenen tazminatı

---

⁴¹ Güvel ve Güvel,s.136.

alması, ölmediği takdirde belirli aralıklarla tasarrufu sağlayacak şekilde birikimlerini geliri ile birlikte geri alabilmesidir.

Ferdi Kaza Sigortaları

Kişinin poliçe kapsamında tanımlanan bir kaza nedeniyle, ölümü, geçici veya sürekli olarak iş görme yeteneğini kaybetmesi durumunda, toplu bir para veya azami olarak belirlenmiş bir süre boyunca, aylık veya üç aylık gelir şeklinde tazmin edilmesini sağlayan poliçelerdir. Poliçe, genellikle yıllık olarak düzenlenir ve dönem sonunda, sigortalı, prim ödemeye devam etmeye hazır olsa dahi, sigortacının poliçeyi yenileme hakkı söz konusudur. Sigortalının mesleği, önemli bir risk değerlendirme faktörü olmasına karşın, herhangi bir işte çalışmayan kişiler için de teminat verilebilmektedir. Kişi kendi adına veya sigorta edilebilir menfaatin bulunduğu hallerde, bir başkası adına da poliçe yaptırabilmektedir, Bu poliçeler, kazaya bağlı olarak sigortalının yapmak durumunda olduğu tedavi harcamalarını da temin etmektedir.⁴²

1.5.1.2. Hayat Dışı Sigortalar

Hayat dışı sigortalar, işletme ve şahısların maddi varlıklarını tehdit eden para ile ölçülebilen risklere karşı bu varlıkların güvence altına alınmasını sağlar. Belirli bir prim karşılığı bu varlıklar sigorta kapsamına alınırlar. Hasarın gerçekleşmesi halinde sigorta bedeli sigortacıya ödenir⁴³.

Hayat dışı sigortalar; nakliyat sigortası, kaza sigortası, yangın sigortası, mühendislik sigortaları ve tarım sigortalarıdır.

Nakliyat Sigortası

Nakliyat sigortası, bir yerden diğerine yapılan taşıma sırasında gerek taşıt araçlarının, gerekse taşınan malların uğrayabileceği hasarları güvence altına almaktadır. En eski branş olan nakliyat sigortaları emtia ve kıymet nakliyatı sigortaları, tekne sigortaları ve sorumluluk sigortaları (taşıyıcı mali sorumluluk sigortaları gibi) olmak üzere üç ana bölüme ayrılmaktadır.

⁴² *Ferdi Kaza Sigortası*, <http://www.tsrbsb.org.tr/sayfa/ferdi-kaza-sigortasi>. (Erişim Tarihi 20.11.2011)

⁴³ Sağlam, s.20.

Nakliyat sigortalarının sigortalıları, endüstri işletmeleri, ithalatçılar, nakliye işletmeleri, bankalar ve eşya gönderen gerçek kişilerdir.⁴⁴

Nakliyat sigortaları çeşitlerine şöyledir⁴⁵:

Emtia Sigortaları: Uluslar arası ticarete, satın alma ve satma evrakının ayrılmaz parçası Emtia Sigorta poliçesidir ve her poliçe, ekinde bakanlıkça onaylanmış genel şartları içermelidir.

Kıymet Sigortaları: Sigortanın konusu taşınan mal yerine, özel ve hükmi şahısların sahibi oldukları kıymetli evrak (Hisse senedi, Tahvil, Gelir ortaklığı senedi, Mevduat sertifikası, Bono, Çek) ile altın, gümüş, külçe, para ve efektiflerin gemi, tren, uçak veya karayolunda taşınması sırasındaki sigortasını temin eder.

Tekne Sigortaları: Gemilerin deniz tehlikelerine karşı, gerek tekne kısmı ve gerekse makine ile teçhizat kısmı bu tür poliçelerle teminat altına alınır. Tekneler; ticari, hizmet ve tenezzüh gemileri olarak gruplandırılır.

Sorumluluk Sigortaları: Bir malın taşıma işini üstlenen taşıyıcılar, ambarlar veya şoför tarafından yaptırılabilir. Bu taşıma işleminden dolayı üzerlerine düşen hukuki sorumluluğu belirli bir prim karşılığında sigortacıya devrederler.

Kaza Sigortası

Kaza terimi, kişilerin kendi iradesi dışında, ani ve harici bir nedenin etkisiyle meydana gelen, önceden tasarlanmamış bir olayı ifade eder. Kaza sigortaları ise; sigortalının bir kazaya bağlı olarak uğrayacağı bedeni ve maddi zararları veya bir kaza nedeniyle ödenilmesi gereken tazminatları karşılamak amacıyla yapılan sigortalardır⁴⁶.

---

⁴⁴ Güvel ve Güvel,s.110.

⁴⁵ Hüseyin Yunak, **Milli Reasürans T.A.Ş. Nakliyat Sigortalarında Fiyatlandırma Semineri**, İstanbul, 1991, s.19.

⁴⁶ Bölükbaşı ve Pamukçu,s.126.

Kaza sigorta konularını oto ve muhtelif kaza olmak üzere iki bölümde incelemek mümkündür.⁴⁷

Oto Kaza Sigortaları:

Kasko Sigortası: Sigortalı aracın kazaya uğraması, yanması, çalınması sırasında meydana gelen hasarları karşılar.

Zorunlu Mali Sorumluluk(Trafik) Sigortası: Trafik Sigortası, aracın kullanımından dolayı 3. Şahıslara verilecek bedeni ve maddi zararlar ile araç sahibine düşen hukuki sorumluluğu karşılar.

İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası: Araç sahibine düşen hukuki sorumluluğun trafik sigortası dışında veya bu sigortanın limitleri üstünde kalan kısmını, poliçede yazan limitler dahilinde karşılar.

Muhtelif Kaza Sigortaları:

Hırsızlık Sigortası: Sigortalı eşya ve malların bulunduğu mahallere kırmak, zorlamak, duvar aşmak, anahtar uydurmak suretiyle yapılan hırsızlıklar vb. genel şartların 1. maddesinde de belirtilen olayların oluşması neticesinde meydana gelen zarar ve ziyanlar hırsızlık hasarını meydana getirir.

Ferdi Kaza - Koltuk Sigortaları: İşbu poliçeler sigortalı sigorta müddeti içinde maruz kalacağı kazalara karşı temin eder. Kazadan maksat ani ve harici bir hadisenin tesiriyle sigortalının iradesi dışında ölmesi veya cismani bir arızaya maruz kalmasıdır. Ferdi kaza koltuk sigortasından istifade için ölenin veya yaralının sigortalı araç içinde yolcu veya sürücü olması gereklidir.

İşveren Mali Mesuliyet Sigortası: Bir işyerinde meydana gelebilecek iş kazaları sonucunda işverene tereddüt edecek hukuki sorumluluk nedeniyle işverene bir hizmet akdi ile bağlı Sosyal Sigortalar. Kurumuna tabi işçiler ve bunların hak sahipleri

---

⁴⁷ Güneş Sigorta, **Sigorta Temel Bilgileri**,s.15.

tarafından işverenden talep edilecek SSK'nın karşıladığı taleplerinin üstündeki ve dışındaki talepler ile, SSK'nın işverene karşı rücu taleplerinin karşılanmasıdır.

Üçüncü Şahıs Mali Mesuliyet Sigortası: Sorumluluk üçüncü şahısların zarar görmesinden doğan bir husustur. Gerçek veya tüzel kişiler ister doğrudan doğruya ister kullandıkları kimselerin hareketlerini dolayısıyla 3. şahıslara bedeni veya maddi zarar ıka edebilirler. Kişilerin kusurlarından dolayı üçüncü şahısların ölmesi, yaralanması veya maddi zararları bu poliçede belirtilen limitler dahilinde karşılanır. Ölüm, maluliyet ve yaralanma olaylarında işveren mali mesuliyet için gerekli olan evraklar bunun için de geçerlidir.

Yangın Sigortası

Yangın, yanma olayı sonucu oluşmaktadır. Yanma, yanıcı madde, oksijen ve ısının bir araya gelmesi ile ortaya çıkan kimyasal bir reaksiyondur. Cisim yanarken alevin olmaması kavrulmanın olduğunun bir göstergesidir. Bu tip hasarlar yangın sigortalarında genel olarak teminat haricidir. Teminatın kapsamı, standart yangın poliçesinde hariç tutulmuş grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri, kötü niyetli hareketler, terör, deprem ve yanardağ püskürmesi, fırtına, kar ağırlığı, sel veya su baskını, yer kayması, dahili su, kara, hava ve deniz taşıtlarının sigortalı kıymete çarpması gibi ek tehlikeler olarak adlandırılan risklerin yanı sıra, meydana gelmiş olan fiziki bir hasara bağlı olarak ortaya çıkan mali hasarlar, enkaz kaldırma masrafları, kira kaybı ve yangın ve infilak mali sorumluluğu da, yine yangın sigortası kapsamında temin edilebilmektedir⁴⁸.

Yangın sigortasındaki önemli husus, yangın sigortasında kullanılan "bina değeri" teriminin sigortalı kıymetin tamamıyla yeniden inşası halinde oluşacak maliyeti kastedtiğidir. Bu maliyetin içinde arsa değeri ve binanın bulunduğu bölgeye göre oluşan değeri yer almamaktadır. Yapı tipine ve kullanılan inşaat malzemesinin kalitesine göre bu maliyetler yaklaşık olarak hesaplanır⁴⁹.

---

⁴⁸ İbrahim Baykal, **Yangın Dalı Ders Notu**, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayını, 2007.

⁴⁹ Acinan, s.25.

Mühendislik Sigortaları

Sigortacılık sektöründe Makine-Montaj Sigortaları olarak da ifade edilen Mühendislik Sigortaları; İnşaat Bütün Riskler (All Risks) Sigortası, Montaj Bütün Riskler Sigortası, Makine Kırılması Sigortası ve Elektronik Cihaz Sigortası olmak üzere dört alt branşa ayrılmaktadır.

Tarım Sigortaları

Tarımsal üretimi ve hayvanları beklenmeyen risklere karşı sigorta güvencesi altına alan Tarım Sigortaları; Dolu Sigortaları, Sera Sigortaları ve Hayvan Hayat Sigortaları gibi alt branşlara ayrılmaktadır. Ayrıca, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu ile oluşturulan Tarım Sigortaları Havuzu tarafından kapsama alınacak bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanları için, Devlet destekli sigorta teminatı sunulmaktadır.

1.5.1.3. Bireysel Emeklilik

Bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sistemi; bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmek suretiyle ek bir gelir sağlanmasıyla refah düzeyinin artmasına yardımcı olan bir sistemdir. Toplanan fonlar ile alt yapı yatırımları ve uzun vadeli yatırımlara kaynak yaratılarak sistemin yeni iş ve istihdam olanakları yaratmasına, sosyal güvenliğin kapsamının artmasına ve kamunun sosyal güvenlik kaynaklanan yükünün azaltılmasına, mali sektörde uzun vadeli fonların artmasına böylece mali sektörün daha sağlıklı işlemesine, enflasyonla mücadele ve istikrarlı büyümeye olumlu katkı sağlamasına, kurumsal yatırım stratejileri piyasalardaki dalgalanmaları ve spekülasyonları azalmasına, sermaye piyasası derinleşmesine olanak sağlanacaktır.⁵⁰

Bireysel emeklilik, en gelişmiş ve en kapsamlı tamamlayıcı sosyal güvenlik vasıtaları olarak bireysel tasarruf esasına dayandığı ve ferdi inisiyatife çok önem verdiğinden; modern sosyal güvenlik kurumlarının eşitleyici düzenlemelerinin olumsuz sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yardımcı olmaktadır. Bireysel emeklilik sisteminde

---

⁵⁰ Hazine Müsteşarlığı, www.bireyselemeklilik.gov.tr/tarihce.html, (Erişim tarihi:29.05.2011).

bireylerin sosyal güvenlik ihtiyacı, devletin önderliğinde kurulan ve denetlenen fakat özel sektör tarafından işletilen, sigorta tekniğine dayalı ve bireysel katkılarla oluşturulan bir fonla sağlanmaktadır⁵¹.

Bireysel emeklilik sisteminin kamuya sağladığı uzun vadeli kaynak yanında istihdam artışına da faydası olmaktadır. Bireyler için tasarruf sağlamak, yaşlandıklarında iyi yaşam koşulları sunabilmek, kamu içinse, tasarrufları yatırıma yönlendirmesi, kaynak yaratabilmesi açısından önemlidir. Bu önemi nedeniyle de kanuni düzenlemelere gidilmiş, bireylerin menfaatinin korunması ve sistemin sağlıklı yürümesi için kurum ve mekanizmalar teşkil edilmiştir. Ayrıca sistemin nihai amaçlarına ulaşmak ve teşvik etmek maksadıyla da birçok düzenleme de kanun ve yönetmelikler aracılığıyla yapılmıştır⁵².

1.5.2. Sosyal Sigortalar

Sosyal sigorta, sosyal risklere karşı korunacak kişilere, kendilerinin ve işverenlerinin ödedikleri primler yanında istisnai hallerde finansmana yapılan devlet katkıları karşılığında, sözü edilen risklerle karşılaşmaları durumunda, tutar ve nitelikleri kanunlarla genel bir şekilde önceden belirlenmiş sosyal gelir sağlamaktadır. Sosyal sigortalar, esas itibariyle Kamu Hukuku zorunlu sigortasıdır. Kişiler, sosyal sigortalar, tabi olup olmama serbestisine sahip olmayıp kanuna göre işe alınmalarıyla kendiliklerinden sigortalı olmaktadır. Zira kanunda; “çalıştırılanlar işe alınmalarıyla kendiliğinden sigortalı olurlar. Sigortalılar ile bunların işverenleri hakkında sigorta hak ve yükümleri sigortalının işe alındığı tarihten itibaren başlar. Bu suretle sigortalı olmak hak ve yükümünden kaçınılmaz ve vazgeçilemez. Sözleşmelere sosyal sigorta yardım ve yükümlerini azaltmak veya başkasına devretmek yolunda hükümler konulamaz” denilmektedir⁵³.

---

⁵¹ Yusuf Alper, “Yeniden Yapılanmanın (Dönüşümün) Eşiğindeki Sosyal Güvenlik”, **Mercek Dergisi**, MESS, Temmuz 1998, s.17.

⁵² Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, DPT, 2001, s. 112.

⁵³ İlyas Çelikoğlu, **Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Finansman Yöntemleri ve TR Uygulaması**, DPT Uzmanlık Tezleri, 1994, s.46

Ülkemizde sosyal sigorta kurumları emekli sandığı, bağ-kur ve sosyal sigortalar kurumu olmak üzere üçe ayrılır.

1.5.2.1. Emekli Sandığı

Kamu kesimine bağlı kadrolarda çalışanların bağlı olduğu 657 sayılı kanunla sabitlenmiş güvenlik kuruluşudur. Tüm kamu sektöründe çalışan memurların ölüm (dul ve yetim aylığı), yaşlılık (emekli aylığı) ve malullük (adi, vazife, harp malullüğü) rizikoları T.C. Emekli Sandığı tarafından karşılanır⁵⁴.

Emekli Sandığının üzerine aldığı görevler 5434 sayılı Kanunda belirtilmiştir. Bu görevler arasında emekli, adi malullük, vazife malullüğü, dul ve yetim aylığı bağlamak ve ödemek; kesenek iadesi, toptan iade yapmak; emeklilik ve evlenme ikramiyesi vermek; 2022 sayılı Kanuna göre yaşlı, muhtaç ve sakatlara aylık bağlamak; sağlık yardımı yapmak; ölüm yardımı ödemek; harp malulleri ve vazife malullerine, özel kanunlara göre gerekli yardımlarda bulunmak; emekli, dul ve yetimlerin vergi iadesi işlemlerini yürütmek; harp malulleri ile şehit dul ve yetimlerine tekel payını ödemek; emekli, dul ve yetimler için dinlenme ve bakımevleri tesis etmek ve işletmek bulunmaktadır.⁵⁵

1.5.2.2. Sosyal Sigortalar Kurumu

İş hayatında türlü hallere karşı ilgili Sigorta Kanunu hükümlerini uygulamak ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olmak üzere, 09.07.1945 tarih ve 4792 no'lu ile Kanun ile Sosyal Sigortalar Kurumu kurulmuştur. Kurum bu kanun ve özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişiliğe haiz, mali ve idari bakımdan özerk, bir devlet kurumudur.

Ülkemizin en büyük sosyal sigorta kuruluşu olan Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK); 9.7.1945 tarih ve 4792 sayılı Kanunla İşçi Sigortalı İdaresi adı altında

⁵⁴ TÜSİAD, **Emekli ve Mutlu**, Yayın No:T-96-1/193.

⁵⁵ Ali Güzel ve Ali Rıza Okur, **Sosyal Güvenlik Hukuku**, 9. Basım, İstanbul :Beta Basım,2003,s.145

kurulmuştur. 1.3.1964 tarih 506 sayılı Kanunla Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) adını almıştır⁵⁶.

Kurumun finansmanını; prim gelirleri, kira gelirleri, kurumun sahibi ya da ortağı olduğu işletmelerden sağlanan gelirler, genel bütçeden yapılan yardımlar, gerçek ya da tüzel kişilerce yapılan bağışlar ve vasiyetler gibi gelirlerden sağlanmaktadır. Ancak siyasi otoritelerin yaptığı yanlış uygulamalardan dolayı emeklilik yasasının düşürülmesi sistemin gelir-gider dengesinin bozulmasına yol açmıştır. Erken emeklilerden dolayı 1980 yılına kadar emeklilere yapılan aylık ödemelerin toplam giderlere oranı %50'nin altında iken, son yıllarda bu oran %70 in üzerine çıktığı görülmektedir. Bu nedenle gelir gider dengesi bozulan kuruma devlet bütçesinden ve konsolide bütçeden yapılan yardımlar her geçen yıl artmıştır⁵⁷.

1.5.2.3. Bağ-Kur

Bağımsız çalışanların sosyal güvenliğini sağlayan kurumdur. 1971 yılında 1479 sayılı kanunla kurulan Bağ-Kur, bağımsız çalışanların malullük, yaşlılık ve ölüm hallerinde sosyal güvenliğini sağlar. Tarımda kendi adına ve hesabına çalışanlarda 01.01.1984 tarihinden itibaren Bağ-Kur'da sigorta mecburiyetine tabi tutulmuşlardır. Kurum, ilk yıllarda sadece iştirakçiler ile eş ve çocuklarını uzun vadeli risklere karşı korumayı hedeflemişse de, 1985 yılından itibaren kademeli olarak sağlık sigortası uygulamasına başlamış ve 1988 yılında tüm iller kapsamıştır. Bağ-Kur bir basamak sistemine sahiptir. 1.basamaktan, 12.basamağa kadar basamak yükseltmeleri prim ödemeye ve talebe bakılmaksızın Bağ-Kur tarafından yapılır. 1-12 basamak arası bekleme süresi bir yıl, 13. basamaktan itibaren 2 yıldır⁵⁸.

---

⁵⁶ Alper,s.29

⁵⁷ http://www.ssk.gov.tr/wps/portal/lut/p/cmd/cs/ce/7_0_A/7_0_FL (Erişim Tarihi: 11.06.2011)

⁵⁸ Güzel ve Okur,s.490

II. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SİGORTA SEKTÖRÜ

2.1. Sigortanın Ekonomik İşlevleri

Sigortanın işlevlerini mikro ve makro işlevler olarak ikiye ayırabiliriz. Mikro açıdan işlevler risk ve girişimci üzerindeki etkileri, makro açıdan işlevler ise ekonomi üzerindeki etkileri incelemektedir.

2.1.1. Sigortanın Mikro İşlevleri

2.1.1.1. Girişimcinin Kararlarını Etkilemesi

Girişimci, kararlarını çeşitli alternatifler içinden yapacağı seçimle belirler. Belirsizliklerin yoğun olduğu ortamlarda, riskin büyüklüğü, girişimcinin karar vermesini güçleştirir. Büyük mali risklerle karşı karşıya kalan bir girişimci verimliliğini olumsuz etkileyecek pek çok faktörü en aza indirmeye çalışır. Böylece sigorta küçük ve belirli ödemeler karşılığında büyük ve belirsiz hasarlara karşı garanti sağlayan bir kuruluş olarak girişimcinin karar verirken cesur olmasını, yatırımlara girmesini sağlar. Başka bir deyişle riskin ve belirsizliğin girişimci açısından ortadan kalkmış olması, iş verimini artırır. Zarar riskinin azaldığını gören girişimci rekabet alanına girmekte tereddüt etmeyerek yeni girişimlere sermaye yatırır.

2.1.1.2. Girişimcinin Ucuz Fiyatla Yatırım Sermayesi Bulmasını Sağlaması

Sigorta kuruluşları, biriken tasarruf potansiyeli ile direkt yatırımlarda buldukları gibi yatırımcıya ikraz yoluyla ya da hisse senedi, tahvil alımı yoluyla katkıda bulunarak piyasadaki para arzını artırırlar. Yatırıma aktarılabilecek fonların fazlalığı faiz oranlarını düşürdüğünden, girişimcinin ucuz fiyata yatırım sermayesi bulmasına dolayısıyla, daha fazla girişimci ve daha fazla girişimin oluşumunu sağlar.

2.1.1.3. Girişimcinin Dondurduğu Risk Karşılığı Sermaye Miktarını En Aza İndirmesi

Girişimci, gerçekleşebilecek riskler karşısında zararını kendi kendine karşılamak için sermaye ayırmak zorunda kalsaydı, yatırımlarını da kısmak zorunda kalırdı. Bu tutar, sigortada olduğu gibi riski karşılayacak olanlar çok sayıda olmadığı için, prim tutarı ile karşılaştırılmayacak kadar büyük bir tutar olacaktır. Oysa, sigorta riski güvence altına aldığı anda, girişimci, prim ödemesi dışında elindeki sermayesini rahatlıkla kendi yatırımına yönelterek daha geniş çapta yatırıma gidebilecektir.

2.1.1.4. Kredi Olanakları Yaratması

Sigorta kredi temininde önemli ölçüde yardımcı olmaktadır. Bir bankadan ipotek teminatı karşılığında kredi talebinde bulunulması, ipotek gösterilen değerlerin sigortalı olması durumunda kredi işlemleri daha kolaylaşmaktadır. Kredi talebinde bulunan kişinin hayat sigortası yaptırması, banka açısından kredi müşterisinin ölümü ya da çalışamaz durumda iken, kredisinin ödenmeyeceği endişesini ortadan kaldırmaktadır. Girişimci açısından da oluşabilecek riskini sigorta ettirmesi, kolay kredi bulmasını sağlarken, krediyi veren işletme açısından daha cesur kararlar almasını sağlayacaktır.⁵⁹

2.1.1.5. Fiyatların Daha Gerçekçi Bir Düzeyde Oluşmasını Sağlaması

Modern metotlarla yürütülen sigortacılıkta prim hesaplama uzman kişiler tarafından ve araştırma geliştirme çalışmaları sonucu saptanmaktadır. Bunların maliyetleri arttırıcı etkileri, girişimcilerin kendi kendine risk gerçekleştiğinde uğrayacağı zararı düşünerek fiyatlara yansıtacağı rakamların etkilerinden daha düşük ve mantıklıdır. Başka bir deyişle daha gerçekçi bir düzeydedir.

Eğer sigorta olmasaydı, imalatçı, dağıtımçı gibi aracı kuruluşlar fiyatlarına şüpheli borçlar, yangın, hırsızlık ya da nakliyat ile ilgili tahminlerini subjektif olarak yansıtacaklardı, bu durumda fiyatların gerçekçi bir düzeyde oluşmaması ve maliyetin artması doğaldır.

---

⁵⁹ Özbolat, s.28.

Sigortada istatistiki veriler kullanılarak analizler yapılmakta ve prim tutarları bu şekilde saptanmaktadır. Bu şekilde gerçekçi düzeyde oluşan primlerle teminat alınan işletmeler fiyatlarını da daha düşük düzeyde tutabilmektedirler.

2.1.2. Sigortanın Makro İşlevleri

2.1.2.1. Önemli Bir Tasarruf Kaynağı Olması

Yoksulluğun ve ekonomik az gelişmişliğin oluşturduğu kısır döngüyü parçalamak için sermaye birikimine ihtiyaç vardır. Dengeli bir büyüme için gerekli sermaye birikimi tasarruflar ve dış kaynakların yeterli miktarda elde edilmesi ile gerçekleşir. Kişilerin gelirlerinden kendi istekleri ile yaptıkları tasarruflar genellikle bankalar, hayat sigortaları ve diğer sigorta ve benzeri kurumlar aracılığıyla yatırımların finansmanında kullanılabilir hazır bir kaynak haline gelirler.⁶⁰

Sigortacılar, özellikle tasarrufa bağlı hayat sigortalarıyla, kişinin gelirinden belli aralıklarla ve düzenli bir şekilde birikim yapmasını sağlarlar. Sigorta ettiren tarafından ödenen prim tutarları da tasarruf sayılır. Çünkü sigorta şirketlerinin elde ettikleri primler hasar ödemeleri yapılmıncaya kadar sigorta şirketinde büyük meblağlar halinde beklerken, ikraz, hisse senedi, tahvil, gayrimenkul satın alma yoluyla yatırımlara kaynak olur. Sigorta şirketleri mali yeterlilik sağlama amacıyla teminat sermayeleri, karşılıklar ve benzeri fonlar ayırmak zorundadırlar. Bu kalemler de hisse senetleri ya da diğer menkul, gayrimenkul değerler halinde bekler. İşte bu fonlar ekonomilerde yatırımlara kaynak olan fon arzını arttıran birikimlerdir.

Özetle, sigorta faaliyetleri geniş halk kitlelerine yayılma özelliğine sahip olduklarından ülke fertlerinin büyük bir kesiminin gelirlerinin bir kısmını rezervleri içinde toplamak olanağına sahiptirler. Bu değer birikimleri yatırım alanlarına aktarıldıklarında milli geliri arttırmaları. Geliri artan kişiler daha fazla miktarda tasarruf yapabilme olanağına sahip olurlar.

---

⁶⁰ G.Şebnem Duman, **Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler ve Ekonomik Kayıplar**, İstanbul: Bilimsel Araştırma Merkezi, 1988, s.18.

2.1.2.2. Sosyo-Ekonomik Çöküntü ve Kayıpların Önleyicisi Olması

Kişilerin tek başlarına karşılayamayacakları riskler gerçekleştiğinde, iş yerlerinin kapanması, girişimcilerin iflası, aile dağılmaları ve ekonomik çöküntüler kaçınılmaz olmaktadır. Özellikle endüstriyel riskler gerçekleştiğinde, telafi olanağı olmadığı sürece ekonomik faaliyetleri durdururlar. Üretim, istihdam, tasarruf vs. açılardan dar boğazlara yol açar. Kişiler açısından ise; iflaslar, ölümler, sakatlanmalar, doğal afetler ve hırsızlık gibi risklerin neden olduğu değer kayıpları ekonomik çöküntüleri doğurur.

Kişilerin karşılaşılabilecekleri aynı tür risklere karşı birleşmeleri ve tek başlarına taşıyamayacakları ekonomik çöküntüleri, çoğunluğa dağıtarak önlemeleri, sigorta faaliyetlerinin temelini oluşturur. Sigorta şirketi bu dayanışma işlemini organize eder ve yürütür. Dolayısıyla risklerin gerçekleşmesinden doğan sosyo-ekonomik çöküntülerin önünü alır.⁶¹

2.1.2.3. Uluslararası Ekonomik İlişkileri ve Ticareti Genişletici Etken Olarak Sigorta

Hızla gelişen dünya ticaret ile birlikte ihracat ve yabancı pazarlar elde etme alanındaki rekabet hızla artmıştır. Birçok Avrupa ülkesinde özel sektör ihracat kapasitelerini arttırmak için, ihracat kredi sistemleri, resmi garantiler vb. önlemler geliştirmiştir. Buna ek olarak, az gelişmiş ülkelerde ithal edilebilecek tüketim ve yatırım malları için gerekli döviz sağlanamadığından, batılı ülkeler az gelişmiş ülkelere yapılacak ihracatı devlet kanalı ile açılacak kredilerle desteklemek zorunluluğu duymuşlardır. Böylece ihracat kredi sigortaları doğmuş ve uluslararası ticaret alanında ticaret olanağı olmayan alanlara bile ticareti götürmek mümkün olmuştur.

Kısacası sigortacılık faaliyetleri, gerek yatırıma kaynak olan fonları arttırma, gerek girişimcinin rizikolarını yüklenmesi nedeniyle hem üretim güçlerini arttırma hem de ticareti uluslararasına taşıma işlevini yüklenmektedir. Özellikle taşıma sigortaları, başta ihracat kredi sigortası olmak üzere çeşitli kredi ve sorumluluk sigortaları, uluslar arası ilişkileri ve ticareti genişletici işlevler açısından başta gelen sigorta türleridir.

⁶¹ Duman, **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**, s.62.

2.1.2.4 Vergi Kaynağı Olması

Sigortacılığın önemli bir özelliği de iyi bir vergi kaynağı olmasıdır. Gider vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi ve Yangın Sigorta Vergisi gibi vergilerle gelir arttırıcı rol oynamaktadır.⁶²

2.2. Türkiye’de Sigorta Sektörünün Ekonomideki Yeri

Sigorta, insanların karşılaştığı ve kendi imkanları dahilinde karşılamakta zorluk çekecekleri riskleri azaltmak ve meydana gelecek risklerin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkacak olan zararları yaymak amacı ile örgütlenmiş toplumsal bir kurum olmasının yanı sıra, tahsil edecekleri primler ile de çok büyük tutarlara ulaşmış fon birikimini yatırım yapılacak olan varlıklara aktararak ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır.⁶³ Sigortacılık, yalnız riskleri güvence altına almak ve bunların gerçekleşmesi halinde zararı karşılamak fonksiyonlarından ibaret bir sektör olmayıp, bunların yanı sıra prim ve öz sermaye birikimlerinden oluşan fon gücünü yatırım alanlarına aktararak ekonomik yapı ve kalkınmaya katkıda bulunan bir sektördür.

Ekonomistler, bir ülke ekonomisinde üretim kapasitesini artmasını engelleyecek önemli faktörlerden birinin sermaye birikimi olduğunu belirtmektedirler. Dengeli bir ekonomik büyüme, gerekli yatırımların yapılması ile sağlanmaktadır. Yatırımların finansmanı, yatırımlara akacak sermaye birikimi ile mümkündür. Sermaye birikimi ise, ulusal düzeydeki tasarruflardan oluşmuş olduğu sürece sağlıklı bir büyüme gerçekleştirebilir. Kalkınma hızı ile yatırım oranı doğru orantılıdır. Gelişmekte olan ülkelerde, refah düzeyi ve ekonomik kalkınma düzeylerinin yükselmesi, ancak bireysel birikimlerin tüketimden tasarrufa çekilmesi ile mümkün olabilmektedir. Her fazla tasarruf yatırım hacmini artırarak, artan yatırımlar ise gelir seviyesini yükselterek tasarrufları olumlu bir şekilde etkileyecektir.

Sigorta faaliyetlerinden doğan fonların; yatırım, milli gelir ve tasarruflar üzerinde etkisi vardır. Sigorta faaliyetlerinin geniş halk kitlelerine yayılabilme özelliği

---

⁶² Mehmet Kahya, “Sigorta Sektörünün Ekonomik Kalkınmadaki Yeri ve Önemi ile Fon Yaratma İşlevi ve Sermaye Piyasalarındaki Etkinliği”, **Reasürör Dergisi**, Sayı 37, 2000, s.23.

⁶³ Özdemir Akmut, **Hayat Sigortaları**, İstanbul, 1992, s.14.

bulduğundan gerek ülke fertlerinin büyük bir kesiminin ve ülke dışındaki fertlerin gelirlerinin bir kısmını rezervleri içinde toplama özelliğine sahiptirler. Bu fonlar, yatırım alanlarına aktarıldıklarında milli geliri artırırlar. Geliri artan fertler, daha fazla miktarda tasarruf yapma olanağına sahip olurlar.⁶⁴

Sigorta sektörü, açıklanmaya çalışıldığı üzere modern ekonomik sistemde çok önemli bir rol oynamaktadır. Sigorta sektörünün genel kabul gören iki ana aracı rolü bulunmaktadır. Risk transferleri için mekanizma oluşturmak ve tasarrufları harekete geçirerek sermaye piyasalarını geliştirmektir.⁶⁵

Her ne kadar hayat sigorta şirketleri ve hayat dışı sigorta şirketleri her iki rolü de üstlenmişlerse de; hayat sigortası bir yatırım aracı olarak daha fazla öne çıkmış, buna karşılık hayat dışındaki şirketlerin ise risk aracılığı özelliği daha ağır basmaktadır.⁶⁶

Sigortacılığın en etkin fonksiyonu, fon yaratmak ve yaratılan fonları çeşitli yatırım araçlarıyla ekonomiye kazandırmaktır. Sigorta sektörünün yönettiği fonlar sigortalının gönüllü fonlarıyla yaratılmakta, toplanan primler mali kesime aktararak rasyonel alanlarda yatırımlara yönlendirilmektedir. Gelişmiş ülkelerin en büyük kurumsal yatırımcıları arasında yer alan sigorta şirketlerinin fonları, teminat hesaplarında ve hayat fonlarında birikmektedir.

Sanayileşmekte olan ülkelerde fon yaratmada etkili olabilecek unsurların parasal boyutlarına bakıldığında, bankalardan sonra en güçlü fon yaratma kapasitesine sahip olması gereken sigortacılığın bu işlevine gereken önemin verilmediği ortaya çıkmaktadır.⁶⁷ Ülkemizde de sigorta şirketleri, para ve sermaye piyasalarında önemli ölçüde fon yaratabilecek bir potansiyele sahip bulunmaktadırlar. Ancak bu potansiyel gereği gibi kullanılmamaktadır.

Ülkemiz finans sektörünün varlık toplamı 2009 yılı sonunda 1,1 trilyon TL iken 2010 yılı sonunda 1,3 trilyon TL'ye yükselmiştir. Söz konusu tutarın 1,1 trilyon

---

⁶⁴ Targan Ünal, **Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:1994-04, s.39.

⁶⁵ Cemal Ezerdi, **Avrupa'da Sigorta Sektörünün Finansal Sektör İçindeki Yeni Konumu ve Ekonomik Rolü**, Commercial Union Sigorta, s.34.

⁶⁶ Ezerdi, s.34.

⁶⁷ Ünal, s.37.

TL'lik kısmını bankacılık sektörü (TCMB dahil) oluşturmakta iken, sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerinin varlık toplamı 36,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Finans sektörü varlık toplamı içerisinde bankacılık sektörünün payı % 87,48, sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerinin payı ise % 2,83'tür. Türk finans sektörünün son beş yıla ilişkin varlık toplamları aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 1. Türk Finans Sektöründe Bilanço Büyüklükleri (Milyar TL)

	2006	2007	2008	2009	2010
TCMB	104,40	106,6	113,50	110,0	128,40
Bankalar	499,70	581,6	732,5	834,0	1.007,0
Sigorta, Reasürans, Emeklilik Şirk.	18,6	23,4	27,9	33,4	36,8
Menkul Kıymet Yatırım Fonları	22,0	26,4	24,0	29,6	29,7
Finansal Kiralama Şirketleri	10,0	13,7	17,10	14,60	15,8
Faktoring Şirketleri	6,3	7,4	7,8	10,4	14,5
Tüketici Finans Şirketleri	3,4	3,9	4,7	4,5	6,1
Menkul Kıymet Aracı Kurumları	2,7	3,8	4,2	5,2	8
Gayrimenkul Yatırım Ortakları	2,5	4,1	4,3	4,7	5,1
Menkul Kıymet Yatırım Ortakları	0,5	0,7	0,6	0,7	0,7
Genel Toplam	670,10	771,6	936,60	1.047,10	1.252,10

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye'de Sigortacılık Ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2010, s.15.

Gelişmiş ülkelerde sigorta şirketleri yarattıkları fonlarla bankaların sahibi iken ülkemizde sigorta şirketleri bankacılık sektörünün gölgesinde kalmıştır.

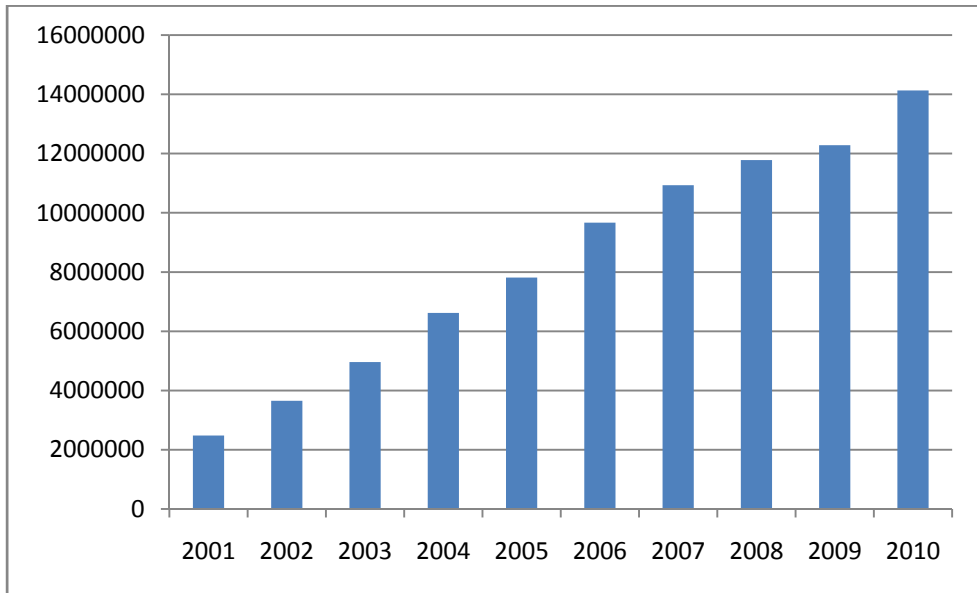
2.2.1. Türkiye'de Sigorta Sektörü Prim Üretimi

Sigortacılıkta fon yaratmanın en önemli şartı prim üretimidir. Sigorta sektöründe elde edilen primler direkt ve endirekt olmak üzere ikiye ayrılır. Direkt

primler, sigortalıların sigorta hizmeti karşılığında ödemiş oldukları primlerden oluşmaktadır. Endirekt primler ise, sigorta şirketlerinin reasürans yoluyla birbirlerine akan fonlarından kaynaklanmaktadır.

Direkt prim üretiminin son 10 yıllık gelişimine baktığımızda devamlı artış yönünde hareket etmiştir. Sigorta şirketlerinin 31.12.2010 itibariyle direkt prim üretimleri, bir önceki yıla göre %15,1 oranında bir artışla 14.129.895.725 TL olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 1.Direkt Prim Üretimi (Bin TL)

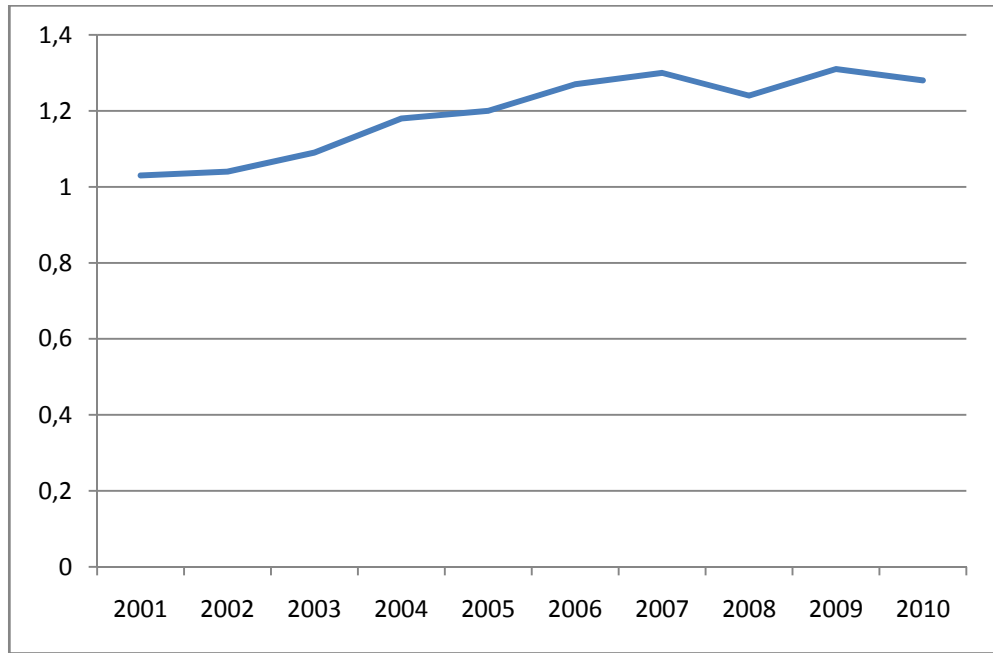
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, www.hazine.gov.tr ,Sigorta İstatistikleri Erişim Tarihi:10.12.2012

2008 yılının ikinci yarısında gelişmiş ülkelerde başlayan ve akabinde tüm dünyayı etkisi altına alan ekonomik kriz sigortacılık sektörünü de etkilemiştir. Ancak, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, krizin ülkemizdeki etkisi sınırlı düzeyde kalmıştır. Krizle birlikte şirketler arasında yaşanan yoğun fiyat rekabetinin de etkisiyle ülkemizde sigortacılık sektörü 2008 ve 2009 yıllarında prim üretimi açısından reel olarak küçülmüş, ancak 2010 yılında ise enflasyondan arındırılmış rakamlarla %6,54 reel

büyüme gerçekleştirerek son iki yılın kayıplarını telafi etmiş ve yeniden büyüme trendine girmiştir.⁶⁸

Bir ülkedeki sigorta sektörünün ekonomik öneminin gösteren bir diğer gösterge de toplam primlerin GSYİH içindeki payıdır. Diğer bir deyişle GSYİH'ye katkısıdır. 2010 yılı verilerine göre Türkiye Prim/GSYİH oranı 1,28 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 2. Prim Üretiminin GSYİH'ye Oranı (%)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı,www.hazine.gov.tr,Sigorta ve Emeklilik Şirketlerine İlişkin İstatistikler,Erişim Tarihi:23.01.2012

Sonuç olarak gerek prim üretim hacmi, gerek prim üretiminin GSYH içindeki payına baktığımızda Türkiye’de sigorta sektörünün fon yaratma gücünün yeterince etkin olmadığı görülmektedir.

⁶⁸ T.C.Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu,Türkiye’de Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor,2010,s.2.

2.2.1.1. Hayat Sigortaları Prim Üretimi

Sigortanın en büyük ve en önemli fonksiyonu, yatırımların finansmanında kullanılabilir fonlar yaratmasıdır. Diğer bir deyişle sigorta, küçük tasarrufları bir araya getirerek fon oluşturan bir sistemdir. Bu fonksiyonunu en çok hayat sigortalarında gösterir. Çünkü hayat sigortalarının oluşturduğu fonlar uzun vadeli bir karakter taşımaktadır. Bu fonlar ticari ve sinai yatırımların finansmanında kolayca kullanılabilir. ⁶⁹

Günümüzde hayat sigortasının yatırımlara kaynak olan uzun vadeli fonların önemini kavrayan birçok ülkede, hayat sigortacılığını teşvik edici yasalara ağırlık verilmiştir. Buna göre Avrupa ülkelerinin çoğunda işverenler tarafından yaptırılan hayat sigortası vergiden muafır. Şahıs kendi adına yaptırdığı takdirde ise, çok yüksek oranda vergi muafiyeti sağlanmaktadır. ⁷⁰

Türkiye’de de hayat sigortaları için ödenen katkı payları veya primler çalışanlar tarafından beyan edilerek vergiden indirilmektedir. Gelir vergisi kanunu hükümlerine göre gerçek kişiler tarafından ödenen hayat sigortası primlerinin sigortalının ilgili aya ait gelir vergisi matrahından sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan kesintiyi aşmamak kaydıyla indirebileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak, son yıllarda kişilerin gelirlerinden sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan prim kesintileri ücretlere paralel olarak artmamıştır. Bu limitlerin düşük kalması sonucu kişilerin makul oranlarda can sigortası primlerinin çok az bir kısmının indirilmesine neden olmaktadır. Bu limitlerin yükseltilmesi ve özellikle işverenlerin yanlarında çalıştırdıkları kişiler için ödedikleri primler de indirim kapsamında olmalıdır. ⁷¹

---

⁶⁹Kahya,s.24.

⁷⁰ Kahya,s.28.

⁷¹ Ali Haydar Elveren, ‘‘Türkiye’de Hayat Sigortalarına İlişkin Vergilendirme Politikalarının Etkinliği’’,**Reasürör Dergisi**,Sayı 20,1996,s.7.

Aşağıdaki tabloda hayat branşı prim üretiminin gelişimi verilmiştir.

Tablo 2.Hayat Sigortası Prim Üretimi(Milyon TL)

Yıllar	Hayat Primleri	Nominal Artış %	Reel Artış %	Toplam Prim İçindeki Payı %
2001	461	41,43	-16,08	18,35
2002	671	45,54	12,17	18,42
2003	1.030	53,39	29,6	20,66
2004	1.224	18,84	8,71	18,47
2005	1.245	1,42	-5,79	16,2
2006	1.379	11,49	1,68	14,33
2007	1.327	-3,9	-11,34	12,18
2008	1.575	17,56	6,81	13,38
2009	1.806	16,45	9,32	14,65
2010	2.181	17,92	10,83	15,43

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigortacılık Ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Raporları

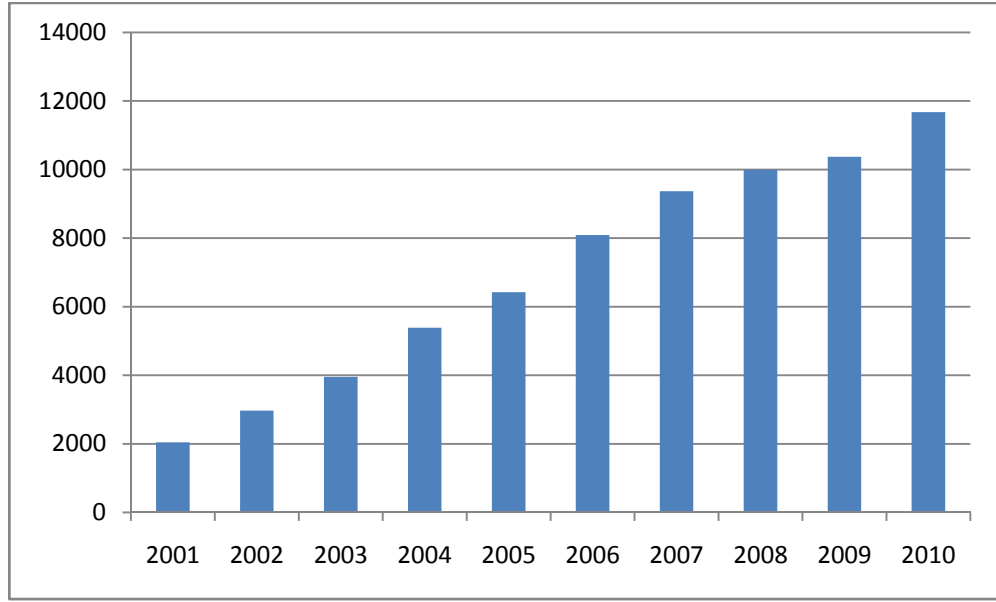
Toplam primler içindeki payı 2010 yılında %15,43 olan hayat dalı prim üretimi 2.180.628.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Hayat sigortası prim üretimi, 2010 yılında enflasyon oranının çok üzerinde bir büyüme kaydetmiş olmasına rağmen toplam prim üretimi içinde halen istenilen düzeyde değildir.

Yüksek ve değişken enflasyonun uzun vadeli yatırımlara çekiciliği azaltması, tasarruf edilebilir gelirin önemli kısmının bankalara ve efektif dövize kayması, toplumun önemli bir kesiminin tasarruf gücünün bulunmaması nedeniyle ülkemizde hayat sigortaları yeterince gelişmemiştir. Toplam sigorta primlerinin içinde hayat sigorta primlerinin yeri çok düşüktür.

2.2.1.2. Hayat Dışı Sigortalar Prim Üretimi

Ülkemizde de sigorta branşları dünya uygulamalarına paralel olarak hayat ve hayat dışı sigortalara olarak ikiye ayrılmakta ve sektörün prim üretiminin %85'i hayat dışı branşlardan karşılanmaktadır.

Grafik 3. Hayat Dışı Direkt Prim Üretimi (Milyon TL)

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigortacılık Ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Raporlar

7397 sayılı kanuna göre 10 branşa ayrılan hayat dışı sigortalar, 5684 sayılı sigortacılık kanunu kapsamında 18 adet olarak tekrar belirlenmiştir.

2010 yılında hayat dışı sigorta branşlarında prim üretiminde bulunan şirket sayısı ile tanzim edilen poliçe sayıları ve prim üretimine ilişkin veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Hayat dışı branşlar dikkate alındığında, düzenlenen poliçe sayısının % 58’inin, prim üretiminin ise % 75’inin 4 branşta, kara araçları, kara araçları sorumluluk, hastalık / sağlık ile yangın ve doğal afetler, gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 3.Hayat Dışı Sigortalar Prim Üretimi (2010 Yılı)

Branş	Üretimde Bulunan Şirket Sayısı	Düzenlenen Poliçe Sayısı	Direkt Prim (Milyon TL)	Direkt Prim Payı %
Hastalık /Sağlık	32	1.450.214	1.629,00	13,95
Kaza	54	6.889.470	593,00	5,08
Kara Araçları	29	4.456.596	3.106,00	26,61
Raylı Araçlar	3	48	0,60	0,01
Hava Araçları	18	377	47,00	0,41
Su Araçları	27	14.869	107,00	0,91
Nakliyat	30	1.199.935	290,00	2,49
Yangın/Doğal Afetler	30	3.473.159	1.597,00	13,68
Genel Zararlar	30	2.492.383	750,00	6,43
Kara Araçları Sorumluluk	29	12.295.521	2.474,00	21,19
Hava Araçları Sorumluluk	15	443	0,40	0,42
Su Araçları Sorumluluk	3	103	0,50	0
Genel Sorumluluk	30	390.048	320,00	2,75
Kredi	9	889	30,00	0,26
Emniyeti Suistimal	16	52.446	14,00	0,12
Finansal Kayıplar	21	281.464	81,00	0,7
Hukuksal Koruma	23	869.855	43,00	0,37
Destek	2	4	0,10	0
Zorunlu Deprem	29	3.316.256	319,00	2,74
Devlet Destekli Tarım	23	366.410	185,00	1,59
Yeşilkart	13	45.246	35,00	0,3
Genel Toplam	466	37.595.736	11.622	100

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigortacılık Ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor,2010.

Branşların toplam prim üretimi içindeki payları incelendiğinde, hayat dışı branşlarda hastalık/sağlık, kara araçları, kara araçları sorumluluk ile yangın ve doğal afetler branşlarının her birinin payının % 10’un üzerinde olduğu görülmektedir. Kara taşıtları sigortalarının %26,61 ‘lik payla ön plana çıktığını görmekteyiz.2009 yılında yaşanan ekonomik durgunluğun ardından para ve kredi piyasalarının gelişmesine paralel olarak yeni araç satışlarındaki artış ile birlikte trafik sigortalarında primsel ve adetsel olarak artış gözlenmiştir.

2.2.2. Sektörün İstihdam Durumu

Ülkemizde sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerinde faaliyet gösteren 58 sigorta, reasürans ve emeklilik şirketinde 2010 yılı sonu itibariyle toplam 16.029 kişi istihdam edilmektedir. Diğer yandan, sigorta şirketlerinin prim üretim faaliyetine aracılık etmek üzere kurulan ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde tutulan Levha'ya kayıt yaptırmış acente sayısı 16.205, bireysel emeklilik sisteminde aracılık yapmak üzere Emeklilik Gözetim Merkezine'ne kayıtlı bireysel emeklilik aracı sayısı ise 16.716'dır. Yıl sonu itibariyle faaliyet gösteren 81 adet brokerin, 62'si sigorta ve reasürans, 16'sı sadece sigorta, 3'ü de sadece reasürans alanında faaliyet göstermektedir.

Tablo 4. Sektörün İstihdam Durumu

	2006	2007	2008	2009	2010
Toplam Şirket Sayısı	55	61	62	62	63
Hayat Dışı Sigorta Şirketi	32	35	36	37	38
Hayat Sigorta Şirketi	10	14	12	11	11
Hayat / Emeklilik Şirketi	11	10	12	13	13
Reasürans Şirketi	2	2	2	1	1
Personel Sayısı	13.617	15.138	16.069	15.602	16.029
Hayat Dışı Sigorta Şirketi	6.913	7.553	8.406	8.701	9.046
Hayat ve Emeklilik Şirketi	6.512	7.384	7.460	6.691	6.764
Reasürans Şirketi	192	201	203	210	219
Broker Sayısı	56	64	73	72	81
Acente Sayısı	15.322	16.011	13.250	15.579	16.205
Bireysel Emeklilik Aracısı	12.135	12.422	13.735	15.666	16.716
Eksper Sayısı	1.734	963	901	908	1.095

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye'de Sigortacılık Ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2010, s.11

Açıklanan rakamlar, sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerinde 2010 yılı sonu itibariyle 80 binden fazla kişiye istihdam sağlandığını göstermektedir.

2.2.3.Sektörün Portföy Yapısı

Sigorta şirketleri bireylerin ve kurumların karşılaşabileceği tehlikelerin meydana gelmesi halinde uğrayacağı mali kayıpları gidermesi fonksiyonun yanı sıra, kurumsal yatırımcı olarak hizmetleri karşılığı topladıkları primleri fon yöneticileri aracılığıyla sermaye piyasalarına aktararak yatırımlarından gelir sağlarlar. Büyük tutarlardaki sigorta fonlarının sermaye piyasasında değerlendirilmesi piyasalardaki kısa süreli dalgalanmaları azaltır ve bu uzun vadeli fonlar istikrar işlevi görür.

Sigorta şirketleri biriken fonları uzun ve kısa vadeli yatırımlara yönlendirerek değerlendirmektedirler. Kısa vadeli yatırım araçları olarak banka faizleri, hazine bonusu, devlet tahvili ve repo sayılabilir. Uzun vadeli yatırım araçlarının başlıcaları ise; gayrimenkul yatırımları, ipotek karşılığı ödünç verme, hayat poliçeleri karşılığı borç verme ve pay senetleridir.

Sigorta fonlarının yatırımında şu esaslar göz önünde tutulmalıdır. Sigorta fonları her şeyden önce, gerektiğinde kolay ve çabuk paraya çevrilebilen yatırımlara yönlendirilmelidir. Buna likidite prensibi denilmektedir. İkinci olarak yatırımların gelir getirmesi gerekmektedir. Her ne sebeple olursa olsun kapital kaybı rizikosunu taşımamalı, emniyetli olmalıdır. Ayrıca yatırımlarda da rizikonun dağıtılmasına çalışılmalıdır. Örneğin; bir sigorta şirketi bütün fonlarını belirli bir bölgedeki gayrimenkule yatırırsa, orada fiyatların düşmesi halinde büyük zararlara uğrayabilir.⁷²

Hazine Müsteşarlığının Resmi Gazete’de 17.08.2007 tarihinde yayınlanan 26616 nolu yönetmeliğinde teminat olarak kabul edilen kıymetler;

a)Türk Lirası veya Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası alım satım konusu yapılan dövizler üzerinden açılan vadeli vadesiz mevduat

b)İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası A.Ş. nezdinde saklanması kaydıyla OECD’ye üye ülke tarafından ihraç edilmiş borçlanma senetleri ile ilgili sigorta şirketi adına düzenlenmesi kaydıyla bu değerler için Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından düzenlenen muvakkat makbuzları,

⁷² Rayegan Kender, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, İstanbul:Beta Yayınevi,1998,s.84.

c)Genel olarak teminatların %30'unu, bir şirkete ait olanların payının toplam teminatlarının %10'unu, bir topluluğa ait olanların payının ise toplam teminatların %20'sini aşmaması kaydıyla İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Ulusal 100 Endeksi'nde işlem gören şirketlerin hisse senetleri ve tahviller,

d)Bir kurucuya ait olanların toplamı teminatlarının %10'undan fazla olmaması, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kayda alınması ve teminatların %30'unun aşmaması şartıyla A tipi ve teminatların %70'ini aşmaması şartıyla B tipi yatırım fonu katılma belgeleri,

e)Sermayesinin en az %51'i Türkiye Cumhuriyeti Devletine ait şirketlerin hisse senetleri, tahvil ve benzeri menkul kıymetleri teminat olarak gösterilebilir.

Aşağıdaki tabloda sigorta ve reasürans şirketlerinin menkul kıymet yatırımları incelenmiştir.

Tablo 5.Sigorta ve Reasürans Şirketleri Menkul Kıymet Yatırımları (TL)

YILLAR	Devlet Tah., Hazine Bonosu, Diğer Kamu Borçlanma Sen.	Özel Sektör Tahvilleri	Hisse Senedi	Diğer
2001	1.692.697.140,20	7.800.489,00	187.326.863,45	242.735.656,85
2002	2.706.851.687,53	26.263.000,00	16.207.161,24	205.750.646,06
2003	3.985.187.000,44	16.053.000,58	26.318.000,00	329.083.000,80
2004	5.257.452.909,58	3.834.000,00	57.524.696,73	375.408.225,46
2005	5.495.129.970,37	2.244.822,87	89.362.836,26	245.513.993,60
2006	5.647.135.229,61	7.016.199,67	71.326.183,23	106.361.958,03
2007	6.629.576.004,40	25.180.836,82	230.748.442,65	134.065.507,55
2008	5.495.129.970,37	2.244.822,87	89.362.836,26	245.513.993,60
2009	7.830.581.486,00	23.330.441,00	2.027.123.572,00	177.759.554,00
2010	7.884.988.071,87	55.070.031,09	352.306.612,11	236.166.511,54

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, www.hazine.gov.tr, Sigorta İstatistikleri, Erişim Tarihi:26.01.2012

Sigorta ve reasürans şirketlerinin yıllar itibariyle yaptıkları menkul kıymet yatırımlarına baktığımızda ağırlıklı olarak hazine bonosu ve devlet tahvili gibi düşük riskli, sabit getirili menkullerin tercih edildiği görülmektedir.

2.3.Türkiye’de Sigorta Sektörünün Gelişimini Etkileyen Faktörler ve Çözüm Önerileri

Sigorta şirketleri, topladıkları fonları bir araya getirerek, hem güvence işlevini yerine getirmekte hem de sermaye birikimini gerçekleştirmektedirler. Diğer bir ifadeyle, toplamış oldukları fonları sermaye piyasası kanalıyla, üretken yatırımlara yönlendirerek ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktadır. Türkiye’de sigortacılık sektörü emekleme döneminde olan bir sektördür. Gelişmiş ülkelerde finans sektörleri arasında bankacılık sektörü ile paralel bir gelişme kat eden sigorta sektörü maalesef ülkemizde bankacılık sektörüne paralel bir gelişme gösterememiştir. Bankacılık sektörünün gölgesinde kalmıştır.

Ülkemizdeki sigorta bilincinin gelişmemiş, halkın büyük bir kısmının da kaderci olmasından ve halkın sigorta sektörü hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, sektörün gelişmesini engelleyen en önemli faktörlerdendir. Türkiye’de sigortanın ne olduğu hususu geniş kitlelerce anlaşılmış değildir. Bugün ülkemizde sigorta, halkımıza yeterince tanıtılmadığından sigorta potansiyelinin ancak %10-15’lik kısmı kullanılmaktadır. Geriye kalan %80-85’lik potansiyel ise yeterince tanıtım yapılmadığından kullanılmamaktadır.

Sigorta hizmetinden yararlanmayanlar, çoğunlukla sigortayı tanımayan, kendi varlıklarını değişik risklere karşı kendilerinin koruyacağına inanlardan oluşmaktadır.⁷³

Sigorta bilincini, kişinin aktif değerleri olan mal ve canı ile pasifinde oluşacak borçlarının kendisi, ailesi ve çevresi için ifade ettiği ekonomik faydanın devamını sağlayacak tedbirleri alma gereğini duyan ve alınması doğru olan önlemleri kapsayan bilgi olarak tanımlayabiliriz. Sigorta bilincinin oluşturulmasının sorumlusu devlettir. Bu devlet olmanın gereği olduğu kadar, ekonomik kalkınmanın itici gücü ve servetin korunmasıyla vergi gelirlerinin devamlılığının tek yoludur. Sigorta bilincinin oluşturulmasının yolu; eğitim, dürüst ve şeffaf tanıtımla hasarların gününde

---

⁷³ İlhan Erdoğan, **İsteğe Bağlı Sigorta Hizmetine Karşı Tutum**, İstanbul, 1993, s.170.

ödenmesidir. Eğitim devletin işidir. Her kademedede mutlaka yer almalı ve yüksekokul seviyesinden doktora derecesine kadar özendirilmelidir.⁷⁴

Sigortacılık sektörünün büyümesi, yaygınlaşması hizmete olan talebe bağlı olduğuna göre, bunun için talebin arttırılması gerekecektir. Ülkemizde sigortacılığın yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi isteniyorsa sigorta ürünleri çeşitliliği üzerinde durulmalı, uygulanan sigorta türleri artan ihtiyaçlara cevap verecek şekilde çeşitlendirilmelidir. Böylelikle sigorta kapasitesinin yeterince değerlendirilebilme olanağı doğacaktır.

Türk Sigorta sektöründe prim üretimi düşük düzeyde ve sigorta hizmetleri yetersizdir. Ülkemizde sigorta bilinci ve kavramı topluma yeterince yayılmadığı için ve kişi başına düşen gelir miktarının düşük seviyede bulunması nedeniyle prim üretimi düşük düzeyde gerçekleşmekte, bundan dolayı da gerek sigorta şirketleri gerekse reasürans ekonomide etkin bir role sahip olamamaktadırlar. Türkiye’de faaliyette bulunan yerli ve yabancı sigorta şirketlerine ait direkt prim üretimi yıldan yıla büyük oranlarda artış göstermesine rağmen ekonomik ve sosyal alanda sağlanan gelişmeler ile birlikte büyük nüfus potansiyelimiz dikkate alındığında, gerçekte görünen gelişme ülkemiz ihtiyacına cevap verecek seviyede değildir. Türkiye’de sigorta şirketleri mevcut potansiyelin en fazla %15-20’sini sigortalayabildiklerini ifade etmektedirler. Nitekim, sigortacılık sektörünün yerini saptamada önemli bir gösterge olarak kabul edilen direkt prim üretiminin GSMH içindeki payı ülkemiz açısından incelendiğinde, gelişmiş ülkelerde sigortacılık GSMH içinde %10, bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde ise sigortacılık GSMH içinde %2-3 pay alırken, Türkiye’de bu oranın düşük düzeylerde olduğu dikkati çekmektedir.⁷⁵

Türkiye ekonomisinin içinde bulunmuş olduğu gelir dağılımındaki dengesizlik, kronik enflasyon ve sık sık yaşanmakta olan ekonomik krizler nedenleri ile alım güçlerinde meydana gelen olumsuz durumlar sigorta sektörünü de etkilemiştir. Günümüzde meydana gelen üretim düzeyinin, yüksek enflasyonun ve hızlı nüfus

---

⁷⁴ Ercan Taşkın ve Yelda Şener, “ Global Normlu Sigorta Sektörü”, **Reasürör Dergisi**, Sayı 51, 2004, s.16.

⁷⁵ Ömür Genç, **Sigortacılık Sektörü ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Kapasitesi**, Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası, 2002, s.56

artışlarının devam edeceği ve bu nedenlerden dolayı da gelir dağılımının adil olmayacağı, işsizliğin artış göstereceği kabul edilirse sigortaya katılım sürecinde kısa dönemde önemli düzeyde gelişme beklenmemektedir. Sigorta ürünlerine olan taleplerin yükselişe girebilmesi için gelir seviyesindeki düşüklüğün ve dengesizliğin düzeltilmesi gerekmektedir. Bunun da salt sigorta sektörü tarafından yapılması mümkün değildir. Sigorta sektörünün makro ekonomik düzeyde meydana gelecek faydalarını Türkiye’de görmek oldukça zordur. Bunun temelinde ise sigorta işletmelerinin mali kurumlar açısından değil sadece belirli hasarları gidermek amacıyla kurulmuş ve organizasyon kimliği ile ele alınmış işletmeler olmasıdır.⁷⁶

Sektörün gelir yetersizliğini gidermek için yapılması gereken bir diğer hususta sektörün üzerindeki vergi vb. yükümlülüklerle ilgilidir. Öncelikle sektör üzerinde haksız vergi niteliğindeki yükümlülüklerin kaldırılması gereklidir. Yangın primleri üzerinden alınan verginin teorik olarak bir gerekçesi yoktur. Sektör üzerindeki haksız vergilerin kaldırılmasının yanı sıra teşvik amacıyla da vergiler kaldırılabilir. Teşvik uygulamasının en faydalı olacağı alan sigortacılık alanıdır. Zira fon birikimine katkıda bulunacağından tüm ekonomik büyümeye katkı anlamı taşıyacaktır.⁷⁷

Prim üretiminin yetersiz kalmasının bir diğer sebebi ise sigorta fiyatı oluştururken; hasar, aracı komisyonu, genel gider, emniyet payı ve kar payından oluşan maliyet hesabı doğru yapılmadığından uygun prim alınmamakta, neticede düşük üretim yapılmaktadır.⁷⁸

Sorumluluk hukukumuzun gelişmemiş olması ve zorunlu sigortalının yetersizliği üretimi etkileyen diğer faktörlerdendir. Kamu güvenliği ve huzuru vatandaşın birbirine zarar vermemesi eğer veriyorsa bu zararın tazmin prensibine dayanır. Hak aramayı kolaylaştırmanın çaresi ise zorunlu sigorta ile zarara sebep olanın keyfi tutumu ve anlayışının önünün keşilmesiyle sağlanır. Onun için, gelişmiş ve medeni ülkelerde zorunlu sigorta sayısı fazladır ve sıkı takip altındadır.

---

⁷⁶ Fatih Gümüş, “Türk Sigortacılık Sektörünün Sorunlarının Tespiti ve Çözüm Önerileri”, **Sigorta Araştırmaları Dergisi**, Sayı 2, 2006, s.71.

⁷⁷ Hayati Ecer ve Turan Zaim, “Sigortacılık Sektörümüzün Sorunları ve Çözüm Ürünleri”, **Reasürör Dergisi**, Sayı 26, 1997, s.22.

⁷⁸ Erdoğan Sergici, **Sigorta ve Pazarlama, Makaleler**, İstanbul: Can Matbaa, 2001, s.125

Ülkemizde zorunlu sigorta uygulamasına örnek olarak zorunlu deprem sigortasını verebiliriz. 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen ve çok büyük can ve mal kaybına neden olan Marmara depreminden sonra kamu otoritesince deprem zararlarının en aza indirilmesi amacıyla bir çok tedbir alınmıştır. Bu tedbirlerin en önemlilerinden birisi de Zorunlu Deprem Sigortası'na ilişkin düzenlemedir. 27.08.1999 tarih ve 4452 sayılı Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğal Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanununun verdiği yetkiye dayanılarak hazırlanan 587 sayılı "Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" 27.12.1999 tarih ve 23919 (mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu KHK ile 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren kapsamdaki meskenler için deprem sigortası yaptırmak zorunlu hale getirilmiş olup bu sigortayı sunmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur. 9 aylık bir kuruluş sürecinin ardından DASK, öngörüldüğü şekilde 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren teminat sunmaya başlamıştır.⁷⁹

2010 verilerine göre 15.070.093 adet konuttan 3.316.226'sı için zorunlu deprem sigortası yaptırılmış ve sigortalılık oranı %22 olarak gerçekleşmiştir.

Sigorta şirketlerinin mali yapıları yeterince güçlü değildir, birçok şirket yetersiz sermaye ile bu işi götürmeye çalışmaktadır. Diğer bir unsur ise risklere karşı ayrılmakta olan karşılıkların yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Sigorta şirketlerinin yıllar içerisinde almış oldukları primlerden ertesi yıl gerçekleşmesi ihtimali olan hasarlar için karşılık ayırması gerekmektedir. Ancak şu anda ülkemiz sigorta şirketlerinin ayırmış olduğu karşılıklar gelecek yıl ödeyebilecekleri hasarlar açısından yeterli olmamaktadır. Hayat branşı sigorta şirketleri, ekonomilerin ihtiyaç duymuş oldukları uzun vadeli fonları, hayat dışı sigorta şirketleri de, orta ve kısa vadeli fonları yaratamamaktadır. 2002 yılı itibariyle ülkemiz de 88 ülke arasında 2.119 milyon dolar prim üretimi ve kişi başına düşen prim üretiminde ise 42,6 dolar ile 60. sırada yer almaktadır. Pazar payımıza bakacak olursak %0,81 şeklinde gerçekleşmiştir. Bu oranlar yaratılmakta olan fonların uzun vadeli yatırımlar açısından yeterli bir düzeyde gerçekleşmediğini göstermektedir. Özellikle de hayat sigorta dallarının gelişmesi ve

---

⁷⁹DASK Hakkında, <http://www.dask.gov.tr>(Erişim Tarihi:11.12.2011)

hayat prim portföylerinin sağlanması ve yatırıma yöneltilmekte olan gelirlerin ve portföylerin korunması amacıyla enflasyon ile ciddi bir mücadele gereksinimi bulunmaktadır.⁸⁰

Eğitim çalışmaları, araştırma-geliştirme ile kabul ettirme ve tanıtmaya çalışılmasındaki yetersizlikler Türkiye’de sigortacılık sektörünün gelişmesini engellemektedir. Uygulamaya bakacak olursak gelişmiş ekonomilerdeki sigorta teorisi ile pratiklik birbirini desteklemektedir. Ancak Türkiye’de teori ile uygulama arasında tutarsızlıklar bulunmaktadır. Bundan dolayı da Türkiye’de sigorta sektörü finans sektörü içinde istenilen yerde bulunmamaktadır.⁸¹

Şirket kadrosunun yanı sıra satış örgütünü oluşturan aracı kuruluşların, her bakımdan sektörü temsil edebilecek özelliklere sahip olmaları amacıyla teknik bilgi ve kişisel becerileri geliştirecek programlara ihtiyaç vardır.Eğitim programları uygulanırken eğitim seviyeleri belirlenmeli, her seviye göre farklı içerik hazırlanması gereklidir.Bunu gerçekleştirmek bir maliyet getirirse de şirketlerin ve sektörün geleceği için önemli bir yatırım olacaktır.⁸²

Tanıtım ve reklam çalışmalarında şirketlerinin genel özelliklerinin vurgulanması yerine sigortalıların hak ve menfaatini anlatacak eğitici kitlesel tanıtım faaliyetlerinin yapılması gerekir.

Türkiye’de bulunan sigorta firmaları, sigorta poliçelerini taksitli bir şekilde satabilmektedirler. Ancak burada paranın zaman değerine bakılmamaktadır. Enflasyonun aşırı düzeyde olduğu Türkiye şartlarında tahsil edilecek poliçelerin tutarlarının da düştüğü gözlemlenmektedir. Bu duruma, taksitlerin tahsilatının akmaması gerekliliğini de eklediğimizde durum içinden çıkılmaz bir hale gelmektedir.⁸³

---

⁸⁰ Serdar Aybay, “Türk Sigorta Sektörünün Gelişimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri: Güncelleştirilmiş Pazarlama Karması-7 P’s Yaklaşımıyla Uygulamalı Bir Araştırma”, **Reasürör Dergisi**, Sayı:44,2002, s.29-31.

⁸¹ Aybay, s.22

⁸² Tülin İşgören, “Türk Sigorta Sektöründe Eğitimin Yeri”, **Reasürör Dergisi**, Sayı 13,1994,s.10-13.

⁸³ Canan Madran ve Yıldırım B.Önal,“Dünyada ve Türkiye’de Sigorta Aracılık Sistemleri, Sorunlar ve Öneriler”, **Pazarlama Dünyası**, Yıl. 13, Sayı. 75, 1999, s.6

Sigorta şirketlerinin birbirileri arasında diyalog azlığı ve bir problem sırasında birlikte hareket etme gücünün zayıflığından dolayı sektörün gelişmemesinin bir başka nedenleri arasındadır. Dünyada ve AB’de genel anlamda birleşmelerin yaşanmış olduğu bir ortamda, sigorta firmalarının birleşmeler ile güçlenmiş olduklarını ve rekabette daha avantaj kazandıkları göze çarpmaktadır. Buna karşılık Türkiye’de, sigorta aracılarının ve firmaların sayısı tezat bir şekilde artış göstermektedir. Bu durum fiyatta meydana gelen rekabeti arttırmaktadır. Aynı zamanda firmalar ile aracılarının güçlü bir yapıya sahip olmaları engellemektedirler.⁸⁴

Firmaların yeni pazar ortamı yaratmak yerine acentelerini başka şirkete kaptırmamak amacı ile vermiş oldukları ek komisyonlar ve tahsil edilmekte olan primlerin kullandırılmaları gibi tavizler de sigorta firmalarının prim üretimi ve ödemelerini ve dolayısı ile mali yapılarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Teknolojide meydana gelen gelişmeler ile birlikte insanı ve toplumu tehdit etmekte olan tehlikeler de gittikçe artış göstermektedir. Bu durumda, ekonomik ilişkiler sonucunda ileride meydana gelecek ve insanın, kendi malına, canına, çıkarlarına veya sorumlu olduğu üçüncü kişilere olumsuz durumda bırakacak olayların karşısında önceden güvence sağlanabilmesi için bir sistemin kurulması gerekmektedir.⁸⁵

Her türlü rekabetin yaşanmış olduğu sigortacılık sektöründe, sigorta dallarının ticari kârlılıklarının daha da bir ötesinde "ürün maliyeti"nin ve kimi dallarda "sigortalının maliyeti" nin çok büyük önem taşımaktadır. Sigorta işletmelerinin üretmiş olduğu hizmete "sigorta teminatı" denmektedir.

Üretilen hizmetin özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Ürünün depo edilmesi mümkün değildir.
- Ürünün önce satışı yapılır sonra üretimine geçilir
- Ürünün nitelikleri her müşteriye göre değişmektedir
- Elde edilen ürün elle tutulabilir ve gözle görülebilir bir ürün değildir.

---

⁸⁴ Mert Yücesan, “ Dünyada ve Türkiye’de Aracılık Sistemleri ve Öneriler”, **Reasürör Dergisi**, Sayı. 31,1999, s. 34-48.

⁸⁵ Erdiñç M. Yörük, **Türkiye’de Sigortacılık Sektörü**, İstanbul:İş Bankası Yay., 1989, s.1

Sigorta firmalarında maliyet muhasebelerinin en önemli sorunu, öngörülmekte olan satış hacmine göre oluşacak olan üretim hacminin maliyetlerini önceden tahmin ederek tahmini maliyetleri ile fiili maliyetleri karşılaştırarak gerekli maliyet kontrollerini yapmak, fiili tutarlarını kayıtlara almak ve bunların gelecek dönemlere ışık tutacak bir şekilde raporlanmasını sağlamaktır. Bütün sayılan bu hususları gerçekleştirecek ve elde edilmiş olan muhasebe bilgilerinin değerlerini arttırabilecek olan tek yöntem, esnek ve aynı zamanda etkin bütçe sisteminin uygulanması ve kurulmasıdır.

Türk Sigorta Sektörü içinde yer almış olan şirketler, yıkıcı rekabet koşulları altında faaliyet göstermekte olan aşırı fiyat indirimleri ile prim hasar dengesini bozarak yarışa devam etmektedirler. Oysaki önemli olan hizmet kalitesini yükselterek sektörün güçlenmesini sağlamak ve Avrupa Birliğine müzakereleri sürecinde, rekabete hazır bir hale gelebilmektir. Bu amaç ile alınması gereken önlemler ise şu şekildedir:

- Poliçe pazarlamasını sadece poliçe satışı olarak düşünmek yanlış olmaktadır. Pazarlama ile, pazarlamacı dahil olmak üzere oluşmuş olan tüm şirket imajı bir dosya içinde alıcının önüne konulmaktadır. Bu imajın olumlu olduğu takdirde halkın güvenini kazanmak mümkün bir duruma gelmektedir.

- Yatırımların derinlik kazanması bakımından borsada tedavül eden hisseler teşvik edilmelidir.

- Acente satış elemanlarının vergilendirilmesi en kısa zamanda gerçekleştirilmelidir.

- Daha önce de değinildiği gibi işverenin ödediği sağlık ve hayat primleri, doğrudan gider olarak yazılabilmelidir.

- Hayat sigortası primlerinin vergi bağışıklığı ile ilgili tavanı kaldırılmalı veya yükseltilmelidir.

- Matematik karşılık gelirlerinin kurum kazancı gibi algılanması ve şirketlerin kendilerine ait olmayan gelirler üzerinden vergi ödemeye zorlanmaları politikası acilen bırakılmalıdır.

- Sosyal güvenlik kurumlarının içine düşmüş olduğu problemlerin çözümünde, özel sigorta şirketleri bir alternatif olarak düşünülmeli ve hazırlanan yeni projelerde mutlaka görüş ve destekleri alınmalıdır.

- Vade gelimi kapitaleri ve iratları üzerindeki vergilendirme tehdidi gündemden çıkarılmalıdır.

- Satış örgütü elemanlarının iyi bir eğitimden geçirilmeli ve bu alanda çalışmakta olan kimseler için resmi anlamda lisans zorunluluğunun da getirilmesi gerekmektedir.

Kısacası, devletin gerekli desteklerden oluşan tedbirleri desteklemesi ve sigortacıların da üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri halinde Avrupa Birliği ufukumuzu açacak, yeni ürün, teknoloji, pazar ve hizmet alanları kazanılmasını sağlayacaktır.⁸⁶

---

⁸⁶ Türk Sigorta Sektörünün Avrupa Birliği Karşısındaki Durumu, **Seminer**, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları, 1995

III. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SİGORTA SEKTÖRÜ

3.1. Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri

Avrupa Birliği ile ilişkilerimizin 50 yıllık bir geçmişi vardır. Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğunun 1958 yılında kurulmasından kısa bir süre sonra Temmuz 1959'da Topluluğa tam üye olmak için başvurmuştur. Cumhuriyetimizin kurulmasından bu yana, hatta daha öncesinden beri, batılılaşma ile modernleşmenin eş tutulması, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa kıtasında veya onu merkez alarak kurulan siyasi ve güvenlik oluşumlarının tümüne katılmaya ülkemizi yöneltmiştir. Bu suretle Türkiye, Avrupa Konseyi, OECD ve NATO'ya girmiştir. Aynı neden, Türkiye'yi Avrupa'nın bu en iddialı entegrasyon hareketine karşı kayıtsız kalmamaya sevk etmiştir. Dolayısıyla, Avrupa ile entegrasyonun başlangıçtan itibaren ülkemiz için ekonomik sebeplerden ziyade politik amaçları olduğu söylenebilir. Tam üyelik başvurumuza o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu tarafından verilen cevapta, Türkiye'nin kalkınma düzeyinin tam üyeliğin gereklerini yerine getirmeye yeterli olmadığı bildirilmiş ve tam üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanması önerilmişti. Söz konusu anlaşma 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.⁸⁷

Ankara Anlaşması Türkiye'nin AET'ye üyeliği için hazırlık, geçiş ve nihai dönem olmak üzere üç kademeli bir süreci öngörmüştür. Hazırlık dönemi 1973 yılında Katma Protokolün yürürlüğe girmesiyle sona ermiştir. 1970'li yıllardaki ekonomik zorluklar ve 1980 darbesinin etkisiyle yavaşlayan geçiş dönemi 1996 yılında Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girişiyle sona ermiştir. Türkiye Avrupa Birliği ilişkilerinin dönüm noktası, 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık statüsünün teyit edilmesi ve Türkiye'nin AB'nin yeni genişleme politikası çerçevesinde oluşturulan sisteme, diğer aday ülkelerle eşit statüde katılacağına ilişkin karar olmuştur. 17 Aralık 2004 tarihli Brüksel Zirvesinde Türkiye ile

⁸⁷ Türkiye-AB İlişkileri, <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=111&l=1> (Erişim tarihi: 15.10.2011)

katılım müzakerelerinin 3 Ekim 2005'te başlatılmasına karar verilmiştir.Önerilen tarihte katılım müzakerelerine başlanmış olup, müktesebata uyum çalışmaları halen devam etmektedir.

3.2. Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası

Avrupa Birliği'nin temel önceliklerinden biri finansal hizmetler alanında sigortacılık sektöründe bir tek pazar yaratmaktır. Avrupa Ekonomik Topluluğunu kuran 25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşmasının sekizinci maddesi, "Avrupa Ortak Pazarının" on iki yıllık bir geçiş dönemi boyunca kademeli olarak kurulmasını hükme bağlamıştır.⁸⁸ 1961 yılında ulusal hukuk kurallarının yaklaştırılması amacını taşıyan hizmetlerin serbest dolaşımına ilişkin genel programın kabulüyle sigorta alanında tek pazarın gerçekleştirilmesi süreci başlamıştır. 1 Temmuz 1994 tarihinden itibaren Avrupa Birliği sigorta piyasaları (1 Mayıs 2004 tarihi itibarıyla üyelikleri gerçekleşen 10 yeni ülkede dahil olmak üzere) tek bir sigorta pazarı oluşturmuşlardır.⁸⁹ Sürecin 40 yıldan fazla zamana yayılması, üye devletlerdeki düzenlemelerin kapsam ve yapılarına ilişkin farklılıklardan doğmaktadır.

Sigortacılık alanında tek bir pazarın kurulması, ulusal pazarların sınır ötesi yerleşme hakkı ve hizmet sunma serbestisinin tanınması ile karşılıklı olarak açılması, bu ulusal pazarların üye devletlerdeki rekabet koşullarını etkileyen yasal düzenlemelerin koordine edilmesi suretiyle tek bir topluluk pazarına dönüştürülmesi anlamına gelmektedir.⁹⁰

Sigortacılığı dikkate alarak, AB'ye bağlı ülkelerin birbirleriyle serbest ticaret yapmasını engelleyen fiziksel, teknik ve mali engellerin kaldırılmasının sonuçlarını incelediğimizde, hizmet sektöründe fiziksel engellerin çok önemli bir engel olmadığını, ancak mali ve teknik problemlerin kaldırılmasının önemli olduğu görülmektedir. AB Tek Sigorta Pazarı'nın oluşturulması için yapılan mevzuat çalışmaları mali ve teknik

---

⁸⁸ Ali Utku Atalay, **AB Perspektifiyle Hizmetlerin Serbest Dolaşımı Kapsamında Türk Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi**, Ankara, 2004, s.9.

⁸⁹ TSRSB Yayınları, **Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü**, İstanbul: Ceyma Matbaacılık,2005,s.63.

⁹⁰ Şebnem Ulusoy, **Avrupa Entegrasyonu ve Sigortacılık**, Ankara, 1998, s.37.

engellerin kaldırılmasına yöneliktir. 1979 yılında AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanan "Sigorta Sözleşmesi Hukuk Taslağı Direktifi" ile somutlaşan "AB Tek Sigorta Pazarı" oluşturma çabaları, bahsi geçen direktifin yasalasmadan gündemden çıkarılmasıyla bir süre beklemiştir. 1984 yılında AB'ye üye olan devletlerde (kara) nakil araçlarının sigortalanması zorunlu kılınmıştır. 1990 yılındaki bir direktifle kanuni ikametgâhı AB içinde olan trafik sigortası düzenleyen şirketlere diğer ülkelerdeki motorlu araçlar için sigorta poliçesi düzenleme serbestisi sağlanmıştır. AB organlarının hazırlamakta olduğu mevzuat "direktif" olarak yasalasmaktadır. Dolayısıyla AB Hukuku ile oluşturulmasına çalışılan "AB Tek Sigorta Pazarı"nın Üye Ülkelerde biçim ve uygulama açılarından değişiklikler görülebilir. Bu direktifleri birinci, ikinci ve üçüncü grup direktifler olarak incelemek mümkündür. Bu incelemeyi yapmadan önce sigorta sektöründeki rekabeti düzenleyen bir direktifin ve müşterek sigortalama konularında da yasaların olduğunu hatırlatmakta fayda vardır.

Avrupa Birliği vatandaşlarına en düşük ücret karşılığında en yüksek kalitede ve çok çeşitli sigorta ürünü sunulmasını sağlamak Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasasının temel amacıdır.⁹¹

Daha geniş bir ifade ile Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası'nın kurulmasıyla, şirketlerin rekabet edebilirliğini arttırılarak tüketicinin daha iyi ürünlere erişimini sağlayacak fırsatları sunmak ve sigortacı ile müşteri arasında güven oluşturmaktır. Böylelikle daha rekabetçi bir sigortacılık sektörünün oluşması ve bunun da ekonomik etkinlik ve gelişmeye katkıda bulunması hedeflenmiştir.⁹²

3.3. Avrupa Birliği'nde Sigorta Hukuku ve Mevcut Sigorta Mevzuatı

Sigorta hukuku kavramı altında genel olarak özel sigorta sözleşmesi hukuku ile sigorta piyasasının düzenlenmesi ve sigorta ettirenin korunmasına yönelik kamu müdahale hukuku birlikte anlaşılmalıdır. AB'de sigortacılık düzenlemelerine bakıldığında, bugüne kadar çok sayıda yönerge ve tüzük yürürlüğe konmuştur. Yönergelerin biri reasürans, biri koasürans, dördü genel olarak hayat dışı sigortalar, üçü

⁹¹ Suna Oksay, "Avrupa Tek Sigorta Piyasası", *Birlik'ten Dergisi*, No:1 (Ocak-Mart 2005), s.8.

⁹² Berna Özsar, *15 Soruda Avrupa Birliği ve Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası*, İstanbul: TSSRB Yayını, 2006, s.20.

hayat sigortaları, biri sigorta aracıları, dördü motorlu taşıt sigortaları, üçü diğer sigorta türleri, üçü ise hesaplar ve sigorta komitesi ile ilgilidir. Tüzük ise rekabetin düzenlenmesi ile ilgilidir. Bunun dışında AB'nin sigortacılık mevzuatı olarak sayılabilecek bir de İsviçre-AB Sigortacılık Antlaşması ile bunun uygulama tüzüğünün mevcut olduğu görülmektedir. AB Birlik bölgesinden yerleşme ve hizmet sunma, rekabetin korunması, belirli tür sigortalarda mevzuatın yakınlaştırılması konularında gelişmiştir.⁹³

Avrupa Birliği sigorta mevzuatı şu nüshalardan oluşmaktadır.⁹⁴

Reasürans ve Retrosesyon Alanında Yerleşme ve Hizmet Sunma Serbestisi: AB mevzuatında 25 Şubat 1964 tarihli yönerge ile bir üye ülkede kurulu reasürans şirketinin ya da karma şirketlerin diğer ülkelerde reasürans veya retrosesyon işlemi yapmasında hiçbir engel yoktur.

Yabancı Ülkelerde Sigorta Yaptırabilme: AB'ye üye bir ülkede yerleşik kişilerin diğer üye ülkelerden hizmet alması, bir üye ülkede faaliyet gösteren şirketin de ilgili resmi makamlara haber vermek şartıyla diğer üye ülkelerde hizmet sunması serbesttir.

Diğer Ülkelerde Hizmet Sunma: AB'ye üye ülkelerden birinde kurulu bir sigorta şirketi, ilgili resmi kurumları haberdar etmek suretiyle, ruhsatlı bulunduğu branşlarda diğer üye ülkelerde de sigortacılık hizmeti verebilmektedir (Tek Lisans İlkesi). AB üyesi ülkelerden birinde sigortacılık ruhsatı olan şirketler, diğer üye ülkelerde acenteleri vasıtasıyla da faaliyette bulunabilirler.

Kuruluş İzni: AB üyesi ülkelerde sigortacılık faaliyetinde bulunabilme izne tabidir. Bir üye ülkede faaliyet gösteren sigorta şirketleri, diğer üye ülkelerde şube veya umumi vekili vasıtasıyla sigorta sözleşmesi düzenleyebilir. AB üyeleri, kendi Pazar ihtiyaçlarını gerekçe göstererek, sigortacılık izni vermekten kaçınmazlar, bir

---

⁹³ Servet Taşdelen, **Avrupa Birliğinde Sigorta Denetim Hukuku, ve Türk Sigorta Denetim Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme**, Ankara, Haziran 1996, s.85

⁹⁴ Suna Oksay, **Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Tailex İşbirliği ile Düzenlenen Avrupa Birliği Sigorta Mevzuatı ve Uygulamaları Semineri**, İstanbul: 23-24 Haziran 2005, s.25.

başvuruyu reddettikleri takdirde bunu gerekçeli olarak başvuru sahibine bildirmek zorundadırlar.

Sigorta Branşları: 24 Temmuz 1973 tarihli yönergeye göre hayat dışı direk sigorta faaliyetleri 18 branş ve 7 grup halinde toplanmıştır.

Tarifeler: AB kurallarına göre, üye ülkelerin tarifeleri ile tarifelerin düzenlenmesine ilişkin hesap yöntemleri hakkında ulusal mevzuat 1 Temmuz 1994'ten itibaren kaldırılmıştır.

Sorumluluk Sigortaları ve Zorunlu Sigortalar: Sorumluluk Sigortaları ve zorunlu sigortalar AB'de gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Üye ülkeler Karayolları Motorlu Araçlar Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) dışında kalan alanlarda kendi zorunlu sigortalarını tespitinde serbest bırakılmıştır.

Genel Şartlar: AB sigorta genel şartlarının düzenlenmesi ve onaylanması ile ilgili olarak tam bir serbestiye geçmiştir. Her şirket kendi genel şartlarını çıkarabilmektedir.

Teminat Blokajı: AB'nde sigortalıyı koruma amacıyla bir teminat sistemi yoktur. Bunun yerine sigorta şirketlerinin, taahhütlerine karşılık asgari bir garanti fonuna sahip olmaları istenir.

Sigorta Türleri: AB üyesi ülkeler kefalet, kredi ve turistik yardım gibi birçok sigortalara ilişkin yönerge ve tüzükler çıkarmıştır. Ayrıca bunlar için branşlar teşkil etmiş ve belirli düzeyde eşgüdüm düzenlemeleri öngörmüştür.

3.4. Avrupa Birliği Sigorta Sektöründe Mali Yapı

Sigortacının yükümlülüklerinin ulaştığı nokta geçmişte kesin sınırlarıyla kanıtlanamaz, yalnızca bir kısmı bilinebilir. Bu yükümlülükler henüz yok olmadan zaman içinde yenileri de eklenerek gelecek yıllara aktarılır. Bu sebeple sigorta şirketinin mali yeterliliği bir noktada varsayımsal bir kavramdır ve şirketin gelecekte karşılaşacağı

olaylar ile yakında ilgilidir⁹⁵. Başlıca iki ana konuda sigorta şirketine güvence duyulmalıdır. Birincisi finansal kapasitenin yeterli olması, ikincisi şirketin üstlendiği yükümlülükleri karşılamaya istekli ve tetikte olunmasıdır. Mali yeterlilik, güvencenin finansal karşılığıdır ve varlığı şirket özkaynakları ile teknik karşılıklarının uygun ve yeterli olmasına bağlıdır.⁹⁶

Mali yeterlilik seviyesi, sermaye yapısı veya tabanını, şirket aktiflerinin pasifleri aşması halini ve aşan kısmını tanımlar. Mali yeterlilik oranı, yeterlilik seviyesinin prim üretimine oranını verir. Sigorta işletmelerinde finansal yeterlilik seviyesinin ayrı bir önemi vardır. Sigorta şirketlerinde sermayenin işlevi, finansmandan çok garanti ve güvencedir. Bu neticede mali yeterlilik seviyesi, sigorta şirketlerinin yıl içindeki ve yıllar arasındaki dalgalanmaları stabilize eder ve finansal çöküntüyü önler.⁹⁷

Avrupa Komisyonu ilk kez Nisan 1994 yılında Sigorta Komitesi üyeleri ile şirketlerinde mali yeterlilik konusunu görüşmüştür. Üye ülkelerin “Sigorta Denetim Departmanları Konferansı” (“the Conference of Insurance Supervisory Departments”) mali yeterlilik konularında çalışmak ve bu çalışmaları Komisyona sunmak üzere 1996 yılı sonuna kadar bir çalışma grubu oluşturulmasını istemiştir. AB ilk olarak, Mali yeterlilik sisteminin gözden geçirilmesi amacıyla 1996 yılında Dr. Müler başkanlığında bir çalışma grubu oluşturmuş ve grubun raporu sigorta sektöründe mali yeterliliğin temelini oluşturmuştur.⁹⁸

Müler Raporu’nda AB Mali Yeterlilik sisteminin genel olarak tatmin edici olduğu, RBC’e (Risk Based Capital) daha yakın bir çalışma gerekliliği ve bir dizi düzenlemenin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Topluluk mevzuatında çeşitli direktiflerin yürürlüğe konulmasıyla yapılan reform çalışmaları sonucu hayat ve hayat dışı şirketlerin yükümlülük karşılama yeterliliği ile ilgili gereklilikleri güçlendirilmiştir. Özellikle sermaye piyasalarının yeni ürünler oluşturacak kadar gelişmiş olmasına

---

⁹⁵ Serhat Yanık, **Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi**, Bayındır Sigorta A.Ş. Yayınları No:1, 2001, s.46.

⁹⁶ Swiss Re. Sigma, No.7/1995, **Mali Yeterlilik Alanında Karşılaşılan Gelişmeler ve Sigorta Endüstrisinde Güven Unsurunun Önemi** Çev. Ergin Gediz. Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayınları. No:39, s.2.

⁹⁷ Swiss Re, Sigma, s.2.

⁹⁸ Niyazi Berk, **Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi**, TSRSB, İstanbul: Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları, Aralık 2005, s.103.

rağmen piyasada risk de artmıştır⁹⁹. Mali Yeterlilik I Projesi varolan sistemde değişiklikler yaparken, Mali Yeterlilik II Projesi sigorta şirketlerinin bütün faaliyetlerinden oluşmaktadır.

3.4.1. Solvency I Projesi

Sözlük anlamıyla borçlarını ödeyebilme kapasitesi anlamına gelen solvency, Türkçeye “yükümlülük karşılama yeterliliği” olarak çevrilmektedir. Yükümlülük karşılama yeterliliği, şirketlerin sigortalılara karşı olan yükümlülüklerini karşılayıp karşılamayacaklarına dair işletme hesapları ve olası değişimler hakkında bilgi sunan bir uygulamadır ve bu uygulamayla, şirketlerin belli bir anda borçlarını karşılamaya yeterli olup olmadığı ölçülmektedir.¹⁰⁰

AB mevzuatında 1973 yılında yürürlüğe konulan 73/239/AET sayılı yönergede sigortacılıkta yaygın bir şekilde kullanılan ve sigorta girişimlerinin yükümlülükleri ile özvarlıkları arasında belirli bir oran bulunması suretiyle büyümelerini öngören mali bünye ile ilgili bir teknik olarak da tanımlayabileceğimiz yükümlülük karşılama yeterliliği ile ilgili ilk düzenlemeler yer almamaktadır. 1994 ortalarında da üçüncü jenerasyon direktifler, kanunlaşmıştır. AB içinde fiyat ve üretim kontrolünün yerine geçmiştir. Bunun dışında birçok üye devlet bu tür serbestiyi daha önceden yerine getirmişlerdir.¹⁰¹

AB'de standart olarak kullanılan yükümlülük üstlenme yeterliliği tablosu (Solvency I) paketi hayat sigortaları için 2002/12/EC direktifi ile hayat dışı sigortalar için ise, 2002/13/EC direktifi ile revize edilmiştir. Ancak AB ülkelerinde uygulanmak üzere Solvency II paketi üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Avrupa'da yasal düzenlemeler sigorta işletmelerinin sadece işe başlarken (asgari garanti fonu tesisi gibi) değil, faaliyetlerini sürdürdükleri sürece (yeterlilik marjı niteliğinde) mali bünyelerini destekleyici fonlar oluşturma ve tutma zorunluluğu getirmektedir. Bu fonlar ya da

---

⁹⁹ Mustafa Özgür Günkut, Türk Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi BSE, 2007, s.34.

¹⁰⁰ *Sermaye Yeterliliği (Solvency)*, <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/sermaye-yeterliliği-solvency> (Erişim tarihi: 10.12.2011)

¹⁰¹ Halil Yolcu, **Avrupa Birliği Sürecinde Türk Sigorta Sektörü**, Avcıol Basım Yayın, 2009, s.30.

yeterlilik marjı, işletmenin karşılaşılabilecek her türlü sorunlar döneminde, yükümlülüklerini yerine getirebilmelerini sağlayacak düzeyde olmalı, diğer taraftan, mali yeterlilik marjının düşük kalması halinde, Sigorta Denetleme Kurulu'nun derhal harekete geçerek, gecikmeden sigorta ettirenlerin yararını olabildiğince koruyacak mali ve idari tedbirler alabilmesine olanak sağlamalıdır¹⁰².

Yapılan düzenlemeler kapsamında sigorta girişimlerinin merkezinin bulunduğu üye devlet, her sigorta girişimini, faaliyetlerin hacmine göre yükümlülük karşılama yeterliliği oluşturmaya zorunlu kılacaktır. Yükümlülük karşılama yeterliliği, diğer bir adıyla solvabilite marjı, girişimin yükümlülüklerinin büyüklüğüyle orantılı olarak bulundurulması gereken ve kullanılması hiçbir kayıt ve koşula bağlı olmayan özkaynaklarını belirtmektedir.

Sigorta poliçe sahiplerine, mevcut veya gelecekte oluşabilecek talepleri için ödeme taahhüdünde bulunurlar ve müşteriler de bu taahhütlerin zamanında ve düzgün şekilde karşılanmasını arzu ederler. Ancak sigortacılık temelde bir risk işi olduğu için, önceden öngörülemeyen risklerin meydana gelmesi durumunda şirketlerin kaynakları yükümlülüklerini karşılamada yetersiz kalabilmektedir. Bu sebeple, poliçe sahiplerinin menfaatlerini korumak amacıyla, sigorta şirketlerinin mali yapılarının yeterince güçlü olması gerekmektedir.¹⁰³ Sigorta sektöründe mali yeterlilik düzenlemeleri yükümlülük karşılama yeterliliği, teknik karşılıklar, mali analiz rasyoları, konservasyon oranları gibi çeşitli kontrol mekanizmalarını kapsamaktadır.¹⁰⁴ Yükümlülük karşılama yeterliliği (YKY) ise, şirketlerin sigortalılara karşı olan yükümlülüklerini karşılayıp karşılamayacaklarına dair işletme hesapları ve olası değişimler hakkında bilgi veren bir uygulamadır ve bu uygulamayla, şirketlerin belli bir anda borçlarını karşılamaya yeterli olup olmadığı ölçülmektedir.¹⁰⁵

---

¹⁰² Yolcu, s.30.

¹⁰³ Onur Acar, ‘‘Avrupa Birliği’nde Yükümlülük Karşılama Yeterliliği’’; Solvency-II, **Sigorta Araştırmaları Dergisi**, TSRSB, Ekim 2005, s.7.

¹⁰⁴ Özge Arslan, **Avrupa Birliği ve Türkiye’de Yükümlülük Karşılama Yeterliliği**, T.C.Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Ekim 2003,s.1.

¹⁰⁵ Serhat Yanık, **Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi**, İstanbul : Bayındır Hayat Yayınları, Aralık 2000, s.129.

Bir sigorta şirketinin, cari faaliyetlerini sürdürebilmek için bulundurması zorunlu olan asgari sermayeyi ifade eden gerekli yükümlülük karşılama yeterliliği, hayat branşında teknik karşılıkların, hayat-dışında ise prim veya hasar esasına göre yapılan hesaplamaların belli bir yüzdesi üzerinden hesaplanır. Ancak, pazar, kredi ve faaliyet riski gibi sigorta sektörünü etkileyen ve hatta şirketlerin iflasına neden olabilen riskler, varolan sistemde dikkate alınmamıştır. ABD'deki riske dayalı sermaye uygulamasına karşın AB'de uygulanan mali yeterlilik kontrolü, mali yeterlilik rasyosunun analizine dayalıdır. Fakat bu modeller, alternatif senaryolar yardımıyla gelecekte şirketin finansal durumunun nasıl değişeceğinin belirlenmeye çalışıldığı “dinamik” hesaplamalara değil, analiz verilerinin geçmiş dönemdeki verilerine dayanan ve değişen şartları analiz içine sokmayan “statik” hesaplamalara dayalıdır. Sermaye gerekliliği hesaplamasının, sigorta şirketlerinin mali yapısını en doğru ve en gerçekçi şekilde yansıtması için, şirketlerin yaşayabileceği tüm riskleri dikkate alması gerekmektedir. İşte bu ihtiyaçlar Avrupa Birliği'nde Solvency II düzenlemeleriyle karşılanacaktır.

3.4.2. Solvency II Projesi

Solvency II projesi Solvency I ile başlayan çalışmanın devamı olarak oluşturulmuştur. Solvency I Avrupa Birliği'nde sermaye yeterliliği rejimini yeniden düzenleyip güncel hale getirirken, Solvency II çok daha ayrıntılı düzenlemeler getirmektedir. Solvency II'nin temel hedefi, solvency sistemini meydana getirirken sigorta şirketinin mevcut risklerini daha iyi değerlendirmektir. Solvency II varolan sistemi çok daha geniş bir açıdan gözden geçirirken, günümüzdeki çok çeşitli riskleri, risk yönetimi, finans teknikleri ve finansal raporlama gibi uygulamaları dikkate almayı amaçlamaktadır. Mevcut sistemle arasındaki bir diğer temel fark, Solvency II'nin varlıkları daha ayrıntılı şekilde incelemesi, hem varlıklar hem de yükümlülükleri daha sofistike metotlarla ele almasıdır. Bu kapsamda, Solvency II tek başına muhasebe ışığında yapılan hesaplara ve aktiflerin durumuna değil, gerçek risk ölçümlerine dayanmakta ve varlıklarla birlikte yükümlülükleri de dikkate alan bir uygulama gerçekleştirmektedir. Sonuç olarak, yeni sistemin hem daha “dinamik” hem de daha fazla “riske dayalı” olması beklenmektedir.

Solvency II kapsamında, bir sigorta şirketinin mevcut her çeşit riski hesaba katarak daha doğru bir yükümlülük üstlenme yeterliliği belirlemeye çalışılmaktadır. Solvency II ile diğer üye devletlerde faaliyet gösterme serbestisi olan tüm üye devletlerin sigorta şirketleri için daha ayrıntılı ortak düzenlemeler getirilmesinin yanında, sigorta şirketleri ve grupları için daha etkin bir denetim sistemi oluşturulacak, sigorta şirketlerinin karşı karşıya kaldığı tüm riskler daha doğru ve gerçekçi şekilde belirlenecek ve bu risklerin farklı branşlarda faaliyet gösteren, dolayısıyla farklı türde risklere maruz kalan sigorta şirketleri için daha iyi ölçülebilmesini içsel modeller geliştirilmesine fırsat verecektir. Bu itibarla, 1 Ocak 2004 tarihinde yürürlüğe konan yükümlülük üstlenme düzenlemeleri (Solvency I), aslında çok daha radikal bir değişiklik öngören ve Avrupa sigorta şirketleri için bir reform niteliğine sahip Solvency II düzenlemeleri için bir geçiş süreci düzenlemesidir.¹⁰⁶

Solvency II projesi iki aşamadan oluşmaktadır. 2002 yılında başlayan ilk aşamada, yeni sistemin genel yapısı ve ele alınacak konular belirlenmiştir. 2004 yılında başlayan ikinci aşamada ise, yeni sistemin detayları belirlenecektir. Solvency II direktifinin Ekim 2006'da çıkarılması öngörülmekte idi, sistemin tamamen yürürlüğe girmesi ise 2010 yılını bulmuştur.

Birinci kademede, temel ve şirketin özel risk profilini de dikkate alan hedef iki tür finansal zorunluluk ortaya koymuştur. Minimum sermaye ihtiyacı, varolan rejime göre, teknik provizyonlar, yatırım sınırlamaları ve sermaye kurallarını dikkate almaktadır. Hedef sermaye kavramı ise, sigorta şirketinin karşılaşılabileceği tüm risklerinde dikkate alınarak hesaplandığı sermayeyi içermektedir. İkinci kademede etkin denetim için gerekli olan raporlama ve denetim araçları belirlenmiştir. Üçüncü kademe pazar disiplini ile ilgilidir. Bu kademede hesapların ve finansal raporların şeffaflığı ve muhasebe kurallarının geliştirilmesine vurgu yapılmaktadır.

AB'de mali bünye ile ilgili olarak yapılan çalışmalar sonucunda sigorta şirketlerinde Solvency I üzerinde yapılan çalışmaların devamında Solvency II konsepti geliştirilmiştir. Solvency II'nin ana amacı sigorta şirketinin gerçek risklerini tespit edip, yönetilmesini sağlayacak en optimal solvency sisteminin meydana getirilmesidir.

---

¹⁰⁶ Gökhan Bozkurt, Sigortacılığa AB Düzeni, **Radikal Gazetesi**, 12 Ekim 2004.

Ayrıca, Solvency II uluslararası raporlama standartları için uygun bir ortam hazırlamaktadır. Aynı zamanda Solvency II risk kapitali hesaplaması ile ileriye doğru projeksiyon yöntemlerinden olan Dinamik Finansal Analiz (DFA) arasında bağlantıyı sağlamaktadır.

Yeni sistem üç sütunlu bir sistem olacaktır ve bu açıdan bankalar için kurulan Basel II sistemine benzeyecektir.¹⁰⁷ Birinci sütun Solvency' nin nicel yanıyla yani, muhasebe penceresinden (aktif-pasif dengesi) bakıldığında ölçülebilen riskleri karşılamak için gerekli olan sermayenin hesaplanmasıyla ilgilidir. Ancak bu sütunda mevcut uygulamadan farklı olarak daha detaylı bir hesaplama yapılmakta, yükümlülükler ve nicel olarak ölçülebilen pazar riski, kredi riski, sigorta riski gibi riskler daha fazla dikkate alınmaktadır. Ana amaç, sigortacıların tutması gereken sermayeyi en iyi şekilde belirleyen bir sistem geliştirmektir. İkinci sütun ise denetim incelemesinin gözden geçirilmesinin yanında, Solvency' nin nitel yanıyla, yani birinci sütunda hesaplanamayan faaliyet riski, sigorta şirketi tarafından riskleri karşılamak için uygulanan modelin riski gibi risklerle ve risk yönetimiyle ilgilidir. Buradaki amaç, sigorta şirketlerini daha etkin bir risk yönetimi geliştirmek için teşvik etmek ve etkili denetim mekanizmaları getirmektir.

Üçüncü sütun ise finansal tablolara ilişkin açıklama gereklilikleriyle ilgilidir. Bu sütundaki temel amaç ise, şirketleri Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (UFRS) uyumlu ek beyanlar vermeye zorunlu kılarak şeffaflığın artırılması ve piyasa disiplininin sağlanmasıdır. Değerleme metotları, denetleme raporları ve kamuya açıklama kurallarının birbirine benzemesini sağlamak ve aynı zamanda denetlenen kurumların idari yükünü azaltmak için, Solvency II sistemi, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) belirlediği muhasebe kurallarıyla uyumlu olacaktır.

3.5. Avrupa Birliği Muhasebe Standartları

Dünyanın çeşitli bölgelerindeki farklı kural ve düzenlemelere sahip olan finans piyasaları var olan kurallarını yok ederek benzer kural ve düzenlemelere sahip olan tek bir piyasa gibi faaliyet göstermeye başlaması küreselleşme hareketini doğurmuştur.

---

¹⁰⁷ <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/sermaye-yeterlilik-solvency>. (Erişim Tarihi:13.06.2011).

Kısaca, küreselleşme ile beraber piyasalar arasındaki sınırlar kalkmıştır. Benzer kurallarla düzenlenen dünya finans piyasalarında, farklı piyasaların alıcı ve satıcıları tüm piyasalarda yer edinmektedir. Serbestleşme hareketleri, beraberinde rekabet ortamını da getirmektedir. Çünkü piyasaların sınırlarının kalkmasıyla, tüm piyasaların üyeleri (alıcı ve satıcılar) birbirlerini rakip olarak görmektedir. Başka bir deyişle, yerel piyasadaki alıcı ve satıcılar, artık sadece birbirleriyle değil, sektörlerindeki tüm yabancı üyelerle de rekabet etmek zorunda kalmaktadır.¹⁰⁸

Küreselleşme ve artan rekabetle birlikte, günümüzde, şirketlerin mali yapısına ilişkin açık, doğru, tarafsız, yorumlanabilir ve anlaşılabilir finansal raporlar, çok daha önemli hale gelmiştir. Küreselleşmenin hızla arttığı bir ortamda, farklı ülkelerde farklı kurallara göre hazırlanan finansal raporların uyumlaştırılması gereksinimi doğmuştur. Bu bağlamda, muhasebe standartlarında uluslararası uyumun sağlanması ve uluslararası muhasebe standartlarının meydana getirilmesini gerektiren faktörler aşağıda sıralanmıştır.¹⁰⁹

- Bağımsız denetim firmalarının etkinliğinin artması
- Uluslararası düzenlemelerdeki gelişmeler
- Ekonomik birlik oluşturma hedefleri
- Sermaye piyasalarının uluslararasılaşması
- Çokuluslu şirketlerin sayısındaki artışlar

Bir devletin milli mevzuatına göre kurulan şirketlerin faaliyetlerini diğer devletlere taşıması durumunda bilançolarda yer alan kalemlerin değerlendirilmesi konusunda uyulacak hukukun farklılığı, mali tabloların düzenlenmesi ve yayımlanması, pazarın bütünlük göstermesi bakımından engel teşkil etmektedir. Bu yasalar yönünden bütün şirketlere eşit işlem yapılmasını önleyebileceği gibi yeterli rekabet koşullarının oluşmamasını da sağlamaktadır Bu ve benzeri sebeplerle; 25 Temmuz 1978 tarihinde 78/660/AET sayılı 'dördüncü direktifi' Avrupa Topluluğu Konseyi, Avrupa Ekonomik

---

¹⁰⁸ Serhan Oksay, “Küreselleşmenin Avrupa Finans Sektöründeki Makro ve Mikro Etkileri: Tek Avrupa Finans Piyasası ve Finansal Şirket Birleşme ve Devralmaları, İrfan Kalaycı (ed), **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Ekonomik Politik Tezler**, İstanbul: Beta Yayınları Aralık 2005, s. 188-207.

¹⁰⁹ Saim Üstündağ, “Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Yıl:1,Sayı:1, Nisan 2000, s. 44.

Topluluğu'nun kuruluş anlaşmasına ve özellikle 54. maddenin 3/g bendine, Komisyonun önerisine, Avrupa Parlamentosu ile Ekonomik ve Komitenin görüşüne dayanarak kabul etmiştir. Dördüncü direktifte; üye devletlerin mevzuatındaki belirli tipteki ortaklıkların yıllık mali tablolarının ve faaliyet raporlarının, kapsam ve içeriğine ilişkin ek olarak hazırlanan açıklayıcı notlarda (dipnot) yer alması gereken bilgiler ile bu tablolar içerisinde yer alan hesapların değerlendirme ölçü ve kurallarının belirlenmesine, yıllık hesapların yetkili uzmanlar tarafından denetlenmesine, yayınlanmasına ve denetçilerin niteliklerine ilişkin hükümler yer almaktadır. Bu direktif ile üye devletler düzeyinde muhasebe hukukunun uyumlaştırılması, muhasebe ilke ve kurallarının standartlaştırılması, işletme ilgililerine gerçek ve güvenilir bilgiler verilmesi ve üye ülkelerce kamuya açıklanacak yıllık mali tablo ve raporların karşılaştırılması amaçlanmıştır¹¹⁰. Direktifin 1. maddesinin 2. paragrafında, üye ülkeler tarafından yeni uyum düzenlemeleri yapıncaya kadar, direktif hükümlerinin bankalara ve diğer finansal kurumlara veya sigorta şirketlerine uygulanmayacağı öngörülmektedir.

Topluluk üyesi farklı ülkelerde kurulmuş olup merkezlerinin bulunduğu ülkelerin dışında organizasyon kapsamında girişimlerin hesap ve kayıt düzenlerinin özel bir önemi bulunmaktadır. Aksi halde denetim makamlarının işbirliğinde önemli güçlükler çıkacağı gibi, sigorta girişimlerinin kamuya açıklanan tablolarının karşılaştırılması ve bunlardan sonuçlar çıkarılması imkansız olmakta ve direktiflerin değişik ülkelerde aynı şekilde uygulanması da güçleşmektedir. Topluluk, sigorta ve reasürans şirketlerinin hesapları ile eşgüdümü 78/660/AET sayılı direktife bırakmamıştır. Üye devletlerdeki milli mevzuata göre değişik hukuksal yapıdaki sigorta girişimleri birbiri ile rekabet etmektedir. Sigorta girişimleri sigorta işlemleri ile birlikte reasürans işlemleri aynı zamanda reasürans şirketleri de rekabet etmektedir. Sigortacılıkta hesapların eşgüdümünde işin teknik özelliği, 78/660/AET sayılı yıllık hesapların eşgüdümü hakkındaki direktif dışında başka durumların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu sebeple de yaşam alanında ve hayat dışı alanlarda faaliyet gösteren

---

¹¹⁰ Zekai Akça, **Avrupa Topluluğu 4. Ve 7. Yönergelerinin Türk Muhasebe Hukuku İle Uyumu**, İstanbul Üniversitesi Muhasebe Enstitüsü, Yönetimde Muhasebe ve Finansman Kontrol Programı, 1991, s.24.

tüm sigortacılık şirketleri ile reasürans şirketlerini kapsayacak geniş çerçeveli bir eşgüdüm düşünülmüştür¹¹¹.

Avrupa Birliği'nde yayınlanan direktiflerde üç tip muhasebe yöntemi kullanılabilirliği belirtilmektedir. Bunlardan birincisi genellikle, kısa vadeli sigortacılık işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılan bir yöntem olan yıllık muhasebe yöntemidir. Süre olarak genellikle bir yıla kadar olan dönemleri içerdiğinden bu yöntem bir yıllık muhasebe yöntemi olarak belirlenmektedir. Bu yöntemde dönemsellik kavramı gereği, gelecek döneme ilişkin gelir ve giderlerin belirlenmesi gerekmektedir. Belirleme işlemi tahmin yöntemlerine göre yapılmaktadır. Gelecek dönemi ilgilendiren prim gelirleri, hasar ve tazminatlar her muhasebe dönemi sonunda 'karşılık ayrılması yoluyla' gelecek döneme aktarılarak muhasebeleştirilir ve böylece dönemin teknik faaliyet sonuçları belirlenmektedir.

Gelecek dönemlere devreden muhasebe yönteminde ise gelecek dönemlere devir, elde edilen hasılat veya giderler üzerinden gelecekte bir etkisi olacak nakit tahsilat veya ödemelerinin, bir aktif veya borç olarak kayda alınma sürecinde ikinci yöntemdir. Devretme ertelenen işlem ve olayın, sonraki bir dönemde hasılat veya gider olarak kayda alınmasıdır. Diğer bir deyişle gelecek dönemleri ilgilendiren işlemlerin, gelecek dönemlere aktarılmasıdır. Aktarılma işlemi cari dönemin hasılatından çıkarılacak gelecek dönemin hasılatı ile ilişkilendirme biçiminde olmaktadır.

Bazı doğrudan sigortacılık ve reasürans işlerinde, cari muhasebe döneminin sonunda cari faaliyet sonuçlarının tahmini için yeterli veriler var olmayabilmektedir. Ancak daha doğru bilgi gelecek dönemlerde oluşabilir. Bu gibi durumlarda da gelecek dönemlere devreden muhasebe yöntemleri kullanılmaktadır¹¹².

Fon muhasebesi yönteminde ise üçüncü yöntemdir. Bu yöntemde fon kavramı konusunda çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Fakat bu bilgilerin ortak yanı fonları 'işletmenin tasarrufu altında bulunan ve para ile ölçülebilen ekonomik kıymetler' olarak benimsemesidir. Faaliyet dönemindeki sözleşmelere (poliçelere) ilişkin hasar ve

---

¹¹¹ Yolcu,s.20.

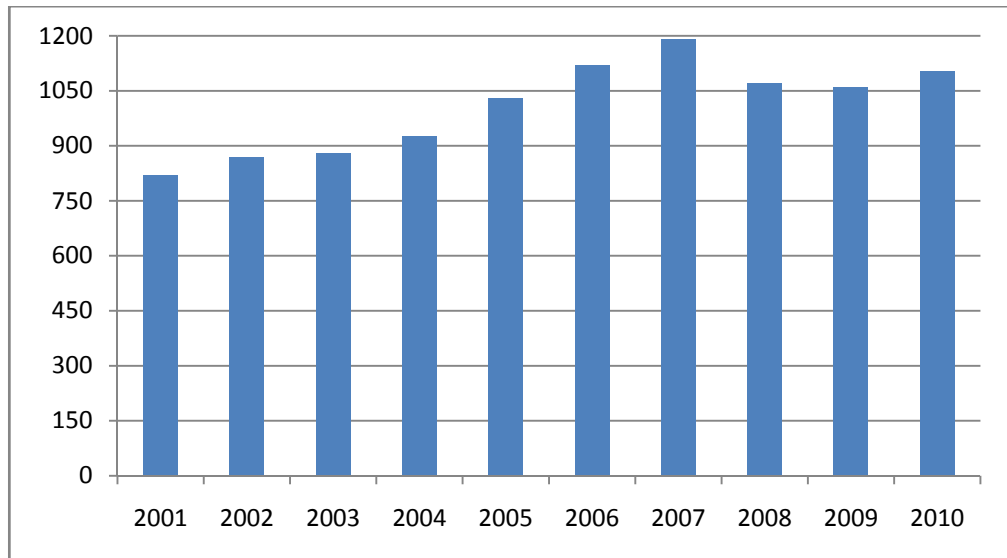
¹¹² Necdet Sağlam, **Sigorta İşletmelerinde Mali Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği'ne Uyum**, Eskişehir: ETAM, 1996, s.56-60.

giderler ödendikten sonra elde kalan primler, teknik karşılıklar oluşturur ve bu karşılıklar bir fondur. Fon muhasebesi yöntemi, gelecekteki yükümlülükler için fon oluşturmaktadır. Daha çok vadesi dolmamış risklere (kazanılmamış primlere) ilişkin karşılıkların belirlenmesinde kullanılmaktadır. Gelecek dönemlere devreden muhasebe yönteminde dönemsellik kavramı gereğince her yılın gelir ve giderleri karşılaştırılmakta ve gelecek yıllara sarkan işler devredilmektedir. Fon muhasebesinde ise alınan uzun süreli riskin süresi göz önünde bulundurulmakta ve bu riske ilişkin yükümlülükler için bir fon oluşturulmaktadır.¹¹³

3.6. Avrupa Sigorta Sektörü Prim Üretimi

Avrupa ülkelerindeki toplam prim üretimine baktığımızda 2009 yılına ait veriler, prim büyüklüğü açısından Avrupa sigorta piyasasının devam etmekte olan ekonomik krizi 2008 yılına göre daha iyi geçirdiğini göstermektedir. Buna göre toplam prim gelirlerinin, tüm prim gelirlerinin % 60'ından fazlasını oluşturan hayat sigortaları nedeniyle % 2,9 oranında arttığı görülmektedir. 2010 yılında ise ekonomik çalkantılara rağmen sabit döviz kurları ile %2,5 büyüme gerçekleşmiştir.

Grafik 4. Avrupa'daki Toplam Prim Üretimi (Milyar Euro)

Kaynak:CEA Statistic No 44, European Insurance in Figures,December 2011.

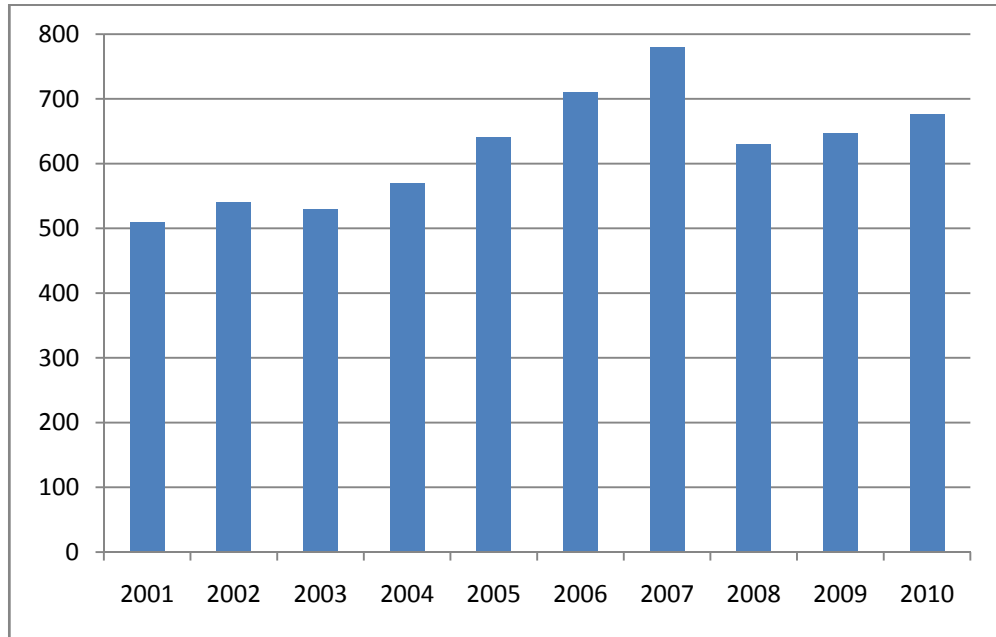
¹¹³ Yolcu, s.36.

2002 ile 2007 yılları arasında Avrupa sigorta piyasasının dünya sigorta piyasasındaki payının % 32'den % 43'e ulaşması Avrupa'daki prim hacminin dünya genelindeki prim hacminden daha hızlı büyüme kaydettiğini göstermiştir. Buna karşın, 2008 ve 2009 yıllarında Avrupa'daki primlerin azalması ile Avrupa sigorta piyasasının dünya sigorta piyasasındaki payı % 40'a gerilemiştir.¹¹⁴

3.6.1.Hayat Sigortası Primleri

2008 yılında hayat sigortasındaki prim üretiminde görülen keskin azalmanın ardından bu branştaki prim üretiminin 2009 yılında bir önceki yıla göre sabit döviz kurunda % 4,7 oranında artarak 647 Milyar Euro'ya ulaşmıştır. Avrupa'da en büyük hayat sigortası piyasasına sahip ülkeler arasında Birleşik Krallık, Fransa, Almanya ve İtalya bulunmaktadır. Avrupa'daki hayat sigortası primlerinin neredeyse % 70'i bu ülkeler tarafından elde edilmektedir.

Grafik 5.Avrupa'da Hayat Sigortası Branşındaki Primler (Milyar Euro)

Kaynak: CEA, Statistic No 44, European Insurance in Figures,December 2011.

¹¹⁴ Türkiye Sigorta Reasürans Şirketleri Birliği, 2009 Yılında Rakamlarla Avrupa Sigorta Piyasası,Ocak 2011,s.3.

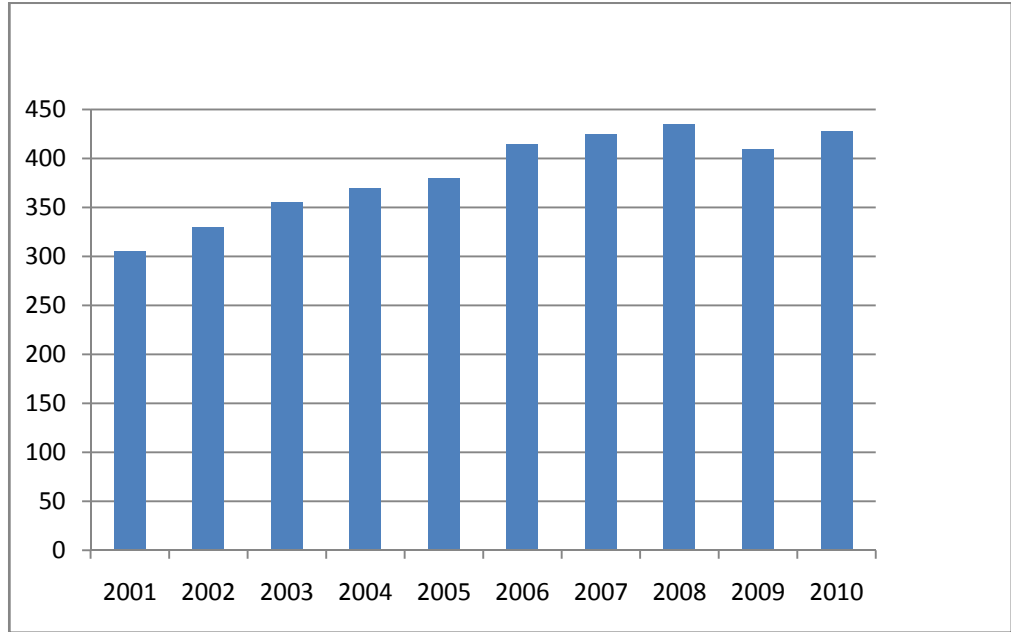
2010 yılında prim üretimi büyüklüğünün olumlu şekilde gelişmesine karşın prim üretimi büyüklüğünün Hollanda (-% 12) ve İspanya (-% 6) ile Yunanistan (-% 8) olarak değiştiği görülmektedir. . Hollanda’da hayat primlerinde kaydedilen düşüş, büyük ölçüde ekonomik ortam, birime bağlı ürünlerin popülerliğini kaybetmesi ve bankalar dolayısıyla oluşan rekabet nedeniyle bireysel hayat poliçesi sayısındaki azalmadan kaynaklanmaktadır. İspanya ve Yunanistan’daki düşüşün sebebi ise zayıf ekonomik koşullardır.¹¹⁵

2010 yılında en keskin artış Romanya (% 69) ve Estonya (% 37) görülür, ancak her iki ülkede toplam Avrupa hayat sigortası pazarı payı% 1’in altındadır.

3.6.2. Hayat Dışı Sigorta Primleri

Hayat-dışı branşta 2010 yılında % 2,7 oranında artış gösteren toplam prim büyüklüğünün sabit döviz kurunda 428 Milyar Euro’ya ulaştığı görülmektedir.

Grafik 6. Avrupa’da Hayat Dışı Sigorta Braşındaki Primler (Milyar Euro)

Kaynak: CEA Statistic No 44, European Insurance in Figures, December 2011.

¹¹⁵ CEA, Statistic No 44, European Insurance In Figures, December 2011, s.13.

Avrupa’da en büyük hayat dışı sigorta piyasasına sahip ilk 4 ülke arasında Almanya (% 21), Birleşik Krallık (% 15), Fransa (% 14) ve Hollanda (% 13) yer almaktadır. Bu ülkelerde temin edilen hayat dışı primler, Avrupa’daki toplam hayat dışı primlerinin % 60’ından fazlasını oluşturmaktadır. Avrupa’da hayat dışı sigortalarda motorlu taşıt sigortaları ile sağlık sigortaları en büyük paya sahip sigortalardır. Buna göre motorlu taşıt sigortaları % 30; sağlık sigortaları ise % 25 pazar payına sahiptir.¹¹⁶

Belirtildiği üzere, İsveç’teki hayat dışı sigorta piyasası 2009 yılında sabit döviz kurunda % 16 oranında küçülmüştür. Bu gelişme, İsveç’te sağlık sigortası sunan bir şirketin 2009 yılında prim yazmayı durdurmuş olmasından kaynaklanmaktadır.

Merkez ve Doğu Avrupa ülkeleri arasında ise Polonya’da 2008 yılında % 11 olan hayat dışı sigorta prim büyüklüğü, 2009 yılında % 4’e gerilemiştir. Söz konusu gerileme motorlu taşıt sigortası ile sağlık sigortasının bir sonucu olarak görülmektedir. Romanya’da 2008 yılında hayat dışı sigorta prim büyüklüğünde kaydedilen önemli artışın yerini 2009 negatif bir büyüme oranı almıştır. İnşaat sektöründeki gerileme nedeniyle mal sigortası en fazla etkilenen hayat dışı sigorta olmuştur.

3.7.Avrupa Sigorta Sektörü İstihdam Durumu

Avrupa Sigorta ve Reasürans Federasyonu (CEA) üyesi 33 ülkedeki sigorta şirketi sayısının geçen on yıl içerisinde azaldığı görülmektedir. Şirket sayılarındaki azalma, 1990’lı yılların sonlarında Avrupa Birliği’nde gerçekleşen serbestleşme ve deregülasyonun ardından meydana gelen birleşme ve devralma dalgasından kaynaklanmıştır. 2007 yılında sigorta sektöründe faaliyet gösteren şirket sayısı 5.200’ün üzerinde iken bu sayı % 2,1 oranında azalma ile 2008 yılında 5.100’ün biraz üzerinde kalmıştır. Kesin olmayan veriler, şirket sayısının 2009 yılında da azaldığına işaret etmektedir.¹¹⁷

Avrupa sigorta sektöründeki istihdam incelendiğinde, konsolidasyon süreci nedeniyle sigorta sektöründe 5 yıl ardı ardına azalan istihdam oranınının 2007 ve 2008

¹¹⁶ TSRŞB,2010 Yılında Rakamlarla Avrupa Sigorta Piyasası, s.6.

¹¹⁷ TSRŞB,2009 Yılında Rakamlarla Avrupa Sigorta Piyasası, s.21.

yıllarında düzelme kaydettiği görülmektedir. Buna göre sigorta sektöründe istihdamın 2007 yılında % 0,7; 2008 yılında ise % 0,6 büyüme kaydederek istihdam edilen kişi sayısının 1 Milyonu geçtiği görülmektedir. 2009 yılına ait veriler ise istihdamdaki yükseliş trendinin az da olsa inişe geçtiğini göstermektedir. Avrupa sigorta sektöründe en fazla kişinin istihdam edildiği ülke 215 000'den fazla kişi sayısı ile Almanya'dır. Sigorta sektöründe istihdam edilen kişi sıralamasında Almanya'yı yaklaşık 179 000 kişi ile Birleşik Krallık; 145 000 kişi ile de Fransa takip etmektedir. Avrupa sigorta sektöründe en fazla kişi istihdam eden diğer ülkeler arasında ise Hollanda, İsviçre, İspanya ve İtalya yer almaktadır. Bu ülkelerde istihdam edilen kişi sayısı 47 000 ile 51 000 arasındadır. 2007 yılında sigorta sektöründe istihdam edilen kişi sayısındaki % 0,7'lik artış, İtalya'da sigorta şirketleri kontrolündeki kurumlarda 4 550'den fazla kişinin; büyük şirketlerdeki yeniden yapılanma sonucu ise 2 000 ek satış elemanının istihdam edilmesinden kaynaklanmıştır. 2008 yılında sigorta sektöründe istihdam edilen kişi sayısındaki % 0,6'lık artış ise yukarıda sözü geçen yedi ülkede değişen istihdam oranlarından kaynaklanmaktadır. Buna göre Hollanda ve Birleşik Krallık' taki iş gücünde görülen azalma diğer ülkelerdeki artışlarla dengelenmiştir.¹¹⁸

---

¹¹⁸ TSRŞB,2009 Yılında Rakamlarla Avrupa Sigorta Piyasası,s.22.

IV. BÖLÜM

TÜRK ve AVRUPA BİRLİĞİ SİGORTA SEKTÖRLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. Avrupa Birliği ve Türk Sigorta Mevzuatı Arasındaki Temel Farklar

Bu bölümde Türkiye'nin AB'ye dahil olması halinde mevzuatta ve piyasa yapısında ortaya çıkabilecek farklılıkların altı çizilmektedir.

Reasürans ve Retrosesyon Alanında Yerleşme ve Hizmet Sunma Serbestisi: Avrupa Birliği'nde sigorta ve reasürans şirketlerinin serbestleşmesi bağlamında ilk adım “ Reasürans ve Retrosesyon Alanlarında Yerleşme ve Hizmet Sunma Serbestisine Yönelik Kısıtlamaların Kaldırılmasına İlişkin 25 Şubat 1964 tarih ve 64/225/EEC sayılı Konsey Direktifi” ile atılmıştır. Reasürans Hizmeti sunanların uyuşuna ya da kanuni ikametgahına dayalı olarak uygulanmakta olan kısıtlamalar kaldırılmıştır.¹¹⁹ Ancak Türkiye’de kurulmuş şirketlerin ve yabancı ülkelerde kurulmuş şirketlerin Türkiye şubelerinin reasürans işlerinin bir kısmını , 26.6.1927 tarihli ve 1160 sayılı Mükerrer Sigorta İnhisarı Hakkında Kanun ve 15.9.1991 tarihli ve 91/2276 sayılı kararname gereği sigortacılıkta yurtiçi saklama payını ve reasürans kapasitesini arttırmak amacıyla 2002 yılına kadar Milli Reasürans T.A.Ş’ye devretme zorunluluğu vardı.¹²⁰

Yabancı Ülkelerde Sigorta Yaptırabilme: AB’de bir devlette yerleşik kişilerin diğer üye devletlerden hizmet alması mümkün iken ülkemizdeki mevzuata göre tüketicinin sigortalarını Türkiye’de bulunan şirketlere ve Türkiye’de yaptırması esastır. İhracat ve ithalat konusu malların nakliye sigortaları, dış kredi ile alınan uçak, helikopter ve gemilerin tekne sigortaları, gemilerin sorumluluk sigortaları, yurt dışına seyahat edenlerin seyahat sırasında yaptıracakları ferdi kaza, hastalık ve motorlu taşıt sigortaları ile hayat sigortaları istisna kapsamındadır.

¹¹⁹ Mahmut Yavaşı, **Finansal Hizmetlerin Yerleşme Hakkı ve Hizmet Sunma Serbestisi Bağlamında Avrupa Birliği Sigorta Hukuku**, Ankara:Orion Kitabevi,2007,s.57.

¹²⁰ Taşdelen, s.86.

Diğer Ülkelerde Hizmet Sunma: AB’de tek lisans ilkesi gereği üye devletlerden birinde kurulu sigorta şirketleri ilgili resmi kurumları haberdar etmek koşuluyla ruhsatlı bulunduğu branşlarda diğer üye devletlerde de sigortacılık hizmeti verebilmektedir. Türkiye’de yabancı sigorta şirketleri ancak izin alarak şube açabilirler.

Kuruluş İzni: AB üyesi ülkelerde de sigorta faaliyetlerinde bulunma izne tabidir. Bir üye ülkede bulunan şirket diğer üye ülkelerde şubesi ya da genel vekili aracılığıyla sigorta sözleşmesi yapabilir.

AB üyeleri, kendi pazar ihtiyaçlarını göstererek sigortacılık izni vermekten kaçınmazlar; bir başvuruyu reddettikleri durumlarda sebebini başvuru sahibine bildirmekle yükümlüdürler. Türkiye’de ise izin şarta bağlanmamıştır. Başka bir ifadeyle sigortacılık yapma amacıyla izin başvuruları her gerekçe ile reddedilebilir.

AB direktifleri sigorta şirketlerinin kuruluş sermayeleri konusunda herhangi asgari miktar sınırlaması öngörmemekte, kuruluş sermayesi üye ülkelerin kendi koşullarına göre belirlenmektedir. Bu nedenle düzenlenecek yeni mevzuatta kuruluş sermayesinin yükümlülük karşılama yeterliliği ve garanti fonu koşulları ile değerlendirilerek branş bazında uygulanması uygun olacaktır.¹²¹

Sigorta Branşları: AB üyesi ülkelerde hayat dışı sigorta branşları 18 branş ve 10 grupta toplanmıştır. Türkiye’de ise hayat dışı dallarda 8 branş vardır. Yangın, kaza, nakliyat, hastalık, dolu, hayvan ölümü, makine-montaj ve hukuksal koruma.

Tarifeler: Avrupa Birliği mevzuatı, üye devletlerine tarifelerine müdahaleyi kaldırmıştır. Türkiye’de 1990 yılından itibaren serbest tarifeye geçilmesine karşın bazı tarifeler devlet tarafından belirlenmekte bazı tarifeler ise devletin onayından sonra yürürlüğe konulmaktadır.

---

¹²¹ Atalay, s.41.

Genel Şartlar: Avrupa Birliği, genel şartlarla ilgili olarak tam bir serbestiye geçmiştir. Şirketler kendi genel şartlarını hazırlayabilmektedir. Buna karşın Türkiye’de sigorta genel şartları, Hazine Müsteşarlığı’nın onayında geçirilmektedir.¹²²

Sorumluluk Sigortaları ve Zorunlu Sigortalar: Sorumluluk sigortaları ile zorunlu sigortalar AB üyesi ülkesi ülkelerde son derece gelişmiş ve yaygındır. Üye devletler, karayolları motorlu araçlar dışında kalan alanlarda da zorunlu sigortalarını tespitinde serbest bırakılmıştır.

Trafik Sigortası bakımından işletenin sigorta yaptırmadığı veya bilinmediği durumlarda meydana gelen ölüm ve yaralanmalar AB ülkesi üyelerde olduğu gibi ülkemizde de düzenlenmiş olup, Karayolları Trafik Garanti Fonu, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü bünyesinde bu işlevi yürütmektedir. Türkiye’de alım gücünün düşük olması ve araçların sigortalarını yaptırıp yaptırmadığını kontrol eden otomatik bir sistemin olmayışı nedeniyle pek araç sigortasız olarak trafikte dolaşmaktadır. Avrupa Birliği’ne girilmese dahi trafik sigortalarının iyi işleyen ve denetlenen bir düzeye getirilmesi gereklidir.

4.2.Türkiye İle Avrupa Birliği Sigorta Prim Büyüklükleri Karşılaştırması

Avrupa Birliği üyelik sürecinde üye ülkeler ile sigorta prim büyüklükleri karşılaştırıldığında, üye ülkelerin gerisinde olduğumuz görülmektedir.

Tablo 6’da AB üyesi ülkelerin ve Türkiye’nin toplam prim üretimleri ve dünya pazarındaki payları incelenmiştir. Bu rakamlara göre Türkiye listenin sonlarında yer almaktadır. Listenin son sıralarında yer alan Yunanistan ise Türkiye nüfusunun %16’sına sahip iken prim üretimi açısından ülkemizden yaklaşık % 30 daha az prim üretmiştir. Bununla birlikte Türkiye nüfusunun %13’ü bir nüfusa sahip İsveç ise Türkiye’nin 4 katı prim üretmiştir.

---

¹²² Tekin Memiş, “Avrupa Birliği Uyum Süreci ve Sigortacılık Sektörüne Etkileri”,**Reasürör Dergisi**, Sayı 62,2006, s.9.

Tablo 6. Avrupa Birliği Ülkeleri Prim Üretimi ve Türkiye (Milyon \$)

ÜLKELER	Milyon Dolar		Nominal Artış (%)	Pazar Payı(%) 2010
	2010 Yılı	2009 Yılı		
Birleşik Krallık	310.022	312.165	-0,69	7,15
Almanya	239.817	239.941	-0,05	5,53
Fransa	280.082	284.044	-1,39	6,46
İtalya	174.347	169.360	2,94	4,02
Hollanda	97.057	103.403	-6,14	2,24
İspanya	76.082	82.576	-7,86	1,75
İrlanda	47.901	48.407	-1,05	1,1
Belçika	41.104	40.553	1,36	0,95
İsveç	38.218	33.053	15,63	0,88
Lüksemburg	33.011	27.886	18,38	0,76
Danimarka	29.449	30.031	-1,94	0,68
Finlandiya	22.426	22.872	-1,95	0,52
Avusturya	22.232	22.884	-2,85	0,51
Portekiz	21.780	19.358	12,51	0,5
Polonya	17.763	16.286	9,07	0,41
Çek Cumhuriyeti	7.914	7.561	4,66	0,18
Yunanistan	6.088	6.556	-7,14	0,14
Macaristan	3.999	3.989	0,23	0,09
Slovenya	2.775	2.891	-4,01	0,06
Romanya	2.632	2.909	-9,51	0,06
Slovakya	2.608	2.794	-6,65	0,06
Kıbrıs	1.081	1.084	-0,27	0,02
Malta	1.465	1.450	1,04	0,03
Litvanya	595	529	12,53	0,01
Türkiye	9.220	7.853	17,41	0,21

Kaynak: Swiss Re, Sigma No 2/2011

Bir ülkede sigorta sektörüne verilen önem kişi başına düşen prim üretiminden anlaşılır. Aşağıdaki tabloda Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye’de kişi başına düşen prim tutarını göstermektedir.

Tablo 7.Avrupa Birliği ve Türkiye Kişi Başına Prim retimi (2010 Yılı)

ÜLKELER	TOPLAM (USD)	HAYAT (USD)	HAYAT DIŞI (USD)
Birleşik Krallık	4.496,60	3.436,30	1.060,20
Almanya	2.903,80	1.402,20	1.501,60
Fransa	4.186,60	2.937,50	1.249,00
İtalya	2.766,10	1.978,70	787,3
Hollanda	5.845,30	1.511,80	4.333,50
İspanya	1.650,20	752,1	898,1
İrlanda	4.296,60	3.213,70	1.082,90
Belçika	3.782,60	2.625,70	1.156,90
İsveç	4.081,70	3.141,20	940,5
Lüksemburg	5.563,20	3.698,30	195,9
Danimarka	5.084,20	3.429,20	1.655,10
Finlandiya	4.181,50	3.323,90	857,6
Avusturya	2.651,20	1.194,90	1.456,30
Portekiz	2.035,40	1.516,20	519,2
Polonya	465,50	235,20	230,30
Çek Cumhuriyeti	752,70	351,30	401,40
Yunanistan	537,9	279,8	258,2
Macaristan	399,70	213,60	186,0
Solenya	1.352,70	423,80	928,90
Romanya	122,80	24,0	98,80
Slovakya	480,50	229,70	250,80
Kıbrıs	1.330,50	613,80	716,70
Malta	971,0	646,0	325,0
Litvanya	179,60	62,40	117,10
Türkiye	121,6	18,9	102,7

Kaynak:Swiss Re, Sigma No 2/2011

Kişi başına düşen prim üretiminde ilk sırayı Hollanda almaktadır ve Türkiye'nin 48 katı prim byklğne sahiptir. Uzun vadeli fonların kaynağı olan hayat sigortalarında Türkiye kişi başına düşen prim üretiminde çok gerilerde kalmıştır. Bu da sigorta sektörünün yeterince gelişmediğini göstermektedir.

Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'nin GSMH içindeki payı karşılaştırıldığında ülkemizde sigorta sektörünün yeterince gelişmediği bir kez daha anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Avrupa Birliği ve Türkiye'de Prim Üretimini Milli Gelir İçindeki Payı (2010 Yılı)

ÜLKELER	TOPLAM(%)	HAYAT (%)	HAYAT DIŞI (%)
Birleşik Krallık	12,4	9,5	2,9
Almanya	7,2	3,5	3,7
Fransa	10,5	7,4	3,1
İtalya	8,1	5,8	2,3
Hollanda	12,4	3,2	9,2
İspanya	5,4	2,5	2,9
İrlanda	9,2	6,9	2,3
Belçika	8,8	6,1	2,7
İsveç	8,4	6,5	1,9
Lüksemburg	5,4	3,5	1,9
Danimarka	9,1	6,1	3
Finlandiya	9,4	7,5	1,9
Avusturya	5,9	1,8	4,1
Portekiz	9,5	7	2,4
Polonya	3,7	1,9	1,8
Çek Cumhuriyeti	4,0	1,9	2,1
Yunanistan	2	1	1
Macaristan	3,0	1,6	1,4
Slovenya	5,9	1,8	4,1
Kıbrıs	4,7	2,2	2,5
Malta	4,9	3,3	1,6
Litvanya	1,7	0,6	1,1
Türkiye	1,3	0,2	1,1

Kaynak:Swiss Re, Sigma No 2/2011

4.3.Mali Yeterlilik Alanında Düzenlemeler

Sigorta güvene dayanan bir sistemdir. Sigorta şirketleri sigortalılara karşı yükümlülüklerini yerine getirebildikleri sürece var olabilirler. Yükümlülük karşılama

yeterliliği (YKY), sigorta şirketlerinin beklenenden yüksek hasar düzeyleri ya da olumsuz yatırım sonuçları gibi risklere karşı bir güvenlik eşiği olarak şirket bünyesinde tutması gereken asgari sermaye olarak tanımlanmaktadır.¹²³

Dünyanın her yerinde sigorta şirketlerinin işlemleri, tüketicinin yararlarını korumak amacıyla denetim altında bulundurulmaktadır.¹²⁴ Mali yeterliliğin yitirilmesi, rekabet koşullarının bir yan etkisidir. Mali yeterliliğin kaybı nedeniyle sigortalılar önemli mali güçlüklerle karşılaşabilirler. Bu durum başlı başına bir koruma nedenidir.¹²⁵

Ocak 2004 tarihinden itibaren, Avrupa Birliği ülkelerinde, mali yeterlilik konusuna ilişkin yeni yasal düzenlemeler yürürlüğe konulmuştur. Solvency I olarak adlandırılan ve daha önce yürürlükte olan mali yeterliliğe ilişkin şartları adapte eden projeyi bir geçiş dönemi olarak adlandırmak mümkündür. Solvency II olarak adlandırılan yeni düzenlemenin amacı ise, sigorta şirketlerinin asgari öz sermayeleri ile maruz oldukları riskler arasında daha yakın ilişki kurmaktır.¹²⁶

Sigortacılık sektöründeki şartlar, son yıllarda önemli ölçüde değişmiş bulunmaktadır. Sermaye piyasaları, yeni ürünler ortaya çıkarabilecek kadar gelişmiş olmakla birlikte, aynı zamanda bu piyasaların getirmiş olduğu risk oranı da artmıştır. Bunun yanı sıra, sigortacılık faaliyetlerinde bulunan şirketler, menkul kıymetler piyasasında söz konusu olan, kendi sermayeleri için tehlike oluşturabilecek düşüşlerin mali sonuçlarına daha açık durumdadırlar. Geçmiş dönemlerle mukayese edildiği takdirde, sigorta şirketleri, bilançolarının özellikle yükümlülükler tarafında bu tür tehlikelerin mali sonuçlarına daha açık durumdadırlar. Bu nedenlerden dolayı Avrupa Birliği Komisyonu, Mali Yeterlilik II olarak anılan, Avrupa Birliği Mali Yeterlilik

---

¹²³ Arslan,s.1.

¹²⁴ Swiss Re,Sigma No.1/2000, **Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik:Güvenlik ve Kar Beklentisinin Dengelenmesi**,Çev.Ergin Gediz,Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayınları,s.5.

¹²⁵ Swiss Re,Sigma No.1/2000,s.14.

¹²⁶ Kemal Çuhacı, ‘‘Mali Yeterlilik II(Solvency II) Sigortacılık Sektörünün Düzenlenmesine Yönelik Şartlar’’, **Reasürör Dergisi**,Sayı 55,2005,s.10..

Sistemini geliştirecek ve bankacılık sistemiyle daha yakın ilişkide olmasını sağlayacak bir proje geliştirmiştir.¹²⁷

Ülkemizde de sigorta şirketlerinin denetimi ve düzenlenmesi 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nun 30. Maddesine dayanılarak, anılan kanun ve kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelikler çerçevesinde yapılmaktadır. Ayrıca yapılan incelemede ve denetimlerde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 5.kitabında yer alan hükümlere uyulup uyulmadığı kontrol edilmektedir.

Sigortacılık faaliyetlerinin düzenlenmesi, 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun ile Hazine Müsteşarlığı içinde kurulan ve Müsteşar Yardımcısına bağlı olarak görev yapan Sigortacılık Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren sigorta ve reasürans şirketleri ile sigortacılıkla ilgili diğer kuruluşların denetimi ise, 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ile 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında gereği, doğrudan Müsteşara bağlı Sigorta Denetleme Kurulu tarafından yerine getirilmektedir. Ülkemizde sigorta şirketlerinin mali durumları her yıl düzenli olarak Sigorta Denetleme Kurulu tarafından denetlenmektedir.

Ülkemizde uygulanan YKY sistemi AB sisteminden alınmıştır ve büyük ölçüde benzemektedir. Ancak her iki sistem arasında farklılıklar bulunmaktadır.¹²⁸

i.AB mevzuatında, ödenmiş sermayenin toplam sermayenin %25 ve daha fazlasına ulaşması halinde , ödenmemiş sermayenin yarısı da özkaynak hesabında dikkate alınmalıdır. Ülkemizdeki sistemde böyle bir hüküm yoktur.

ii.AB mevzuatında, hasar esasına göre YKY'nin son 3 yıllık hasarların ortalaması (kredi sigortalarında son 7 yıl) dikkate alınmaktadır.Ülkemizdeki sistemde ise, yüksek oranlı fiyat artışları nedeniyle son yılda ödenen ve gerçekteşen hasar tutarları ortalama da belirleyici olduğundan sadece son bir yıla ait hasar tutarları dikkate alınmaktadır.

---

¹²⁷ Çuhacı, s.16.

¹²⁸ Arslan, s.55.

iii.AB'nde YKY marjının üçte biri garanti fonu olarak şirketin yükümlülüklerine karşılık şirket bünyesinde tutulmaktadır.Bizde böyle bir sistem yoktur.Bunun yerine aslında aynı amaca hizmet eden ancak yetersiz bir teminat sistemi vardır.

iv.AB sisteminde, YKY'nin hesaplamasında sorumluluk sigortalarında(motor sigortaları hariç) prim endeksi ve hasar endeksi hesaplanırken prim tutarı %50 oranında arttırılır.

v.AB'nde Mali Yeterlilik I düzenlemeleri kapsamında çıkarılan direktiflerle, YKY'nin hesaplanmasında, finansal holdingler ve sigorta gruplarında grup içi sermayenin birden fazla kullanımını dikkate alan düzenlemeler yapılmıştır. Denetim şirket bazında yapılmakla birlikte denetçiler konsolide bilançonun incelenmesinde bu hususu dikkate alacaklardır.

vi.AB'de denetleme otoritesinin mali yetersizlik durumunda sigorta şirketine müdahale aşamaları daha açık bir şekilde belirlenmiştir.Şirket özkaynaklarının asgari garanti fonunun (YKY 'nin üçte biri) altına düşmesi halinde denetleme otoritesinin şirkete direkt müdahale yetkisi var, yoksa Cari Yükümlülük Karşılama Yeterliliği'nin (CYKY) Gerekli Yükümlülük Karşılama Yeterliliği'nin (GYKY) altına düşmesi halinde şirketlerden finansal plan isteniyor, tabi bu finansal planı kabul edip etmeme de denetim otoritesinin yetkisine bırakılmıştır.

AB mevzuatında, yükümlülük karşılama yeterliliği kriterlerinin sağlanamaması halinde bir takım tedbirler öngörülmüştür. Ülkemiz mevzuatında da özsermayenin minimum garanti fonu tutarının altına düşmesi halinde 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 20. Maddesi ile 4632 sayılı Bireysel Emeklilik ve Yatırım Sistemi Kanununun 14. Maddesi hükümlerince işlem yapılmaktadır.

5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 20. Maddesine göre, bir sigorta ve reasürans şirketinin mali bünyesinin sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürecek

derecede zayıflaması halinde Hazine Müsteşarlığı'nın bulunduğu bakan uygun bir süre vererek mali bünyenin güçlendirilmesi için bazı tedbirler alınmasını isteyebilir.¹²⁹

Kanuna göre sermayenin arttırılması, ödenmemiş kısmının ödenmesi, kar dağıtımının durdurulması ya da ilave teminat tesis edilmesi, varlıkların kısmen ya da tamamen elden çıkarılması alınacak önlemler arasındadır.

Belirtilen tedbirlerin uygulanmaması veya uygulanamayacağını anlaşılması halinde, sigorta ve reasürans şirketinin ödemelerini tatil etmesi, sigortalılara olan yükümlülüklerini yerine getirememesi ya da şirket özkaynaklarının minimum garanti fonunun altına düşmesi durumunda, Bakan, sigorta veya reasürans şirketinin tüm branşlarda veya ilgili branşta sözleşme yapma yetkisini kaldırmaya, ruhsatlarını iptal ve varlıklarını bloke etmeye yetkilidir.

Sigorta şirketlerinin, daha önce tabi oldukları düzenden çok farklı olması nedeniyle, Risk Esaslı Sermaye zorunluluğu öngören Mali Yeterlilik II düzenlemesi konusunda hemen çalışmalara başlamaları gerekmektedir. Hali hazırdaki sistem, şirketlerin yazmış oldukları primin belli bir yüzdesini yükümlülük karşılama sermayesi olarak ayırmaları gerektiğini öngörmekte iken, yeni düzen şirketler için, yüklenmiş oldukları tüm riskleri değerlendirme ve ölçme zorunluluğu getirmektedir. Ancak, risk ölçme ve değerlendirme işlemi, riskin sadece fiyat ve şartlarını belirleme ile sınırlı değildir. Şirketler, operasyonel, yatırım ve uyum riskleri de dahil olmak üzere, kendilerine yönelik her türlü muhtemel tehdidi analiz etmek durumundadırlar.¹³⁰

Yeni düzende, küçük şirketler muhtemelen büyük şirketler karşısında daha dezavantajlı durumda kalacaklar ve sermayelerine göre beklemiş oldukları getiriye elde edemedikleri için şirket birleşmelerine yönelmek zorunda kalacaklardır.

Solvency II düzenlemeleri ülkemizde sigorta şirketlerine yeni sermaye yükümlülüğü getirmekle birlikte daha etkin bir risk yönetimi ve uluslar arası entegrasyon sayesinde sektörün performansının arttırılmasına katkıda bulunması

---

¹²⁹Sigortacılık Mevzuatı ,www.hazine.gov.tr (Erişim Tarihi:21.01.2012)

¹³⁰ Ben Dyson, “ Sigortacılık Sektörünü Sarsabilecek Yeni Düzenlemeler Mali Yeterlilik II” ,**Reasürör Dergisi**, Çev.Kemal Çuhacı,sayı 58,2005,s.29.

beklenmektedir. Solvency sistemi, sigorta şirketlerinin düzenleyici kurumlarla ilişkilerini geliştirmekte, ayrıca sigorta şirketleri ile reasürörler arasında daha düzenli ilişkilerin kurulması beklenmektedir. Sigorta şirketlerinin karşı karşıya olduğu risklerin önceden görülebilmesi ve anlık takip edilebilmesi mümkün olabilmektedir. Sektör genelinde yaygın ve uluslararası standartlarda bir risk derecelendirme sisteminin geliştirilmesi, sigorta maliyetlerini orta vadede kontrol altına alabilecektir.¹³¹

Yukarıda belirtilen avantajlarına karşın, sigorta şirketlerinin ilgili çevrelerle ilgili ortaya çıkan bilgilendirme ve şeffaflık ihtiyacı ek bir maliyete neden olabilecektir. Solvency II çerçevesinde risk yönetim sistemlerinin kurulması için ek bir maliyete katlanması gerekmektedir. Ayrıca risk yönetim sisteminin kullanılabilmesi daha nitelikli personel gerektirmesi nedeniyle de ek maliyetler de dikkate alınmalıdır.¹³²

Şirketlerin tutması gereken sermaye miktarını daha da arttırması beklenen Solvency II düzenlemelerinin özkaynakları zaten zayıf olan Türk sigorta şirketlerini olumsuz yönde etkilemesi beklenmektedir. İşte bu sermaye eksikliği şirketlerimizi özkaynak bulmaya itmekte, bu da beraberinde yabancı ortakları getirmektedir. Son dönemde sektörde görülen yabancılaşmanın ana nedeni de budur.¹³³

4.4.Muhasebe Standartları Uygulamaları

Sigorta risk üzerine kurulmuş bir finansal sektördür. Günümüzde giderek çeşitlenen ve karmaşıklaşan risklere karşı doğru ölçüm yöntemlerinin etkin kullanılması, iyi planlanmış ve ayrıntıları içerecek şekilde kapsamı genişletilmiş muhasebe alt yapısının oluşturulması büyük önem arz etmiştir.

Konun önemi nedeniyle özellikle gelişmiş ülkeler ve uluslar arası finansal kurumlar tarafından bir çok çalışma yapılmıştır.

1973 yılında kurulan Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi(IASC:International Accounting Standards Committee) mali tabloların

---

¹³¹ Berk,s.104.

¹³² Berk,s.105.

¹³³ Özlem Şuekinci, Sigorta Şirketlerinde Sermaye Yeterlilik Kriteri Solvency,**Yayınlanmamış Doktora Tezi**,İstanbul Üniversitesi SBE,2009,s.236.

hazırlanma amaçları, muhasebe ilkeleri ve varsayımları, mali tabloların bölümleri ile bunların tahakkuku ve değerlemesi ve sermaye kavramlarına ilişkin ‘Finansal Tabloların Hazırlanması ve Sunulmasına İlişkin Kavramsal Çerçeve’yi 1989 yılında yayınlamıştır.¹³⁴

Ülkemizde Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından Vergi Usul Kanunu uyarınca 20.06.1990 tarihinde oluşturulan ‘Tekdüzen Genel Hesap Planı ve Açıklamaları Komisyonu’ tarafından mali kesim dışında kalan tüm işletmelerde kullanılmak üzere bir hesap planı hazırlamıştır. Söz konusu hesap planı Maliye Bakanlığı’nın 26.12.1992 tarih ve mükerrer 21447 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1 Sayılı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile yürürlüğe konulmuştur.¹³⁵

Bu düzenleme, bilanço usulünde defter tutan gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin faaliyet sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, mali tablolar aracılığıyla ilgililere sunulan bilgilerin tutarlılık ve mukayese edilebilirlik niteliklerini koruyarak gerçek durumu yansıtmasının sağlanması ve işletmelerde denetimin kolaylaştırılması amacıyla yapılmıştır.¹³⁶

Avrupa Birliği’nde de benzer çalışmalar uzun zamandan bu yana sürdürülmekte olup, Avrupa Birliği Konseyi ve Parlamentosu, üye ülkeleri arasındaki muhasebe uygulama farklılıklarını azaltmak için 1978 yılından beri muhasebe direktifleri yayınlamaktadır.¹³⁷

Avrupa Birliği’nde, 23–24 Mart 2000 tarihinde yapılan, Lizbon Avrupa Konseyi toplantısında, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Finansal Hizmetler Eylem Planının (Financial Services Action Plan - FSAP) 2005 yılına kadar uygulamaya geçirilmesi ve halka açık şirketlerin finansal raporlarının karşılaştırılabilir olması için gerekli adımların hızla atılması kararlaştırılmıştır. Avrupa Birliği’nde, en üst seviyede alınan bu kararlar doğrultusunda, iç pazarın daha etkin bir şekilde işlemesi için,

---

¹³⁴ Turgut Özkan, **Tek Düzen Hesap Planı Sisteminde Sigorta Muhasebesi**, İstanbul :Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-10,Haziran 2007,,s.12.

¹³⁵ Recep Koçak,**Tek Düzen Hesap Planı Açıklamalı Sigorta Muhasebesi**, İstanbul:Can Matbaa, 2000,s.24.

¹³⁶ Koçak,s.24.

¹³⁷ Özkan,s.12.

şirketlerin mali tablolarını, daha fazla karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir olmalarını teminen, ortak standartlar çerçevesinde hazırlaması öngörülmüştür. Böylece, iç pazarın tamamlanmasıyla, yatırımcıların ve finansal piyasalarda tesis edilen güvenin korunabilmesi amaçlanmıştır.¹³⁸

Türkiye’de de Tek Düzen Hesap Planına geçiş aşamasında iki nokta üzerinde durulmuştur. Biri AB gereklilikleridir. Bu bakımdan Avrupa Birliği mali tablolar üçgeni ve muhasebe direktifleri esas alınarak oluşturulduğu görülmektedir. Diğeri ise "Uluslar Arası Finansal Raporlama Standartları'nı (UFRS) benimseme kararı alınmasıdır. Bu bağlamda bilanço, gelir tablosu, öz sermaye değişim tablosu, nakit tablosu ve diğer standartlar şeklindedir. Türkiye Muhasebe Standartlarının (TMS), uluslararası alanda geçerlilik kazanması, yani UFRS'ye uyumlu olduğunun kabul edilmesi ancak, UFRS setindeki standartların tamamının uygulanması ile mümkün olabilmektedir.¹³⁹

Hazine Müsteşarlığı'nca 14.7.2007 tarih ve 26582 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelik" ile 1.1.2008 tarihinden itibaren sigorta sektöründe de Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarıyla bire bir uyumlu şekilde belirlenen Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına (TFRS) uyum esaslı kabul edilmiştir. 1.1.2008 tarihinden itibaren, şirket faaliyetlerinin bu Yönetmelik ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun finansal tabloların hazırlanma ve sunulma esaslarına ilişkin mevzuat hükümleri çerçevesinde muhasebeleştirilmesi esastır. Ancak, sigorta sözleşmelerine, bağlı ortaklık, birlikte kontrol edilen ortaklık ve iştiraklerin muhasebeleştirilmesi ve konsolide finansal tablolar, kamuya açıklanacak finansal tablolar ile bunlara ilişkin açıklama ve dipnotların düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar Hazine Müsteşarlığı'nca çıkarılacak tebliğler ile belirlenecektir.

Bu çerçevede, şirketlerce kullanılacak TMS ve TFRS ile uyumlu dipnot formatları 18.04.2008 tarih ve 26851 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Finansal Tabloların Sunumu Hakkında Tebliğ (no 2008/1) ile belirlenmiştir. Tamamen UFRS'ye

¹³⁸ Muhasebe Standartları, <http://www.tsrbsb.org.tr/sayfa/muhasebe-standartlari> (Erişim Tarihi:28.01.2012)

¹³⁹ <http://www.tsrbsb.org.tr/sayfa/ab-muktesebatina-aktarilan-uluslararasi-finansal-raporlama-standartlari-ufrs-ve-ozellikleri>, (Erişim Tarihi:16.06.2011)

uyumlu ve UFRS'lerin çevirisi olan "Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS)" ve "Türkiye Muhasebe Standartları (TMS)" Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından belirlenmektedir. Türk Ticaret Kanunu yasaladıktan sonra tüm şirketler TMSK tarafından yayınlanan standartları kullanacaklardır.

4.5.Rekabet Politikaları

Sigortacılığın özelliği nedeniyle sigorta teşebbüsleri, birbirleriyle ilişki içindedirler. Sigorta şirketlerinin aracı kuruluşlarla ilişkileri, sigorta şirketlerinin reasürans şirketleri ile ilişkileri ve sigorta şirketlerinin anlaşarak rizikoyu karşılıklı üstlenmeleri durumu, bunlara örnektir. Bu ilişkilerin sağlıklı olarak yürütülmesi, sigorta teşebbüsleri arasındaki rekabetin iyi işlenmesine bağlıdır. Bu sektörde, rekabetin bozulması yalnızca rakip teşebbüsleri değil, sigorta ettirenlerin menfaatlerini ve sonuç olarak ülkenin ekonomik menfaatlerini de olumsuz etkiler. Bu nedenlerle, rekabetin korunmasına ilişkin genel düzenlemeler yanında, sigortacılık sektöründe rekabetin düzenlenmesine ilişkin düzenlemeler de yapmak gereklidir.¹⁴⁰

Avrupa ülkeleri arasında tek bir pazar oluşturulmasının ilk adımı olarak kabul edilen 1957 tarihli Roma Antlaşması, bu pazarın oluşturulmasında temel ilkeyi serbest tarife sistemi kanalıyla ekonomik rekabetin iyileştirilmesi olarak belirlemiştir.

Tek bir sigorta pazarının oluşturulmasına yönelik olarak Avrupa Birliği'nde yapılan çalışmalar üç aşamalıdır. Kuruluş serbestisi olarak adlandırılan ilk aşamada, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde kurulmuş sigorta şirketlerine diğer ülkelerde tali şirket kurma, şube açma veya acentelik yapma serbestisi sağlanmıştır. Hizmet serbestisi olarak adlandırılan ikinci aşama ise, bir üye ülkenin diğer ülkelerde şube bile açmadan belirli tür poliçeler dışında serbestçe, sigorta işi yapmasına olanak sağlayan sigorta direktiflerinin uygulandığı aşamadır. Tek lisans ilkesi olarak adlandırılan son aşamada ise, ev sahibi ülkede kayıtlı sigorta şirketlerine Avrupa Birliği'nin herhangi bir yerinde sigorta işlemi yapma olanağı sağlamaktadır.¹⁴¹

¹⁴⁰ Esin Gürbüz Güngör, "Türk Hukuku ve Avrupa Birliği Hukukuna Göre Sigorta Sektöründe Rekabetin Korunması", **Reasürör Dergisi**, Sayı 35, 2000, s.6.

¹⁴¹ Aslı İyidoğan, "Sigorta Sektöründe Rekabetin Düzenlenmesi", **Reasürör Dergisi**, Sayı 36, 2000, s.12.

Avrupa Topluluğu Antlaşmasınının 81. Maddesinin 1.fikrasına göre, Ortak Pazar içerisinde rekabeti engelleme, sınırlama veya bozma amaçlı veya teşebbüsler arası anlaşmalar, teşebbüs birliği kararları ve uyumlu eylemler üye devletler arası ticareti etkileyecek nitelikte ise, ortak pazar ile bağdaşmaz kabul edilir ve yasaklanır.¹⁴²

Sigorta kapsamındaki rizikonun, rizikonun bulunduğu ülke sözleşme hukukuna tabi olması, hukuki çevrelerin, dolayısıyla poliçelerin birbirinden farklı şekilde düzenlenmesi ve farklı kalması gerçeğini ortaya koymaktadır. Hayat dışı sigortalarda büyük rizikolarla ilgili esnek düzenleme ve genel şartların onaya tabi tutulmaması, tek düzen bir sözleşme hukuku doğmasına yol açmamaktadır. Ayrıca üye ülkeler, sigorta ürünlerinin satışını, genel çıkarlara uygun olmadığı gerekçesiyle engelleme hakkına sahiptir. Bu konudaki uyuşmazlıkların AB yargı sisteminde çözümlenmesi gerekmektedir. Bu da pazarın bütünleşmesini olumsuz etkilemektedir. Bu durum uygulamada yerli sigortacının yabancıya nazaran daha avantajlı olması nedeniyle, sigortacıyı AB iç pazarı içinde işletmesini sınır ötesinde genişletmekten alıkoymaktadır. Bu yüzden gelişmeler AB iç pazarının bütünlüğü çerçevesinde içsel ekonomiler yaratabilmek için birleşmeler ve şirket satın alaları yönünde olmaktadır.¹⁴³

Türkiye’de 1989 yılına kadar sabit tarife çerçevesinde faaliyet gösteren sigorta şirketleri 1990 yılında serbest tarife sistemine geçmiştir. Bugüne kadar sigortacılıkta rekabet, yeni ürünler geliştirerek hizmet yarışında bulunmak, riskleri karşılamak, riskleri karşılamada kolaylık ve hız kazanmak ve gibi sektöre güven, saygınlık ve dinamizm kazandıracak tedbirler şeklinde olmak yerine, daha çok yasal mevzuatın müsaade ettiği sınırları zorlayan, hatta bazen aşan, ödeme ve taksitlendirme kolaylıkları, bazı dolaylı komisyonlar gibi kısır kalmaya mahkum uygulamalar şeklinde yürütülmüştür.¹⁴⁴

---

¹⁴² Güngör, s.17.

¹⁴³ İsmail Aslanlar ve Seyran Kandemir, “Sigorta Sektöründe Rekabetin Düzenlenmesi”, **Reasürör Dergisi**, Sayı34, 1999, s.27.

¹⁴⁴ İsmail Aslanlar ve Seyran Kandemir, s.32.

Serbest tarife rejiminin sektöre getirdikleri ise,¹⁴⁵

-Sektör serbest tarife sistemine 1993 yılından itibaren uyum sağlamaya başlamıştır.

-Büyük şirketlerin genel verimlilik, küçük şirketlerin ise pazarlama sorunları göreceli olarak artmıştır.

-Sektörde serbest tarife sonrası sermaye yetersizliği ortaya çıkmıştır.

-Rekabet sektörde pazarlama iş gücünü artırmış, sektör enflasyonun üzerinde büyümüştür.

Avrupa Birliği Rekabet Hukuku ile uyum çalışmaları sonucu 13 Aralık 1994 tarihinde 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında kanun kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren tüm teşebbüsler açısından rekabetin korunmasını sağlamayı amaçlayan Rekabetin Korunması Hakkında Kanun hükümleri, bir hizmet sektörü olan sigorta sektöründe faaliyette bulunan sigorta teşebbüsleri içinde uygulanabilir.¹⁴⁶

Sigorta işletmelerinin rekabet seviyesinin artırılması için, istatistiki yöntemler kullanılarak doğru fiyatlandırma yapılması gereklidir. Sigorta pazarlaması faaliyetleri çerçevesinde hizmet kalitesini artırmak için mevcut ürünlerin geliştirilmesi, bu ürünlerin geliştirilmesi, bu ürünlerin mevcut ve potansiyel müşterilere etkili bir şekilde tanıtmak gerekir. Aynı zamanda mali bünyenin güçlendirilmesi de diğer önemli bir husustur.

4.6. Avrupa Birliği İlerleme Raporlarına Göre Türk Sigorta Sektörünün Durumu

Sigorta sektörünün AB'ye uyum sürecinde gösterdiği gelişmeyi izleyebilmek için ilerleme raporlarında yer alan Türk sigorta sektörü ile ilgili eleştirilere bakmakta fayda vardır.

¹⁴⁵ Mustafa Akan, “ Serbest Tarifeye Geçişin Sigorta Sektörüne Etkisi’’,**Reasürör Dergisi**, Sayı 14,1994,s.5.

¹⁴⁶ Gürbüz, s.27.

1998 yılında yayınlanan raporda sigorta sektöründe, Topluluk mevzuatının temel ilkelerinin pek çoğunun Türk mevzuatında bulunduğu belirtilmiştir. Ancak Avrupa mevzuatı ile tam uyum sağlamak için daha fazla yakınlaşma gereklidir denilmiştir.

1999 yılı raporunda sigorta şirketlerinin teknik yedeklerinin yabancı varlıklara plase edilemediğinden bahsedilmiştir. Menkul kıymetler piyasası ve sigorta sektöründe bildirilecek büyük bir ilerleme bulunmamaktadır.

2000 yılı raporunda, serbestleşme ve müktesebat ile uyumlulaşma, mali hizmetler alanında en ileri düzeydedir. Sigorta ile ilgili olarak, sigorta hizmetleri sunma özgürlüğü Türkiye’de henüz tam değildir, çünkü bu hizmetlerin sunulması üzerinde spesifik kısıtlamalar vardır. Sigorta piyasası, Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Genel Müdürlüğü’nün ve Ekonomik İşlerden Sorumlu Devlet Bakanı’na bağlı olan bünyesindeki Sigorta Denetleme Kurulu’nun yetkisi altındadır. Dolayısıyla, bu organların bağımsız olmadıkları hususuna dikkat çekilmiştir.

2001 yılı raporunda, sigortacılık sektöründe hizmet sunumunda belirli kısıtlamalar devam etmektedir. Sigortacılık İzleme Kurulu’nun, Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanlığı ile arasındaki bağdan dolayı özerk olmadığı belirtilmiştir.

2002 yılında sigortacılık alanında, yabancıları piyasa dışında tutan özel kısıtlamalar devam etmektedir. Ayrıca, ilgili müktesebata uyumlu bir sigortacılık gözetim ve denetim mevzuatının kabulüne acilen ihtiyaç bulunmaktadır. Sigorta Murakabe Kuruluna, müktesebatla uyumlu olacak şekilde, bağımsızlık sağlanmalıdır.

Reasürans tekelinin mevcudiyetini sürdürmesi, müktesebata aykırılık teşkil etmektedir.

2003 yılı ilerleme raporunda, sigortacılık alanında, müktesebat uyumu özellikle diğer mali hizmetlerle kıyaslandığında düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir. Yabancıların piyasaya girişini engelleyen bazı kısıtlamalar halen mevcuttur. Sigorta muhasebesi ve sigorta şirketlerinden derlenen mali veriler ile ilgili esaslar, ilgili AB müktesebatıyla uyumlu değildir. Ayrıca, ihtiyati standartların da, ilgili AB müktesebatı

ve uluslararası standartlarla uyumlaştırılması gerekmektedir. Türk mevzuatı ile AB müktesebatı arasında, sigorta kuruluşlarına uygulanan likidite marjı şartları açısından farklılıklar mevcuttur. İlgili sigortacılık direktiflerinde yer alan asgari likidite marjı sınırları Türk mevzuatında uygulanmamaktadır. Sigorta Murakabe Kurulu faaliyetlerinde bağımsız değildir ve ilgili mevzuatın müktesebat ile tamamen uyumlu olmaması nedeniyle sigortacılık sektöründe sağlıklı bir izleme yapılamamaktadır. Halen sürmekte olan reasürans tekeli, müktesebat ile önemli ölçüde çelişki oluşturmaya devam etmektedir denilmiştir.

2004 yılı raporunda ise sigortacılık hizmetlerindeki düşük uyum seviyesi endişe konusudur. Sigortacılık alanında, müktesebat ile uyum düzeyi çok sınırlı olup yabancılara uygulanan pazara giriş sınırlamaları hala mevcuttur. İhtiyati standartlar AB kuralları ve uluslar arası normlarla uyumlu değildir. Muhasebe ilkeleri ve yerel sigorta şirketlerinden toplanan istatistikler AB standartlarına uymamaktadır. Reasürans tekeli ve önceden tarife kontrolleri hala mevcuttur. Türk sigortacılık mevzuatı ile ilgili müktesebat arasındaki düşük seviyedeki uyumun bir sonucu olarak, izleme ve denetim ile ilgili standartlar yetersizdir. Sigortacılık sektörü, Hazine Müsteşarlığı tarafından düzenlenmekte ve denetlenmektedir.

Sigortacılık sektörü için temel ilkeleri belirleyen çerçeve mevzuatının ivedilikle kabul edilmesi gerekmektedir. Doğrudan Hazine Müsteşarlığına bağlı olan Sigorta Denetleme Kurulunun işlevsel bağımsızlığı yoktur. Uyumlu hale getirildikten sonra mevzuatın düzgün bir şekilde uygulanabilmesini teminen, mevcut düzenleme ve denetleme otoritelerinin yeniden yapılandırılması ve önemli ölçüde güçlendirilmesi gerekmektedir.

Kişisel verilerin korunması alanında, Türkiye, ilgili yasanın çıkarılmasını ve bağımsız bir verilerin korunması denetleme otoritesinin kurulmasını da içermek üzere müktesebat ile tam uyumunu sağlamalıdır. Bilgi toplumu düzenlemeleri alanında, elektronik imza kanunu olumlu bir adımdır. Bununla birlikte, müktesebat ile tam uyumu sağlamak için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiği hususuna değinilmiştir.

2005 yılında yayınlanan raporda, Türkiye’de sigorta sektörünün halen istenilen büyüklüğe ulaşmadığı, kamunun sigorta bilincinin düşük olduğu ve sigortalı sayısı ve GSMH içinde sigorta primlerinin payının oldukça az olduğuna değinilmiştir. Ayrıca sektörün içinde bulunduğu yasal boşluktan söz edilmiştir. Hazine Müsteşarlığı’nın sigorta şirketleri için AB uygulamalarına dayanan yeni bir muhasebe planı ve uygulama mevzuatı kabul ettiği raporda belirtilmiştir.

2006 yılında yayınlanan raporda ise sigorta ve destekleyici emeklilik alanlarında gelişmeler kaydedildiği, yeni kabul edilen yükümlülük karşılama yeterliliği sisteminin Solvency I ile benzerlik gösterdiği Solvency II çalışmasından da esinlendiği ifade edilmiştir. Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Sigorta Denetleme Kurulu’nun yaptırım kapasiteleri, bağımsızlıkları ve aralarındaki işbirliğinin yeterince gelişmediği bahsi geçen bir diğer konudur.

Sektördeki mevzuat boşluğu göz önüne alınarak 2007 yılında 5684 sayılı yeni sigortacılık kanunu yürürlüğe girmiştir. Kanun hazırlanırken ilke olarak AB’ye uyum gözetilmiştir. Bu uyum, şirket kuruluşu için ön izin prosedürünün kaldırılması, minimum garanti fonu uygulaması gibi bazı hükümler açısından kanuna doğrudan yansıtılmış; tarife serbestisi getirilmesi, yurt dışında yaptırılacak sigortaların kapsamının genişletilmesi gibi bazı hükümlerde ise gerektiğinde uyumu sağlayabilmeye yönelik idareye yetki tanınmıştır. Ayrıca, bir çerçeve kanun niteliğinde hazırlandığından, uygulamaya ilişkin ikincil düzenlemelere bırakılan bir çok hususun temelini de AB Direktifleri oluşturmaktadır.

2007 yılında yayınlanan raporda mevzuatta yaşanan bu değişiklik iyi yönde bir gelişme olarak yorumlanmış, ancak AB müktesebatına kısmen uyumlu olduğu belirtilmiştir. Zorunlu sigortalarda tarifelerin serbestçe belirlenmesinin kısıtlı olduğu ve genel şartların Hazine Müsteşarlığının onayına tabi olması eleştirilmiştir.

2008 yılında yayınlanan raporda şu hususlar belirtilmiştir. Hazine Müsteşarlığı emeklilik şirketleri için Sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemeler çerçevesinde, bir sigorta şirketinin bağlı ortaklıkları ve iştiraklerinin ödenmiş sermayesi şirketin öz sermaye tanımı içerisine alınmıştır. Yolcu taşımacılığına ilişkin olarak Türkiye zorunlu

sigorta kapsamında asgari teminat düzeyini yükseltmiştir. Ne var ki, bedensel hasarlar için belirlenen teminat düzeyleri halen Avrupa Birliği standartlarının çok altındadır. Hazine Müsteşarlığı, sigorta ve bireysel emeklilik şirketlerine finansal raporlarını hem gazetelerde hem de kendi internet sitelerinde yayınlama yükümlülüğü getiren yeni bir Tebliğ kabul etmiştir. Türkiye ayrıca banka müşterilerince yapılan kredi geri ödemeleri için yeni bir sigorta ürünü geliştirmiştir. Sigorta aracılığına ilişkin yeni bir Yönetmelik de yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmelik, aracılar için mesleki tazminat sigortası getirirken, aynı zamanda tüketicinin daha iyi korunmasını sağlamakta, tescil ve asgari sermayeye ilişkin yeni standartlar oluşturmaktadır. Ancak, tazminat düzeyleri Avrupa Birliği standartlarının oldukça altında kalmaktadır. Eğitim, iç denetim, risk yönetim sistemleri ve brokerlere ilişkin sigorta yönetmelikleri yayınlanmıştır. Ne var ki, mevcut yönetmelikler yabancı brokerlerin Türkiye’de şubeler aracılığıyla faaliyet gösterebileceklerine ilişkin yükümlülükler getirmekte ve bu durum sınır ötesi hizmetlerin sunumun önünde bir engel teşkil etmektedir. Sigorta eksperlerinin faaliyetlerine ilişkin bir Yönetmelik yayınlanmıştır. Son olarak, sigorta eksperlerinin mesleki yeterliliklerine, muhasebe ve kayıt sorumluluklarına ve faaliyetlerine ilişkin kuralların uygulanmasına ilişkin bir Yönetmelik yayınlanmıştır. Sigorta ve bireysel emeklilik alanlarındaki uyum kısmidir. Bağımsız bir düzenleyici ve denetleyici kurum kurulması bir önceliktir. Sermaye yeterliliği hesaplaması, sigorta gruplarının denetimi ve motorlu taşıt sigortalarında asgari teminat tutarları alanlarında daha fazla uyum gerekmektedir.

2009 yılı ilerleme raporunda ise tüketicilerle hizmet sağlayıcılar arasında mahkeme yoluna gitmeden çözüm mekanizması işlevi gören Sigorta Tahkim Komisyonu’nun işlerlik kazanması iyi bir gelişme olarak değerlendirilirken, Sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörleri için bağımsız bir düzenleme denetleme kurumunun halen oluşturulmaması eleştiri konusu olmuştur.

Son olarak 2010 yılı ilerleme raporunda AB müktesebatına uyum sınırlı kalmış denilmiş ve bağımsız denetimin kurulmamış olmasına bir kez daha değinilmiştir.

AB uyum sürecinde gelişme kat etmekle beraber yapılması gereken düzenlemeler henüz tamamlanmamıştır. Sigorta şirketlerinin Solvency II esaslarına göre

risk hesaplama sistemine geçiş için hazırlıklarını tamamlamaları ve güçlü bir sermaye yapısı ile rekabete hazırlanmaları gereklidir. Ayrıca sektörün bağımsız denetimi için eksiklerin en kısa sürede tamamlanması gereklidir.

SONUÇ

Dünyanın her bir ülkesinde yaşanan küreselleşme ve toplumdaki sigorta bilincinin artması ile birlikte sigortacılık sektörü gün geçtikçe önemli bir hale gelmeye başlamıştır. Sigorta için bir Avrupa Ortak Pazarı kurmanın anlamı ise; öncelikle ulusal pazarları, sınırları hizmetlerle geçme ve sağlanan serbestiyi güvence altına almak suretiyle rekabet koşullarının yasal etkilerini koordine ederek birlik pazarı içinde ulusal pazarların entegre edilmesidir. Anlaşmanın sigortayı etkileyen asıl koşulu ekonomik özgürlük olarak adlandırılan ticari liberalizasyonu sağlamaktır. Sigortalı kişilerin taleplerinin karşılanabilmesi, korunabilmesi ve sigorta ürünlerinin kalitesinin ve çeşitliliğinin artması aynı zamanda sigorta şirketlerinin uzun ömürlü olabilmesi açısından sigorta sektörünün geliştirilmesine yönelik devletin bazı koruyucu ve önleyici mekanizmalar kurarak sigorta sektörünü geliştirmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türk Sigorta mevzuatının Avrupa Birliği'ne uyumlu hale getirilmesi önem kazanmıştır.

Türkiye'de sigorta sektörünün 1980 yılında dışa açılma ve sağlanmış olan reel büyüme ile birlikte gelişme göstermesine rağmen hak etmiş olduğu konuma gelmediği görülmektedir. Mali piyasaların en önemli organlarından biri olan sigorta sektörünün Türkiye'deki gelişimi uzun yıllar durağan bir durumda kaldığı ve sermaye piyasaları içinde önemli bir kaynak yaratmadığı görülmektedir. Türkiye'de sigorta bilincinin yeterince gelişmemiş olması ve halkın kadercı anlayışı nedeniyle mevcut sigorta potansiyelinin %10-15'lik kısmı sigortalı olmuştur. Sigorta bilincinin geliştirilmesi için devletin eğitim çalışmalarına önem vermesi, sigorta şirketlerinin ise tanıtım ve reklam çalışmalarında şirketlerin genel özellikleri yerine sigortalıların hak ve menfaatlerini vurgulaması gerekir.

Toplam prim üretimi ve kişi başına düşen prim üretimlerinde Türkiye diğer Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslanınca son sıralarda kalmıştır. Avrupa Birliği ülkelerinde prim üretiminin uzun vadeli fon kaynağı olan hayat sigortalarında yoğunlaştığı gözlenirken, ülkemizde hayat sigortalarının payı %15 civarındadır. Türkiye'de yüksek ve değişken enflasyonun uzun vadeli yatırımlara çekiciliği azaltması, tasarruf edilebilir gelirin önemli bir kısmının bankalara ve efektif dövizde kayması, toplumun önemli bir kesiminin tasarruf gücünün bulunmaması nedeniyle

hayat sigortaları yeterince gelişmemiştir. Dolayısıyla Türkiye’de sigorta şirketleri sermaye piyasalarına uzun vadeli fon sağlayacak kurumsal yatırımcı fonksiyonunu tam olarak yerine getirememektedir.

Sorumluluk hukukumuzun yeterince gelişmemiş olması ve zorunlu sigortaların yetersizliği prim üretimini olumsuz yönde etkileyen bir diğer faktördür. AB üyesi ülkelerde sorumluluk sigortaları ve zorunlu sigortalar son derece gelişmiş ve yaygın durumdadır. Türkiye’de ise zorunlu deprem sigortası yaptırma oranı %22 civarındadır. Avrupa Birliği’ne uyum çerçevesinde sorumluluk hukukumuzda yaşanacak gelişme ile birlikte sorumluluk sigortalarının da gelişmesi beklenmektedir. Bu bağlamda sigorta şirketlerinin ürün çeşitliliğine önem vermesi ve yeni ürünler geliştirmesi gereklidir.

Türkiye’de sigorta ve reasürans şirketlerinin ruhsatlandırma ve faaliyetleri ile ilgili yasal düzenlemelerin AB uygulamaları paralelinde piyasaların uluslararası rekabetini destekleyecek ve sektörü geliştirecek şekilde yapılması gerekmektedir. AB’de tek lisans ilkesi gereği üye ülkelerden birinde kurulmuş bir sigorta şirketi ilgili resmi kuruluşları bilgilendirmek koşuluyla diğer üye devletlerde de sigortacılık faaliyetlerinde bulunabilmektedir. Türkiye’nin AB’ye üye olması halinde bu durum sigorta sektörünü iki yönlü etkileyebilir. Türkiye pazarı güçlü Avrupa sigorta şirketlerine açık pazar haline gelecek ve rekabet şartları Türk sigorta şirketleri için ağırlaşacaktır. Aynı zamanda Türk sigorta şirketleri de Avrupa ülkelerinde yerleşik Türk vatandaşlarına hizmet sunma olanağına kavuşacaktır.

Sigorta şirketlerinin önemli sorunlarından biri olan öz kaynak yetersizliği, şirketlerin faaliyetlerini olumsuz etkilerken, uluslararası alanda rekabet etmelerini imkansız hale getirmektedir. Bu nedenle sigorta şirketleri asgari öz sermaye yükümlülüklerinin AB standartlarına yükseltilmesi gerekmektedir. Özellikle risk esaslı sermaye zorunluluğu öngören Mali Yeterlilik II uyum çalışmaları çerçevesinde sigorta şirketlerinin tutması gereken öz sermaye tutarını daha da arttırması gereklidir. Bununla birlikte yatırdığı sermayeden yeterince verim sağlamayan sigorta şirketlerinin sektörden çekilmesi ya da birleşmeler yoluyla faaliyetlerine devam etmeleri beklenmektedir.

AB’ye uyum sürecinde Türk sigorta sektörünün AB düzenlemelerine paralel bir yasal düzenlemeye kavuşturulması gerekmektedir. Düzenleme ve denetleme çatısı

mutlak suretle kanunla kurulmalı ve sigorta işlemlerine tanım getirilmeli hangi tür tüzel kişiliğin sigorta hizmetlerini sunacağı, hangi çeşit işlemlerinin denetleneceği belirtilmeli ve aynı zamanda denetim kuruluşlarının görev ve yetkileri tanımlanmalıdır.

Günümüzde küreselleşme hareketleriyle birlikte finansal bilgilerin hazırlanması ve sunulması sırasında uygulamadaki farklılıkların ortadan kaldırılması ve finansal raporların açık, anlaşılabilir ve tarafsız olması önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda AB üyesi ülke muhasebe uygulamaları farklılıklarını azaltmak için çalışmalar başlatılmış olup, 2005 yılına kadar Finansal Hizmetler Eylem planı çerçevesinde halka açık şirketlerin finansal raporlarının karşılaştırılabilir olması öngörülmüştür. Türkiye’de de AB uyum gereklilikleri ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını(UFRS) benimseme kararı gereği 2008 yılında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından UFRS’ye bire bir uyumlu Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına uyum esaslı kabul edilmiştir. Türkiye’de muhasebe sistemi ve raporlama sisteminin uluslararası standartlara kavuşturulması mali tabloların güvenilirliğini arttıracak ve AB mali standartlarına uyumu kolaylaştıracaktır.

Sektörün gelişimi için belirtilen düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra, sigorta sektörü ekonomiye bağımlı bir sektör olduğu için ekonomik durumun iyi seyrettiği yıllarda sigorta talebi de olumlu etkilenmektedir. Ekonomik dar boğaz ve kriz anlarında sigorta ilk vazgeçilen ihtiyaçlardan olmaktadır. Bir başka deyişle ekonomik istikrar ile birlikte bireylerin satın alma güçlerindeki iyileşme sigorta talebini arttıracaktır ve prim üretimi pozitif yönlü artış gösterecektir.

Sonuç olarak belirtilen düzenlemelerin yapılması, sektörün mali yeterlilik kriterlerine uyum çalışmalarının tamamlanması ile birlikte sigorta sektörünün rekabet gücü artırılarak, uzun vadeli fon yaratıcı ve istikrar sağlayıcı fonksiyonlarını işletmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Acınan, Hilmi. **Reasürans**. İstanbul:5G Matbaacılık Ltd. Şti., Kasım 2006.

Acınan, Hilmi. **Sigorta'nın Temel Prensipleri**. İstanbul: Talat Matbaacılık, 2005.

Akça, Zekai. **Avrupa Topluluğu 4. Ve 7. Yönergelerinin Türk Muhasebe Hukuku İle Uyumu**. İstanbul Üniversitesi Muhasebe Enstitüsü, Yönetimde Muhasebe ve Finansman Kontrol Programı, 1991.

Akmüt, Özdemir. **Hayat Sigortaları**. İstanbul, 1992.

Algüney, Melih. **Temel Sigortacılık Kavramları**. İstanbul: Bayındır Hayat Sigorta Yayınları, 1999.

Arslan, Özge. **Avrupa Birliği ve Türkiye'de Sigorta Şirketlerinde Yükümlülük Karşılama Yeterliliği**. TC.Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müd.,Ekim 2003.

Atalay, Ali Utku. **AB Perspektifiyle Hizmetlerin Serbest Dolaşımı Kapsamında Türk Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi**. Ankara, 2004.

Baydar, Vedat. **Türkiye'de Reasürans İnhisarı**. İstanbul: İstanbul Matbaası, 1965.

Baykal, İbrahim. **Yangın Dalı Ders Notu**. Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayını, 2007.

Berk, Niyazi. **Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi**. TSRSB, İstanbul:Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları, Aralık 2005.

Bölükbaşı, Ayşegül ve Baturalp Pamukçu. **Sigortanın Temel Prensipleri**. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2009.

Çipil, Mahir. **Risk Yönetimi ve Sigorta**. Ankara: Nobel Yayınları, 2008.

Duman, G.Şebnem. **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**. İstanbul: Beta Basım Yayım, 2004.

Duman, G.Şebnem. **Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler ve Ekonomik Kayıplar**. İstanbul: Bilimsel Araştırma Merkezi, 1988.

Erdoğan, İlhan. **Sigorta İşlemlerine Karşı Tutum**. İstanbul:Beta Yayınevi, 1993.

Erederdi Cemal. **Avrupa’da Sigorta Sektörünün Finansal Sektör İçindeki Yeni Konumu ve Ekonomik Rolü**. Commercial Union Sigorta.

Genç, Ömür. **Sigortacılık Sektörü ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Kapasitesi**. Ankara:Türkiye Kalkınma Bankası,2002,

Güneş Sigorta, **Sigorta Temel Bilgileri**.

Güvel, Enver Alper ve Afıtap Öndas Güvel. **Sigortacılık**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002.

Güzel, Ali ve Ali Rıza Okur. **Sosyal Güvenlik Hukuku**. Beta Basım. 9. Basım, İstanbul 2003.

Kazgan , Haydar, Alkan Soyak ve Murat Koraltürk. **Cumhuriyet’in 75 Yıllık Sigortacısı**. Koç Allianz, İstanbul: Creative Yayıncılık, 1998.

Kender .Rayegan. **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**.İstanbul:Beta Yayınevi,1998.

Koçak Recep.**Tek Düzen Hesap Planı Açıklamalı Sigorta Muhasebesi**. İstanbul:Can Matbaa, 2000.

Nomer, Cahit. **Sigortanın Genel Prensipleri Ve Reasürans**. İstanbul: Çeltüt Matbaacılık, 1977.

Nomer Cahit ve Yunak Hüseyin. **Sigortanın Genel Prensipleri**. İstanbul: Ceyma Matbaası, 2000.

Oksay, Suna. **OECD Ülkelerinde ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Ekonomik Büyümeye Etkisi**. Geleneksel Finans Sempozyumu, BSY ve BSE Marmara Üniversitesi, 28 Mayıs 2004.

Oksay, Serhan. **Küreselleşmenin Avrupa Finans Sektöründeki Makro ve Mikro Etkileri: Tek Avrupa Finans Piyasası ve Finansal Şirket Birleşme ve Devralmaları, İrfan Kalaycı (ed), Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Ekonomik Politik Tezler**, Beta Yayınları, İstanbul, Aralık 2005.

Özbolat, Murat. **Temel Sigortacılık**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.

Özcan, Hakan. **Sigorta Sektöründe Acente Şirket İlişkileri**. İstanbul:Sigortacı Gazetesi Yayınları, 1996.

Özkan Turgut, **Tek Düzen Hesap Planı Sisteminde Sigorta Muhasebesi**. İstanbul :Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları-10,Haziran 2007.

Özsar, Berna. **15 Soruda Avrupa Birliği ve Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası**. İstanbul: TSRSB Yayını, 2006.

Punter, Alan. **Risk Financing and Management**. United Kingdom, Institute of Financial Services (ifs), 2003.

Sağlam, Necdet. **Sigorta İşletmelerinde Mali Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği'ne Uyum**. ETAM, Eskişehir, 1996.

Sergici, Erdoğan. **Sigorta ve Pazarlama**. İstanbul: Can Matbaa,2001.

Swiss Re. Sigma, No.7/1995, **Mali Yeterlilik Alanında Karşılaşılan Gelişmeler ve Sigorta Endüstrisinde Güven Unsurunun Önemi**.

Swiss Re,Sigma No.1/2000, **Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik:Güvenlik ve Kar Beklentisinin Dengelenmesi**,Çev.Ergin Gediz,Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayınları.

Taşdelen, Servet. **Avrupa Birliğinde Sigorta Denetim Hukuku ve Türk Sigorta Denetim Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme**. Ankara, Haziran 1996.

Timur Necdet, **Sigortacılık**.İzmir: İktisadi ve İdari İlimler Akademisi Not Yayınları Serisi No:6, 1982,

TSRSB Yayınları. **Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörü**. İstanbul:Ceyma Matbaacılık,2005.

Turgutlu, Evrim Recep Kök ve Adnan Kasman.**Türk Sigortacılık Şirketlerinde Etkinlik: Deterministik ve Şans Kısıtlı Veri Zarflama Analizi**. D.E.Ü., İzmir, 2004.

TÜSİAD. **Emekli ve Mutlu**. Yayın No:T-96-1/193.

Ulaş, Işıl. **Uygulamalı Sigorta Hukuku**. 6. Baskı. Ankara: Turhan Kitapevi, 2007.

Ulusoy, Şebnem. **Avrupa Entegrasyonu ve Sigortacılık**. Ankara, 1998.

Uralcan, G. Şebnem. **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**. İstanbul: Beta Basım Yayım, 2004.

Uralcan, Şebnem. **Sigortacılık Uygulamaları**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2002.

Ünal Targan. **Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi**. İstanbul:İstanbul Ticaret Odası,Yayın No:1994-04, s.39.

Yanık, Serhat. **Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi**. Bayındır Sigorta A.Ş. Yayınları No:1, 2001.

Yanık, Serhat. **Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi**. Gökhan Matbaası, Bayındır Hayat Yayınları, İstanbul, Aralık 2000.

Yavaşı Mahmut. **Finansal Hizmetlerin Yerleşme Hakkı ve Hizmet Sunma Serbestisi Bağlamında Avrupa Birliği Sigorta Hukuku**. Ankara:Orion Kitabevi,2007.

Yolcu, Halil. **Avrupa Birliği Sürecinde Türk Sigorta Sektörü**. İstanbul:Avcıol Basım Yayın, 2009.

Yörük, Erdiñ M. **Türkiye’de Sigortacılık Sektörü**. İstanbul:İş Bankası Yay., 1989.

Sürelî Yayınlar

Acar, Onur. “Avrupa Birliği’nde Yükümlülük Karşılama Yeterliliği; Solvency-II”, **Sigorta Araştırmaları Dergisi**. TSRSB, Ekim 2005.ss.5-21.

Akan Mustafa. “ Serbest Tarifeye Geçişin Sigorta Sektörüne Etkisi”, **Reasürör Dergisi**. Sayı 14,1994.ss.4-11.

Alper, Yusuf. “Yeniden Yapılanmanın (Dönüşümün) Eşiğindeki Sosyal Güvenlik”, **Mercek Dergisi**. MESS, Temmuz 1998.ss.17.

Aslanlar İsmail ve Seyran Kandemir. “ Sigorta Sektöründe Rekabetin Düzenlenmesi”,**Reasürör Dergisi**. Sayı 34,1999.ss.9-20.

Aybay, Serdar.“Türk Sigorta Sektörünün Gelişimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri: Güncelleştirilmiş Pazarlama Karması-7 P’s Yaklaşımıyla Uygulamalı Bir Araştırma”, **Reasürör Dergisi**. Sayı:44,2002.ss.21-40.

Çuhacı, Kemal. “ Mali Yeterlilik II(Solvency II) Sigortacılık Sektörünün Düzenlenmesine Yönelik Şartlar”, **Reasürör Dergisi**. Sayı 55,2005.ss.10-28.

Dyson, Ben. “ Sigortacılık Sektörünü Sarsabilecek Yeni Düzenlemeler Mali Yeterlilik II”,**Reasürör Dergisi**. Çev.Kemal Çuhacı,Sayı 58,2005.ss.28-35.

Elveren, Ali Haydar. “ Türkiye’de Hayat Sigortalarına İlişkin Vergilendirme Politikalarının Etkinliği”,**Reasürör Dergisi**. Sayı 20,1996.ss.3-10.

Gümüş, Fatih. “Türk Sigortacılık Sektörünün Sorunlarının Tespiti ve Çözüm Önerileri”, **Sigorta Araştırmaları Dergisi**, Sayı. 2, 2006.ss.71.

Gürbüz Güngör, Esin.“Türk Hukuku ve Avrupa Birliği Hukukuna Göre Sigorta Sektöründe Rekabetin Kor'unması”,**Reasürör Dergisi**.Sayı 35,2000.ss.6-29.

İşgören, Tülin. “Türk Sigorta Sektöründe Eğitimin Yeri”, **Reasürör Dergisi**. Sayı 13,1994.ss.10-13.

İyidoğan, Aslı. “Sigorta Sektöründe Rekabetin Düzenlenmesi”, **Reasürör Dergisi**. Sayı 36,2000.ss.21-39.

Kahya, Mehmet. “ Sigorta Sektörünün Ekonomik Kalkınmadaki Yeri ve Önemi ile Fon Yaratma İşlevi ve Sermaye Piyasalarındaki Etkinliği”, **Reasürör Dergisi**. Sayı 37,2000.ss.22-35.

Kocabaşoğlu, Uygur.Sigortacılığın Tarihi, **Ekonomik Forum Dergisi**. TOBB, 1994.ss.42.

Madran, Canan ve Yıldırım B.Önal.“Dünyada ve Türkiye’de Sigorta Aracılık Sistemleri, Sorunlar ve Öneriler”. **Pazarlama Dünyası**, Yıl. 13, Sayı. 75, 1999.ss.6.

Memiş, Tekin. “Avrupa Birliği Uyum Süreci ve Sigortacılık Sektörüne Etkileri,”**Reasürör Dergisi**,Sayı 62,2006.ss.4-11.

Oksay, Suna. Avrupa Tek Sigorta Piyasası, **Birlik’ten Dergisi**, No:1 (Ocak-Mart 2005).ss.8-11.

Taşkın, Ercan ve H.Yelda Şener. “Global Normlu Sigorta Sektörü”. **Reasürör Dergisi**. Sayı 51,2004.ss.14-24.

Üstündağ, Saim. “Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci”, **Muhasebe ve Denetim Bakış**, Yıl:1Sayı:1, Nisan 2000.ss.44.

Yücesan, Mert. “ Dünyada ve Türkiye’de Aracılık Sistemleri ve Öneriler”, **Reasürör Dergisi**.Sayı. 31, 1999.ss.34-48.

Gazete

Bozkurt, Gökhan. “ Sigortacılığa AB Düzeni”, **Radikal Gazetesi**. 12 Ekim 2004.

Tezler

Genç, Ahmet. “Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterliliğin Ölçülmesi ve Türkiye İçin Bir Erken Uyarı Modeli Önerisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.

Sağlam, Necdet. “Sigorta İşletmelerinde Finansal Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği’ne Uyum”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, , Eskişehir, 1996.

Şuekinçi, Özlem. Sigorta Şirketlerinde Sermaye Yeterlilik Kriteri Solvency,**Yayınlanmamış Doktora Tezi**,İstanbul Üniversitesi SBE,2009.

Çelikoğlu, İlyas. “ Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Finansman Yöntemleri ve TR Uygulaması”, **DPT Uzmanlık Tezleri**.1994.

Temizer, Uygur. “Sigorta İşletmelerinde Muhasebe Düzeninin İncelenmesi ve Tek Düzen Hesap Planı Önerisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995.

Raporlar

Başak Sigorta A.Ş.. **2001 Yılı Faaliyet Raporları**.İstanbul:Başak Sigorta Yay., 2001.

Başak Sigorta A.Ş.. **2004 Yılı Faaliyet Raporları**. İstanbul, Başak Sigorta Yay., 2004.

CEA,**Statistic No 44, European Insurance İn Figures**, December 2011.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. Ankara, DPT, 2001.

Swiss Re, Sigma No 2/2011.

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigortacılık Ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Raporlar.

TSRŞB,2009 Yılında Rakamlarla Avrupa Sigorta Piyasası, Ocak 2011.

TSRŞB,2010 Yılında Rakamlarla Avrupa Sigorta Piyasası, Şubat 2012.

Diğer Yayınlar

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu. Resmi Gazete, No: 24366, 07 Nisan 2001.

Türk Sigorta Sektörünün Avrupa Birliği Karşısındaki Durumu. **Seminer**. İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları, 1995.

Oksay, Suna. **Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Tailer İşbirliği ile Düzenlenen Avrupa Birliği Sigorta Mevzuatı ve Uygulamaları Semineri**. 23-24 Haziran İstanbul, 2005.

Yunak, Hüseyin. **Milli Reasürans T.A.Ş. Nakliyat Sigortalarında Fiyatlandırma Semineri**. İstanbul, 1991.

İnternet

2010 Yılında Türk Sigorta Sektörüne Genel Bakış. <http://www.millire.com.tr/tss.htm>, (Erişim Tarihi:14.04.2011).

Acenteleri Teknik Personel Eğitim Programı Ders Notları,www.segem.org.tr(Erişim Tarihi 23.11.2011)

DASK Hakkında, <http://www.dask.gov.tr>(Erişim Tarihi:11.12.2011)

Ferdi Kaza Sigortası,<http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/ferdi-kaza-sigortasi>.(Erişim Tarihi 20.11.2011)

<http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/ab-muktesebatina-aktarilan-uluslararası-finansal-raporlama-standartları-ufrs-ve-ozellikleri>,(Erişim Tarihi:16.06.2011)

Hazine Müsteşarlığı. www.bireyselemeklilik.gov.tr/tarihce.htm, (23.05.2011).

Hazine Müsteşarlığı. www.hazine.gov.tr, Sigorta İstatistikleri, Erişim Tarihi:10.12.2012

Sermaye Yeterliliği(Solvency),<http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/sermaye-yeterliliği-solvency> (Erişim10.12.2011)

Muhasebe Standartları,<http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/muhasebe-standartları>(Erişim Tarihi:28.01.2012)

Sigortacılık Mevzuatı ,www.hazine.gov.tr (Erişim Tarihi:21.01.2012)

TTK md.1294, <http://www.turkhukuk sitesi.com/mevzuat.php?mid=2216> (19.06.2011).

Türkiye-AB İlişkileri,<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=111&l=1>(Erişim tarihi:15.10.2011)

Türk Sigorta Tarihi, <http://www.evrenselsigorta.com/index.php?contentId=11&mid=11>, (Erişim Tarihi:17.04.2011).